

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Ιστορίας Ανθρωπολογίας Αρχαιολογίας

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα: Σπουδές στην Κινητικότητα

Διπλωματική Εργασία

Διαστάσεις μετάφρασης στο σύνορο: Η περίπτωση των διερμηνέων προσφύγων των
προσφυγικών δομών στην Ελλάδα

Εποπτεύουσα Καθηγήτρια: Δέλτσου Ελευθερία

Βόλος 2024

1

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή	4
1.1.	Η διαμόρφωση των ερωτημάτων	6
1.1.	Η διαμόρφωση της μεθοδολογίας	9
1.1.	Οι συνομιλητές μου	11
2	Πως μεταφράζεται το σύνορο	16
3	Ανθρωπιστική Κυβερνητικότητα	21
1.1.	Ανθρωπισμός	23
1.1.	Φιλοξενία	32
1.1.	Ανθρωπιά	34
4	Η θεατρική σκηνή του προσφυγικού	39
1.1.	Η κοινωνική ετερογλωσσία των ρόλων στο θέατρο του προσφυγικού	40
1.1.	Η πολυφωνία των ρόλων στο θέατρο του προσφυγικού	45
1.1.	Η σκηνή του τραύματος ως σκηνή του ανείπωτου: τι μαρτυράται, τι μοιράζεται	49
5	Συμπεράσματα	54
6	Βιβλιογραφία	60

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την καθηγήτρια ανθρωπολογίας κα Δέλτσου Ελευθερία για τη διεισδυτική επιστημονική καθοδήγηση κι εποπτεία και τη σταθερή υποστήριξη σε όλη τη διάρκεια αυτής της έρευνας, που άνοιγε για μένα, σε κάθε βήμα της διαδικασίας εκπόνησης και συγγραφής της, ένα γόνιμο διεπιστημονικό διάλογο.

Η πραγματοποίηση των ερευνητικών συνεντεύξεων οφείλεται στην υποστήριξη της Σουζάννας Παπαδοπούλου και της Ζέφης Θανάσουλα που μου έδωσαν πρόσβαση στο επαγγελματικό τους δίκτυο διερμηνέων.

Η ζεστή ανταπόκριση των πέντε συνομιλητών μου είναι ο λόγος της πραγματοποίησης αυτής της έρευνας. Η διαθεσιμότητα τους να μοιραστούν γενναιόδωρα μαζί μου τις σκέψεις, τις προσωπικές ιστορίες και τις επαγγελματικές τους εμπειρίες, άνοιξε νέα μονοπάτια κριτικής σκέψης και συνάντησης. Η εμπειρία της συνάντησης μας άλλαξε τον τρόπο θέασης του κόσμου του προσφυγικού και τους ευχαριστώ θερμά για αυτό.

Η θερμή υποστήριξη της Σοφίας Σβορώνου και της Μαρίζας Νταϊφά μέσα από συζητήσεις του ερευνητικού, ανάγνωση του κειμένου, χρήσιμων ερωτημάτων και διευκρινίσεων μέσα από τα δικά τους επιστημονικά πεδία, ξεκαθάρισε και αποσαφήνισε την παρούσα ερευνητική αποτύπωση και τις ευχαριστώ θερμά για αυτή τη συνομιλία.

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία θα αποπειραθεί να διερευνήσει διαστάσεις της έννοιας της κινητικότητας σκιαγραφώντας την πολυπλοκότητα της μετάφρασης στο σύνορο. Θα διερευνηθεί η διερμηνευτική διαδικασία, όπως την περιγράφουν πέντε διερμηνείς σε διάφορες υπηρεσίες και μέσα σε διαφορετικές θεσμικές διαδικασίες του προσφυγικού στην Ελλάδα. Μια διεκπεραιωτική διερμηνεία διαχωρίζεται από μια σε βάθος μετάφραση στις αποτιμήσεις των συνομιλητών μου για το ρόλο τους. Σύμφωνα με τους ίδιους η μετάφραση αποτελεί μια ιδιαίτερη διεργασία που αφορά στην πολιτισμική μετάφραση, γεγονός που παραπέμπει στην “εκτίμηση που κάποιος πρέπει να έχει για αυτό που χάνεται και για αυτό που διαστρεβλώνεται στην ίδια την πράξη της κατανόησης, εκτίμησης και περιγραφής μια άλλης κουλτούρας” (Rubel, Rosman (2020)). Ακολουθώ δυο ερμηνευτικά νήματα από δυο συμπληρωματικά επιστημονικά πεδία. Από το επιστημονικό πεδίο των Σπουδών μετάφρασης οι Buden και Nowotny (2009) γράφουν ότι “ακριβώς γινόμενη, πολιτισμική, η μετάφραση ανοίγει το πρόβλημα του εγγενούς πολιτικού της νοήματος”. Ενώ από το πεδίο της Ανθρωπολογίας και της εθνογραφίας στην εισαγωγή στον Clifford (1997), ο Fortun Kim (2009) αναδεικνύει προβληματικές της συνεχούς κατασκευής των πολιτισμικών μορφών υπό την επίδραση διαφορετικών πολιτικών και οικονομικών παραγόντων που “οδηγούν τους ανθρώπους σε διαφορετικές συνθήκες συνεχώς να ανακατασκευάζουν τους εαυτούς τους και τις συλλογικές τους ταυτότητες μέσα από διαφορετικές μορφές λόγου και γραφής”.

Η διερμηνεία στο προσφυγικό διαβάζεται ως τεχνολογία του συνόρου, η οποία εντάσσεται ανάμεσα σε διαφορετικές συνοριακές πρακτικές που διαμορφώνουν “νέες γεωγραφίες ελέγχου” στο νοτιοανατολικό (ελληνικό) σύνορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Kousis M. 2022) . Το συγκεκριμένο σύνορο κατά τη διάρκεια του 2022 ορίστηκε από 18.778 αφίξεις εκτοπισμένων, κάτω από τις πολιτικά σημαντικές τιτλοφορήσεις των μεταναστών και των προσφύγων στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου οι 326 από αυτούς είναι νεκροί ή αγνοούμενοι και οι 7.843 ονοματίζονται με τον πολιτικά αντιφατικό όρο: αποχωρήσεις. Παράλληλα η Διεθνή Αμνηστία κάνει λόγο για βίαιες, παράνομες δράσεις φυσικής επαναπροώθησης (pushbacks) . Στο σύνορο αυτό, το ανώτερο όριο αφίξεων το 2015 έφτασε τις 856.723. Όσοι από τους αφιχθέντες ζητήσουν άσυλο χωρίζονται σε Δομές, KYT, Πρόγραμμα “ΕΣΤΙΑ”, Πρόγραμμα “ΗΛΙΟΣ”. Αυτά τα προγράμματα αναλαμβάνουν Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κατά τόπους Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου καλύπτοντας όλες τις περιφέρειες. Αυτά απασχολούν εκτός από κοινωνικούς επιστήμονες κι εργαζομένους (κατά τόπους πρώην εθελοντές ΜΚΟ), και μια πληθώρα διερμηνέων.

Οι διερμηνείς αυτοί προέρχονται από τον προσφυγικό πληθυσμό, καθώς οι γλώσσες τις οποίες χρειάζεται να διερμηνεύσουν είναι ιδιαίτερα σπάνιες στον ελληνικό χώρο. Είτε βρίσκονται αρκετό καιρό στην Ελλάδα ώστε να γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, είτε μιλούν αγγλικά. Η συντριπτική πλειοψηφία τους δεν έχουν σχέση με το επαγγελματικό πεδίο της μετάφρασης και της διερμηνείας.

Βρίσκουν εργασία στους μηχανισμούς κυβερνητικής διαχείρισης του προσφυγικού από τους οποίους έχουν και οι ίδιοι περάσει. Κατορθώνουν συμμετέχοντας στις διαδικασίες βιοπολιτικής διαχείρισης του προσφυγικού πληθυσμού να παραμείνουν στην Ελλάδα καθώς έχουν εργασιακή αναγνώριση. Οι διερμηνείς αυτοί καλούνται να εξυπηρετήσουν τους αιτούντες άσυλο αρχικά στις επιμέρους υπηρεσίες του υπουργείου που αρθρώνονται σε Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης, Υπηρεσία Ασύλου και Αρχή Προσφύγων και στη συνέχεια - καθώς αναμένουν συνέντευξη ή απόφαση για την περίπτωση τους - σε ένα ευρύ φάσμα δικαστικών, ιατρικών, προνοιακών, διοικητικών υπηρεσιών. Το σκηνικό που διαμορφώνουν οι εκάστοτε κυρίαρχες πολιτικές έχει αλλάξει επανειλημμένα κι έχει επηρεάσει την παροχή διερμηνείας στο προσφυγικό (Αποστόλου 2011). Πλέον μεταβάλλεται περαιτέρω καθώς η χρηματοδότηση όλων των παραπάνω προγραμμάτων σταμάτησε το Δεκέμβριο του 2023, μετά από παρατεταμένη περίοδο αναστολής νέων εγγραφών. Στην παραπάνω ταυτότητα του ελληνικού συνόρου σκιαγραφείται το πως οι πολιτικές αυξημένης επιτήρησης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, αναζήτησαν και θέσπισαν αντίστοιχα νομικά πλαίσια που σταδιακά μετακύλησαν την πλοήγηση των αιτούντων άσυλο στα γραφειοκρατικά κανάλια των υπηρεσιών ασύλου, της διοίκησης και των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, σε ελληνικές και πολυεθνικές ΜΚΟ (Sitaropoulos 2000) που συνεργάστηκαν με ελληνικές και πολυεθνικές εταιρείες παροχής διερμηνείας, με μεγάλα χρηματικά συμβόλαια με το υπουργείο και τη Frontex.

Η έρευνα μου διεξήχθη μέσα από ανοιχτές συνεντεύξεις με πέντε διερμηνείς που βρίσκονται στην Ελλάδα με το καθεστώς του πρόσφυγα ή του μετανάστη¹ και βιοπορίζονται ως ορισμένου χρόνου εργαζόμενοι Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ή μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών παροχής διερμηνέων, σε διάφορες προσφυγικές δομές στην ελληνική επικράτεια. Οι φωνές τους “υποδεικνύουν τους περιορισμούς και τις δυνατότητες της αναπαράστασης/ εκπροσώπησης” (Cabot 2016) τόσο των ίδιων ως διερμηνέων προσφύγων όσο και των εξυπηρετούμενων τους. Μέσα από τη διαμόρφωση της φωνής τους από τα κοινωνικά, πολιτικά, διοικητικά πλαίσια που συνιστούν το προσφυγικό στην Ελλάδα, αναλύεται ο συνοριακός χώρος της ανθρωπιστικής διακυβέρνησης του προσφυγικού, Ο χώρος αυτός

¹ Ακολουθώ τον τρόπο που οι ίδιοι οι συνομιλητές μου αυτοπροσδιορίζονται

ορίζεται από την ίδια του την κινητικότητα, που τελικά τον συγκροτεί μέσα από “πολλαπλά και διασταυρούμενα συστήματα κινητικότητας, όπου το καθένα βρίσκεται σε προσαρμοστική κι εξελισσόμενη σχέση μεταξύ τους” (Urry 2007). Ο χώρος αυτός διαφαίνεται πολυτοπικός, πολυδιάστατος, σταθερά μεταβατικός, γεγονός που επιτρέπει να αναδειχθούν πολλαπλά επίπεδα ανάλυσης. Ο χώρος της διερμηνείας διατρέχεται από τη συνειδητοποίηση ότι “κάθε μετάφραση φέρνει στο προσκήνιο την αδιαφάνεια και πάντα υποδεικνύει τη μη δυνατότητα του να δώσει φωνή σε αυτό που στη γλώσσα προορίζεται να είναι σιωπηλό και αμετακίνητο” (Giordano (2008). Αυτή η αδιαφάνεια διερευνάται στις τομές των ιστοριών των διερμηνέων με τις ιστορίες των εξυπηρετούμενων τους και το πολιτικό πλαίσιο μέσα από το οποίο γίνονται διερμηνείες. Με αυτό τον τρόπο αναδεικνύονται ζητήματα πολιτισμικής μετάφρασης, κυβερνητικότητας και περιορισμού αλλά και προσαρμογής των φωνών των προσφύγων, όπως επίσης κι επιτέλεσης ρόλων, μέσα από τους οποίους οι διερμηνείς αναπαράγουν και συγχρόνως αμφισβητούν την κυρίαρχη τάξη πραγμάτων.

Η διαμόρφωση των ερωτημάτων

Ως αφορμή και έναυσμα της παρούσας εργασίας στάθηκε η διαδικασία της διερμηνείας μέσα σε μια οικογενειακή ψυχοθεραπευτική συνεδρία με μια οικογένεια προσφύγων, σε ένα δημόσιο κέντρο, γεγονός που θέτει τον αναστοχασμό και την αυτοαναφορικότητα σε κεντρική θέση για την παραγωγή των ερωτημάτων αυτής της έρευνας. Η διαμόρφωση των ερωτημάτων ακολούθησε τη μετακίνηση μου ανάμεσα σε επιστημονικούς χώρους -από την ψυχολογία στην ανθρωπολογία- καθώς εκτός των άλλων επιτρέπει μέσα από την μετάφραση της εστίασης στην κινητικότητα, μια κριτική διεπιστημονική ματιά. Η επιστημολογική αυτή μετακίνηση διαμορφώνει τα ερωτήματα της παρούσας έρευνας στο βαθμό που παίρνει υπόψη ερωτήματα γύρω από την ενδογλωσσική μετάφραση των προσωπικών λόγων στις επιστημονικές γλώσσες. Η μετάφραση του λόγου των ατόμων στην ψυχοθεραπευτική γλώσσα, η διοικητική μετάφραση του λόγου τους σε εξουσιαστικές πρακτικές διάγνωσης και κωδικοποίησης συμπτωμάτων που διαμεσολαβούν τη διαδικασία, αναδεικνύονται ως ακόμη μια, ανάμεσα στις θεσμικές διαμορφώσεις που υπόκειται η φωνή των ατόμων στο χώρο του προσφυγικού, ως παράλληλα και τεμνόμενα πεδία αναπαραγωγής κοινωνικών σχέσεων εξουσίας.

Με την επαγγελματική μου ταυτότητα ως ψυχολόγου κινούμουν στα όρια της κατανόησης της διαφορετικής πραγματικότητας του Άλλου με μια όμως ακόμα συγκεκριμένη αντίληψη για την κινητικότητα, που άνοιξε σε ανθρωπολογικά ερωτήματα μέσα από την κριτική διερώτηση για τον

κίνδυνο να μη λαμβάνεται υπόψιν το πλαίσιο αυτής της πραγματικότητας του Άλλου, που καθιστά τη φωνή του τελικά μη κατανοητή (Jacquemet 2009). Η μέχρι τώρα επαγγελματική εμπειρία μου σε δημόσια πλαίσια περιοριζόταν σε εσωτερικούς μετανάστες ή μετανάστες ευρωπαϊκών χωρών που ήταν εξοικειωμένοι με τα δυτικά πρότυπα παροχής συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας. Η ανάγκη για διερμηνεία μέσα στη συνεδρία ανακίνησε στη στιγμή της μετάφρασης ενός ψυχικού συμβάντος σε δυτικά θεραπευτικά πλαίσια, ιστορίες συνόρων και συγκροτήσεις υποκειμένων στο πλαίσιο δια-εθνικών περιφερειακών νεοφιλελεύθερων καπιταλιστικών εγχειρημάτων (Sitaropoulos 2000, De Genova 2002, Delgado Wise 2015, Green 2011). Όταν δεν έχει ερευνηθεί το συγκεκριμένο της διερμηνείας και οι συμπαραδηλώσεις καλύπτουν στερεοτυπικά την απουσία κατανόησης αυτού του νέου χώρου, η συναισθηματική απόκριση στα γεγονότα που διερμηνεύονται και στην ίδια τη συνθήκη που αυτό συμβαίνει, ενώ θα μπορούσε να συνδέει και να φωτίζει, ταυτόχρονα μπορεί να συσκοτίζει περιοχές και να κρύβει τη φωνή των Άλλων (Cabot 2016).

Σε αυτό το πλαίσιο διαμείφθηκε η μετακίνηση από τη σύνδεση με το συναίσθημα και την προσωπική μου διεργασία ως εργαλείο στην ψυχοθεραπευτική εργασία, στην ευαλωτότητα του παρατηρητή” μέσα από τη ματιά της Bahar (1997). Η δυνατότητα αυτής της μέσα έξω μερικής τοποθέτησης/μόνιμης μετακίνησης επέτρεψε να ανοίξει διαφορετικά ο χώρος του μη γνωρίζοντος από την ψυχολογική τοποθέτηση των Anderson & Goolishian (2016) στην ανθρωπολογική της Cabot, όπου ο ερευνητής διατρέχει πάντα τον κίνδυνο να αποσιωπά τις δικές του “αλληλεπικαλύψεις με σχέσεις εξουσίας” (2016).

Με αυτή τη μετακίνηση της ματιάς, εμπλουτιστική και συγχρόνως κριτική της δικής μου απελευθερώθηκαν καινούρια ερωτήματα για όσες “νέες ιστορίες βιάζονται να ειπωθούν σε γλώσσες που δεν χρησιμοποιούσαμε ποτέ πριν, ιστορίες που λένε αλήθειες που κάποτε κρύβαμε, αλήθειες που δεν τολμούσαμε να αναγνωρίσουμε...” (Bahar 1997).

Εφόσον η πολυπλοκότητα της διερμηνείας, μεταξύ ξένων γλωσσών, σε ένα ευρύ φάσμα από θεσμικούς χώρους που αντικατοπτρίζουν συγκεκριμένα “πολιτισμικά σχήματα κοινωνικών σχέσεων” (Rozakou 2012), είναι αυτή που επιτρέπει και ως ένα βαθμό υποχρεώνει τη μετακίνηση στο διεπιστημονικό πεδίο των ανθρωπιστικών επιστημών, ποια θα μπορούσε να είναι η ερευνητική αποτύπωση αυτής της επιστημολογικής μετακίνησης;

Η προσπάθεια να απαντηθεί το προηγούμενο ερώτημα άνοιξε ένα νέο, υπό τη μορφή του τι είναι τελικά μεταφραστικό στο μη μεταφράσιμο, όπως γράφει ο Derrida (1996), της εμπειρίας των προσφύγων. “Η μαρτυρία επί της μαρτυρίας” (Derrida 1996), δηλαδή το ζήτημα του να είναι ο διερμηνέας μάρτυρας επί της μαρτυρίας του τι έχει συμβεί στον πρόσφυγα, θέτει ερωτήματα σε σχέση με την αδυναμία της μαρτυρίας και τα όρια της διερμηνείας. Σε αυτά τα όρια “η ευρετική διεργασία” (διαδοχικές δοκιμές και πλάνες) της μετάφρασης, στοιχειοθετείται “όχι μέσα από γλωσσάρια αλλά από κοινωνικές και γλωσσικές πρακτικές, που σχετίζονται με το δικό τους κοινωνικό πλαίσιο μέσα από το οποίο οι λεκτικές εκφορές, πράξεις, γεγονότα αποκτούν νόημα” (Severi, Hanks 2015).

Παίρνοντας υπόψιν το κοινωνικό πλαίσιο άντλησης νοήματος και με δεδομένο ότι κάθε μετάφραση είναι επιλεκτική (Benjamin (1923) 2014) διερευνάται, αυτό που διερμηνεύεται τελικά μέσα στις ιδιαίτερες πολιτικές πρακτικές που συγκροτούν τον κοινωνικό χώρο του προσφυγικού στην Ελλάδα. Ποιος μιλάει στη διερμηνευτική διαδικασία, ως φορέας ποιου λόγου; Ποιος αποτυπώνει αυτό που λέγεται ακολουθώντας ποιο κανονιστικό πλαίσιο; Που και πότε πραγματοποιείται η διαδικασία της διερμηνείας για να εξυπηρετήσει ποιο στόχο; Πιο συγκεκριμένα διερευνάται το πώς οι διαφορετικές κρατικές υπηρεσίες και ανθρωπιστικές οργανώσεις διαμορφώνουν το πλαίσιο της διερμηνείας. Τι διαφωτίζει και τι συσκοτίζει η φωνή του διερμηνέα τοποθετημένη μέσα σε αυτό το πλαίσιο;

Εφόσον η διαδικασία μετάφρασης και διερμηνείας της ιστορίας και του βιώματος του Άλλου σχετίζεται με την κατασκευή της από τα πολιτικοοικονομικά πλαίσια στα οποία εγγράφεται, πώς διερμηνεύεται η ετερότητα; Ποιες πολιτικές πρακτικές διαμεσολαβούν τις φωνές των Άλλων; Σε αυτό το πλαίσιο και παίρνοντας υπόψιν τη κριτική της Spivak (2004), ότι το υπεξούσιο υποκείμενο δεν μπορεί να μιλήσει, πώς τελικά η φωνή του Άλλου διαμεσολαβείται πολιτισμικά στη διερμηνευτική διαδικασία, όταν το πλαίσιο που καλείται να αρθρώσει την επιθυμία του, συνδέεται με την εξουσία και την υποκειμενικότητα;

Εφόσον εκτός του μεταφραστή/ διερμηνέα όλοι οι εμπλεκόμενοι στη διερμηνευτική διαδικασία παράγουν νόημα (Ruben, Rosman 2020), πώς συγκροτούνται κι επιτελούνται οι ρόλοι των συμμετεχόντων στη σκηνή του προσφυγικού; Πώς οι διερμηνείς διαμεσολαβούν τους κόσμους των αιτούντων άσυλο, των εργαζομένων στο προσφυγικό, των κρατικών υπαλλήλων, μετακινούμενοι αέναα ανάμεσα τους;

Πως συγκροτούν αυτό τον ενδιάμεσο χώρο, μέσα από το να επιλέγουν τι είναι δυνατό να λεχθεί και να ακουστεί; Συμμετέχουν και αν ναι σε ποιο βαθμό στη διαδικασία της προσφυγικής διαχείρισης διαμορφώνοντας τη; Όλα αυτά τα ερωτήματα απευθύνονται στην ανάλυση του χώρου της μετάφρασης και της διερμηνείας, καθώς διερευνάται ως προς τη “«μεταιχμιακότητα ή την οριακότητά του», ανάμεσα σε πολιτικές και πολιτισμικές διακυβεύσεις. Αντίστοιχα ο ρόλος του διερμηνέα προσεγγίζεται μέσα από “την αέναη μετακίνηση μεταξύ διαφορετικών χώρων” (Αποστόλου & Diriker, 2011), πολιτισμικών, πολιτικών, υπαρξιακών, όπως αναδεικνύει και περιγράφει αυτούς τους χώρους.

Η διαμόρφωση της μεθοδολογίας

Το πρόβλημα που προκύπτει όταν η αναπαράσταση που έχω για τη φωνή του Άλλου, γίνεται η αντιπροσώπευση της φωνής του, απαιτεί συγκεκριμένες μεθοδολογικές επιλογές έστω για τη μερική επίλυση του, καθώς έχουν προσεγγιστεί και αναλυθεί “αλληλοεπικαλύψεις ανάμεσα στην ανθρωπολογική γνώση και στις κυρίαρχες μορφές εξουσίας” (Cabot 2016). Οι προβληματικές της αναπαράστασης και της αντιπροσώπευσης, που στην αγγλική γλώσσα ηχούν το ίδιο, γίνονται κατανοητές στην κριτική ανάλυση της Cabot (2016) για “τις αναπαραστατικές (representational) πρακτικές τόσο της εθνογραφίας όσο και του χώρου της προάσπισης των δικαιωμάτων που στοιχειώνονται από διάφορα “φαντάσματα”: ίχνη αποσιωπημένων υποκειμένων που υποδηλώνουν ταυτόχρονα τα όρια και τις δυνατότητες της αντιπροσώπευσης (representation)”. Η διερεύνηση της διερμηνείας ως ενδιάμεσου χώρου της υλικής, συναισθηματικής, βιωμένης κινητικότητας των συμμετεχόντων στη διαδικασία της (διερμηνείας, αιτούντες άσυλο κι εργαζόμενοι μετακινούνται στις συνοριακές δομές) επιλέχθηκε εξαιτίας της μόνιμης διακινδύνευσης αυτών των δυο εννοιών της αναπαράστασης και αντιπροσώπευσης της φωνής των εμπλεκόμενων στην έρευνα.

Η ενσωμάτωση στις μεθοδολογικές επιλογές της προβληματοποίησης των εννοιών της αναπαράστασης και της αντιπροσώπευσης εξυπηρετήθηκε από την επιλογή της ανοιχτής συνέντευξης, απομαγνητοφώνησης και πιστής καταγραφής των φωνών πέντε διερμηνέων προσφύγων. Η διπλή ιδιότητα τους, τόσο του πρόσφυγα και όσο και του διερμηνέα εξυπνήρησε την ανάδειξη της πολυπλοκότητας των φωνών τους. Όπως περιέγραφαν, το ότι ήταν και οι ίδιοι πρόσφυγες σήμαινε ότι άκουγαν ομοιότητες, σε πολλές διαφορετικές συνθήκες, με τις φωνές των ανθρώπων που εξυπηρετούσαν ως διερμηνείς. Η Weidman (2014) αναφέρει: “η φωνή είναι ταυτόχρονα ένα σετ ηχητικών, υλικών και λογοτεχνικών πρακτικών διαμορφωμένων από πολιτιστικά και ιστορικά συγκεκριμένες στιγμές και μια

κατηγορία επικαλούμενη στη συζήτηση για το προσωπικό agency, την πολιτιστική αυθεντικότητα και την πολιτική δύναμη, ως ταυτόχρονα ηχητικό/υλικό φαινόμενο και πολιτιστικά επεξεργασμένη μεταφορά, οι φωνές ζουν μια ζωή σε δυο εγγραφές”.

Η διαδικασία αυτή αποτυπώνεται στην παρούσα έρευνα μέσα από τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις ανάμεσα σε μια ερευνήτρια με ανθρωπολογικούς ερευνητικούς στόχους και ψυχολογική επαγγελματική ταυτότητα και στους πέντε διερμηνείς με διαφορετικές σχέσεις εργασιακής εξάρτησης με διάφορες οργανώσεις και δομές του προσφυγικού και διαφορετικό κοινωνικό μορφωτικό οικονομικό επίπεδο. Ως εκ τούτου αυτό που αποτέλεσε το ερευνητικό σώμα είναι οι φωνές μας καταγεγραμμένες να ζουν σε αυτές τις δυο εγγραφές, όπως ραγίζουν, ανεβαίνουν χαμηλώνουν σε ένταση, καθώς καταθέτουν τις προσωπικές τους ιστορίες των δικών τους νοηματοδοτήσεων της διερμηνείας, σε μια πολύ συγκεκριμένη στιγμή της συνάντησης μας, που απευθύνονται σε μένα που όπως λένε είμαι ψυχολόγος και καταλαβαίνω. Αυτή η πολυπλοκότητα της ερευνητικής συνάντησης ως αλληλεπίδρασης, που αλλάζει όλους τους συμμετέχοντες και διακινδυνεύει το άκουσμα της φωνής του Άλλου, μπόρεσε να αποτυπωθεί ερευνητικά μέσα από το να “να μελετήσω μαζί τους και όχι να κάνω μελέτες από αυτούς” (Ingold 2017).

Η ανάδειξη της φωνής των συνομιλητών μου καθίσταται δυνατή μέσα από την κατά λέξη καταγραφή και παράθεση των λόγων τους μέσα στο κείμενο, προκειμένου να “συν-διαλέγομαι μαζί τους κι όχι να μιλάω για αυτούς” (Ingold 2017). Η παράθεση των λόγων τους αποκτά μεγαλύτερη σημασία καθώς ενημερώνει για τη διακινδύνευση της αναπαράστασης και της αντιπροσώπευσης των περιθωριοποιημένων και εκτοπισμένων φωνών των Άλλων από τη φωνή ενός δυτικού υποκειμένου. Η συνομιλία της δικής μου φωνής ως ψυχολόγου, ψυχοθεραπεύτριας, κοινωνικοοικονομικά ασφαλούς, με συγκεκριμένες συμπαραδηλώσεις του ρόλου μου με πέντε φωνές διερμηνέων στο προσφυγικό θέτει στο επίκεντρο όλα τα μεθοδολογικά προβλήματα σε σχέση με την αλληλεπικάλυψη της ερευνητικής παραγωγής γνώσης και των κυρίαρχων μορφών εξουσίας.

Προκειμένου να αποτυπωθεί το ειδικότερο μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η επιλογή της ανοιχτής συνέντευξης εξυπηρέτησε την απειρία της ανθρωπολογικής ματιάς μου, αλλά συγχρόνως και τη διεπιστημονική συζήτηση μεταξύ ανθρωπιστικών και κοινωνικών χώρων, για τους οποίους αποτελεί κοινό ερευνητικό εργαλείο. Οι ανοιχτές συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τόσο διαδικτυακά όσο και δια ζώσης. Η επιλογή των συνομιλητών μου προέκυψε τυχαία από την

πρόσβαση που μου έδινε το προσωπικό κι επαγγελματικό μου δίκτυο στις υπηρεσίες του προσφυγικού. Η ανάδειξη των θεμάτων τους πραγματοποιήθηκε μέσα από θεματική ανάλυση.

Οι συνομιλητές μου

Το διάβασμα της φωνής των συνομιλητών μου αναδεικνύει από τη μια πλευρά παραδειγματικά τις ιστορίες των πέντε προσφύγων διερμηνέων ως ένα τρόπο να αποτυπώνονται όλες οι διαστάσεις της πολυπλοκότητας τους και από την άλλη τη χρησιμοποίησή τους ως μέσο κατανόησης “των γλωσσικών ιδεολογιών τους” (Gal 2015). Τα σημεία απόκλισης των φωνών τους αναδεικνύουν την διαφορετικότητα, τη μοναδικότητα της προσωπικής τους ταυτότητας μέσα σε διαφορετικά πολιτιστικά πλαίσια που τη διαμόρφωσαν μέσα από συγκεκριμένες τοποθετήσεις του φύλου, της φυλής, της θρησκείας και της τάξης τους.

Τα σημεία σύγκλισης των φωνών τους εκπλήσσουν καθώς οι συνθήκες δημιουργούν την ανάδυση μιας νέας υποκειμενικότητας σε αυτή τη χρονική στιγμή και στο συγκεκριμένο πλαίσιο έκφρασης της ανθρωπιστικής κυβερνητικότητας στο “θέατρο του προσφυγικού”. Περιγράφονται παρακάτω κάποια σημαντικά σημεία της βιογραφικής τους ιστορίας που αποτυπώνουν το πώς οι διερμηνείς συνομιλητές μου βιώνουν υλικά/συναισθηματικά τη συνάντηση συγκεκριμένων ιστορικοπολιτικών συνθηκών με το προσωπικό agency, διαμορφώνοντας τις φωνές τους και τις γλωσσικές ιδεολογίες που αποτυπώνονται στις διερμηνευτικές τους πρακτικές.

Επιλέχθηκαν για αυτή την αποτύπωση ο τόπος καταγωγής, η εκπαίδευση, η ταξική διαστρωμάτωση, η εθνική ταυτότητα, η επιλογή χώρας διαμονής, το συναίσθημα, η εργασιακή εμπειρία.

Σύντομο Ιστορικό Ι

Ο Ι είναι Κούρδος του Ιράκ, που μετακινούνταν με το παππού του, μετά την απώλεια της οικογένειας του στο συνεχιζόμενο πόλεμο στην περιοχή του Ιράκ. Έχει περάσει από δευτεροβάθμια εκπαίδευση στις πόλεις που μετακινούνταν με τον παππού του, στην Ελβετία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Έχει μάθει έτσι πέντε γλώσσες. Δεν αισθάνεται μόνο Κούρδος γιατί όπως λέει δεν είχε γονείς να τον μάθουν τι είναι αυτό. Παρόλο που θα σκεφτόταν να φύγει από Ελλάδα είναι πολλοί πλέον οι δεσμοί που δεν τον αφήνουν. Έχει δυσκολευτεί συναισθηματικά κι έχει αναζητήσει ψυχοθεραπεία μετά από την εμπειρία

του ως διερμηνέας για ανθρώπους που έχουν υποστεί βασανιστήρια. Έχει εργαστεί σε επαρχιακές πόλεις και νησιά σε διάφορες δομές του προσφυγικού με δυο βασικούς παρόχους υπηρεσιών διερμηνείας. Συνεχίζει να εργάζεται ως διερμηνέας.

Η φωνή του I

I. είμαι Κούρδος από Βόρειο Ιράκ..μέχρι τα 14 μου..δεν έχω ζήσει σε μια συγκεκριμένη πόλη έχουμε κάνει διάφορες πόλεις και μετά έφυγα..πρώτη φορά που ήρθα στην Ελλάδα ήμουν 14, πήγα έκανα μια βόλτα σε όλη την Ευρώπη..μετά κατέληξα πάλι εδώ στην Ελλάδα.. Ξέρεις τότε ήμουν μικρός, το ταξίδι δεν ήταν κανονισμένο από μένα.. απλά υπήρχε ένα σχέδιο να φύγω και μετά θα επιστρέψω και εγώ..αυτό το πλάνο μου είχε περάσει, στο μυαλό μου, αυτό πίστευα..το πιο πολύ να είμαι μακριά 2 χρόνια μέχρι θα σταθεροποιηθούν ξανά τα πράγματα στο Ιράκ και μετά θα γυρίσω πίσω. Και αυτό ποτέ δεν έγινε. Τότε μετά από 2 και κάτι χρόνια.. ήμουν ανήλικος, Ελβετία, δεν μου άρεσε ούτε κοινωνικά, δεν μου άρεσε ο τρόπος της ζωής εκεί πέρα. Τότε αποφάσισα αφού μπορώ γιατί να μη δοκιμάσω αλλού; ξεκίνησα μια σειρά αδιάφορων χώρων μέχρι που κατέληξα στην Αγγλία, έμεινα στην Αγγλία περίπου 2,5, 2 χρόνια και 8 μήνες κι εκεί όταν ήταν να μου δώσει το πολιτικό άσυλο, μου είπαν ότι πρέπει να γυρίσεις πίσω στην Ελλάδα γιατί... Δουβλίνο.. Βασικά δεν είχα καμία σχέση (διερμηνεία)..Στην Αθήνα ήμουν απλά καλά στα οικονομικά κλπ Αλλά με αυτήν έμαθα ότι μπορώ να βοηθήσω αλλιώς και μπορώ βασικά να απολαύσω και τη ζωή μου αλλιώς...όταν τυχαίνει να βλέπεις και το αποτέλεσμα της δουλειάς σου είναι...μια ευχαρίστηση που δεν το παίρνεις εύκολα από αλλού.

Κι έτσι συνέχισα με τους Γιατρούς(χωρίς σύνορα) μέχρι τα τέλη του '16 που φύγανε, μετά ξεκίνησα... Άρσις για τα ασυνόδευτα τα ανήλικα που εμένα μου άρεσε πάρα πολύ γιατί όταν μου το παρουσιάσανε θυμήθηκα τα χρόνια μου, όπως λέτε, κι εγώ έτσι ξεκίνησα...μέχρι το Σεπτέμβρη του '18, μετά..με την AZO και μέχρι πέρυσι ήμουν μαζί τους. Εδώ κι ένα χρόνο και κάτι είμαι στο αντίθετο ρεύμα, δουλεύω στο FRONTEX.

Σύντομο Ιστορικό N

Ο N είναι Κούρδος του Ιράν, ανώτατης εκπαίδευσης, σε διδακτορικό επίπεδο που δεν μπορούσε να συνεχίσει και μέσης οικονομικής διαστρωμάτωσης. Συναισθάνεται ότι είναι ίδιος με τους πρόσφυγες εξυπηρετούμενους του και ζητά σεβασμό και διεκδικεί ελευθερία για τον ίδιο και για τους πρόσφυγες που διερμηνεύει. Έχει θυμώσει με τον τρόπο των υπαλλήλων. Βοηθά δημιουργώντας δίκτυο για εργασίες

που ο ίδιος δεν θα πήγαινε, συμμετέχει στην παρούσα έρευνα για τον ίδιο λόγο. Παίρνει ικανοποίηση από το ότι κατάφερε να διερμηνεύσει με σεβασμό και αποτελεσματικά για τους ανθρώπους. Θα ήθελε να παραμείνει Ελλάδα γιατί έχει καλές σχέσεις σε έναν ωραίο τόπο και κοντά στους συγγενείς του αλλά χωρίς κανένα μέλλον, οπότε δεν ξέρει αν θα είναι εφικτό. Αισθάνεται ότι φεύγοντας από τη χώρα του αλλάζει και είναι μετέωρος πολιτισμικά. Έχει αναζητήσει ψυχοθεραπεία για τον ίδιο μετά την εμπειρία του ως διερμηνέα και ως πρόσφυγα. Εργάστηκε με διάφορες ΜΚΟ και σε οργανωτική θέση σε διάφορα νησιά και πόλεις. Πλέον δεν εργάζεται ως διερμηνέας, αναζητά άλλες επαγγελματικές ευκαιρίες.

Η φωνή του Ν

Ν. Σπούδασα διοίκηση επιχειρήσεων στο Ιράν και Μάστερ Δημόσιας Διοίκησης Οικονομικών στο Ιράν και έγινα δεκτός για Phd με γραπτές εξετάσεις δυο φορές αλλά εξαιτίας του ότι ήμουν πολιτικός ακτιβιστής στο Πανεπιστήμιο και στην κοινωνία δεν με έκαναν δεκτό στη συνέντευξη και ένας από τους λόγους που έφυγα από τη χώρα και ο κύριος ήταν επειδή ήμουν πολιτικός ακτιβιστής δεν μου επέτρεπαν να συνεχίσω την εκπαίδευση μου.. έπρεπε να σώσω τη ζωή μου.. κι άφησα τα πάντα πίσω και πήραν τα πάντα από την περιουσία που είχα και όταν έφτασα εδώ είχα 400 euro για να ξεκινήσω τη ζωή μου και δεν ήθελα να ζητήσω βοήθεια από την οικογένεια μου.. μετακόμισα στην Ελλάδα το 2019...και..δεν μιλούσα αγγλικά... δεν μπορούσα να υποστηρίξω τον εαυτό μου ώστε να πάω στην Αγγλία. Αυτό ήταν το αρχικό μου πλάνο ... είπα θα αρχίσω να χτίζω τη ζωή μου εδώ. Αρχισα να ψάχνω για ΜΚΟ που παρείχαν μαθήματα αγγλικών ... γιατί η κυβέρνηση πιστεύω ότι δεν έχει κανένα πλάνο, οπότε εκείνοι γεμίζουν αυτό το κενό για την ενσωμάτωση για να σου βρουν δουλειά, για τα πάντα, για επικοινωνία...πήρα το Γ2 πιστοποιητικό γλωσσομάθειας, μετά που το πήρα , έκανα αίτηση για δουλειά στη Μετάδραση, και μετά από 2 εβδομάδες εκπαίδευσης, πέρασα τις γραπτές και προφορικές εξετάσεις που είχαν..

Σύντομο Ιστορικό Ρ

Ο Ρ είναι Αφγανός, ανώτατης εκπαίδευσης και μέσης οικονομικής διαστρωμάτωσης που βρέθηκε στην Ελλάδα μέσω Ρωσίας -όπου έκανε το διδακτορικό του- με την πτώση της ΕΣΣΔ. Είναι εγκατεστημένος στην Ελλάδα κι έχει κάνει οικογένεια εδώ και 25 χρόνια. Νιώθει ικανοποίηση που έχει καταφέρει να βοηθήσει ανθρώπους κάνοντας το μικρό του κομμάτι στη διερμηνεία. Συναισθηματικά επιβαρυνμένος από όσα άκουγε διερμηνεύοντας, αναζήτησε όταν διατέθηκε στο εργασιακό του πλαίσιο εποπτεία και κάθε φορά εφαρμογή του πρωτοκόλλου αποσυμπίεσης με τον επαγγελματία που συνεργαζόταν. Έχει

αναγνωρίσει τα πτυχία του κι εργάζεται με σταθερή σχέση εργασίας ως διερμηνέας σε συγκεκριμένη πόλη από το 1997.

Η φωνή του Ρ

Ρ. Είχα δουλέψει ως καθηγητής στο πανεπιστήμιο πριν ξεκινήσουν όλα αυτά,... Το μάστερ το πήρα στο Καζακστάν, μετά το μάστερ έχω κάνει δυο χρόνια (διδασκαρικό) στη Μόσχα αλλά δεν το πήρα λόγω του πολέμου, αλλαγή πρώην ΕΣΣΔ, κατέρρευσε...έχω δει κι εκείνη την ιστορία.. με τα τανκς που βγήκαν στους δρόμους, σκοτώνανε και ήμουν εκείνη την εποχή εκεί. Η πρώτη εμπειρία ως μεταφραστής ως διερμηνέας ξεκίνησε σε μένα και στο Αφγανιστάν και στη Ρωσία είχαμε πρόσφυγες από το Αφγανιστάν κι επειδή μίλαγα ρώσικα βοήθαγα. .. Έχω τελειώσει φιλοσοφική ...Αλλά έχω πάρει και πτυχίο καθηγητής ρώσικης γλώσσας για αυτό είχα δυο πτυχία της γλώσσας και του επαγγέλματος. Δηλαδή μπορώ να διδάσκω στους ξένους ρώσικη γλώσσα. Αυτό με την ουκρανική κρίση τώρα το χρησιμοποιώ πολύ... δεν μεταφράζω στη μητρική μου γλώσσα μόνο με τους Ουκρανούς γιατί δεν προλαβαίνω και οι άλλοι συνάδελφοι μεταφράζουν φάρσι ή άλλες γλώσσες..ήμουν και ο πρώτος διερμηνέας φαρσόφωνος στην Ελλάδα (γελάει) ...ξεκίνησα στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες εργασία, μέχρι πρόσφατα, μέχρι πριν 1-2 χρόνια, για 22 χρόνια δούλεψα μαζί τους και παράλληλα στον Ερυθρό Σταυρό από 2002. Δηλαδή από το 2002 είμαι σε δυο δουλειές.

Σύντομο Ιστορικό της Λ

Η Λ είναι η μόνη γυναίκα ανάμεσα στους συνομιλητές μου, κουρδικής καταγωγής από το Ιράκ, μεγάλωσε Ελλάδα. Προέρχεται από ένα μικρομεσαίο περιβάλλον και συνεχίζει την τριτοβάθμια ιδιωτική εκπαίδευση σε άσχετο αντικείμενο. Ο στόχος είναι να φύγει Αγγλία. Εργάστηκε ως διερμηνέας με γυναίκες αρχηγούς μονογονεϊκών οικογενειών σε συγκεκριμένη ελληνική πόλη καθώς τα χρήματα ήταν καλύτερα από τις εργασίες που έκανε μέχρι τότε. Αγχώνεται, στενοχωριέται, θυμώνει με ό,τι συμβαίνει. Παίρνει ικανοποίηση και αναγνώριση από το ότι καταφέρνει να βοηθήσει. Δεν εργάζεται πλέον ως διερμηνέας.

Η φωνή της Λ

Α. Εγώ τεσσάρων ήρθα...τίποτα δεν θυμάμαι κάτω...Από Ιράκ Κουρδιστάν είμαστε...ο προορισμός μας εξωτερικό..μένουμε στον Κολωνό..Έδωσα πανελλήνιες. Έβγαλα 13.000 μόρια αλλά πέρασα ..σε κάτι άσχετο ...κι έτσι πήγα σε ένα ΙΕΚ ..πήρα και την πιστοποίηση και μετά δεν με κάλυπτε.. είπα να κάνω ένα Bachelor.. στην Ελλάδα,.. εγώ τότε δούλεψα μέσω μιας φίλης της μαμάς μου, ζητάγανε άτομα. Το '16 ξεκίνησα ως διερμηνέας....κι εκεί δούλεψα 4 χρόνια στην Αθήνα...εκεί απόκτησα πιο πολύ εμπειρία, δουλειά. Και μετά ζητάγανε άτομα και μέσω facebook να στείλεις το βιογραφικό σου ..

Σύντομο Ιστορικό του Μ

Ο Μ είναι Αφγανός εργατικής τάξης, ήρθε όπως λέει για μια καλύτερη ζωή, ως πρόσφυγας από μια κατεστραμμένη χώρα αλλά και οικονομικός μετανάστης μέσω του δικτύου του αδερφού του. Φαίνεται ότι έχει τη βασική εκπαίδευση. Ντρέπεται, στενοχωριέται, ταυτίζεται συναισθάνεται, κλαίει ακόμη και βαραίνει καθώς είναι πολλά τα προβλήματα των προσφύγων. Δεν εργάζεται μόνο ως διερμηνέας αλλά και σε ξενοδοχείο. Λέει ντρέπεται και ζητάει συγγνώμη που του λέει ότι στέλνει κάτι λίγα χρήματα σε μια γυναίκα στο Αφγανιστάν αλλά όχι στον αδερφό του γιατί αυτός είναι άντρας μπορεί να βγει από το σπίτι να δουλέψει εκείνη είναι χήρα με παιδιά δεν μπορεί. Πλέον μένει Ελλάδα κι έχει οικογένεια. Έχει εργαστεί σε camp και πλέον απασχολείται σε διαφορετικό θεσμικό φορέα στο προσφυγικό. Απασχολήθηκε παντού στην πρώτη καταγραφή των στοιχείων και των αναγκών καθώς το επίπεδο της γλωσσικής του ικανότητας είναι περιορισμένο. Στο τέλος της συνέντευξης λέει ότι τώρα που τα είπε θα ήθελε να μου ζητήσει εκείνος να ξαναβρεθούμε (υποθέτω λόγω της ιδιότητας μου).

Η φωνή του Μ

Μ. Είμαι από το Αφγανιστάν και είμαι 17 χρόνια περίπου στην Ελλάδα. Από 2006... μένω στην Ελλάδα... δουλεύω περίπου πάει δυο χρόνια που δουλεύω εδώ, Παλιά δούλευα στο ξενοδοχείο, έχω περάσει από διαφορετικές δουλειές, δούλευα στο... στη λεωφόρο Αλεξάνδρας, 6 χρόνια δούλευα εκεί. Σταμάτησα τη δουλειά μου και πήγα στη Νορβηγία για δυο χρόνια κι εκεί διάφορες δουλειές έκανα και στο τέλος λόγω κρύο και τα χαρτιά που είχα προβλήματα με τα χαρτιά μου και δεν μπορούσα να μείνω εκεί, γύρισα πίσω, πήγα Γερμανία και δεν μπορούσα και στη Γερμανία ήταν δύσκολο και γύρισα πίσω, τώρα μένω εδώ και πάλι δουλεύω στο ξενοδοχείο και δουλεύω εδώ (διερμηνέας).

Πως μεταφράζεται το σύνορο

Η διερμηνεία αποτελεί, μέσα στη συνθήκη της προσφυγικής διαχείρισης, βασική συνοριακή τεχνολογία. Οι εμπειρίες, τα βιώματα, γενικότερα η υλική πραγματικότητα των αιτούντων άσυλο διερμηνεύονται και μεταφράζονται πολιτισμικά. Η πολιτισμική μετάφραση ανακινεί την εμπλοκή των συμμετεχόντων σε ηγεμονικά δίκτυα, κυρίαρχους λόγους και φαντασιώσεις εαυτού, που αποδίδουν μια συγκεκριμένη υπεξούσια θέση στον Άλλο -πιο συγκεκριμένα εδώ- στον αιτούντα άσυλο ως πρόσφυγα (Clifford, Marcus 1986)).

Παράλληλα οι φωνές των αιτούντων άσυλο επαναπλαισιώνονται και προσαρμόζονται μέσα στις γλωσσικές ιδεολογίες που συνιστούν οι λόγοι των ειδικών, οι επιστημονικοί και οι πολιτικοί λόγοι που διαμορφώνουν το σύνορο στον κυρίαρχο λόγο. Αναδεικνύεται μια διπλή μετάφραση των λόγων τους από μια γλώσσα σε μια άλλη και από μια προσωπική αφήγηση σε μια διοικητική, επιστημονική, πολιτική γλώσσα που αναζητά συγκεκριμένες πληροφορίες καθώς διαμορφώνει συγκεκριμένες εικόνες του πρόσφυγα αναπαράγοντας τις σχέσεις εξουσίας στην κατασκευή της εικόνας του Άλλου. Η Gal (2015) αναφέρει ότι “οι μετατροπές μεταξύ ενδογλωσσικών υλικών – τα σχήματα λόγου των ειδικών, οι πειθαρχικές γλώσσες και οι “ιδεολογικοί λόγοι” του Bakhtin— όλο και περισσότερο ονομάζονται μεταφράσεις... Συγκροτούν γνώση όπως και στυλ λόγου... καθώς σχήματα λόγου αναπλαισιώνουν τα αντικείμενα του λόγου”.

Παρακάτω γίνεται μια απόπειρα ανάλυσης μέσα στην ανάλυση, μέσα από τον τρόπο που οι βιωμένες, με συναισθηματική ένταση αυτοβιογραφικές ιστορίες των συνομιλητών μου “μεταφράζονται” στον ερευνητικό ακαδημαϊκό λόγο. Καθώς η κριτική ανθρωπολογική ματιά είναι ενήμερη κι ερευνά τους τρόπους που συμμετέχει στην παραγωγή γνώσης σε κυρίαρχα πλαίσια (Palsson 1994, Cabot 2019, Rozakou 2019), “αναπαράγοντας με αυτό τον τρόπο την κοινωνική τάξη” (Gal 2015) αναδεικνύονται παραδειγματικά όλες οι διαδικασίες αποσιώπησης των φωνών των εκτοπισμένων κατά τη διαμόρφωση τους από τους κυρίαρχους λόγους (Cabot 2019).

Ταυτόχρονα και παράλληλα στην αντιστροφή της παραπάνω ανάλυσης, αναδεικνύεται πως η παραγωγή γνώσης επιτρέπει με έναν τρόπο να μεταφραστούν, όσα διακυβεύονται στο σύνορο. Η ιστορικοπολιτική πλαισίωση και καταγραφή των ενσώματα βιωμένων εμπειριών της ιστορίας και της ταυτότητας των διερμηνέων συνομιλητών μου, μέσα στο πλαίσιο των προσωπικών τους διαβάσεων του συνόρου

συνιστούν έναν τρόπο να μεταφραστεί η πολιτική έννοια του συνόρου και οι πολιτικές πρακτικές περιχαράκωσης του σε βιωμένη αφήγηση. Οι φωνές τους μεταφράζουν τη δική τους πραγματικότητα του συνόρου, όχι ως κάτι αφηρημένο αλλά τοποθετημένο στην υλική τους πραγματικότητα που διαμορφώνει το βίωμα, το συναίσθημα, την οπτική και την ταυτότητα τους, πέρα από τραγικότητες και στερεοτυπικές αναγνώσεις του ανθρωπισμού που, “στοιχειώνουν” όπως γράφει η Cabot (2016) τους λόγους για το προσφυγικό και ομογενοποιούν τις διαφορετικές φωνές τους.

Προσεγγίσεις του συνόρου I

Οι σύγχρονες ευρωπαϊκές συνοριακές πολιτικές διαμορφώθηκαν μέσα στις πολιτικές εντάσεις και πρακτικές ελέγχου εντός της Ευρώπης τον 20ο αιώνα τόσο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο όσο και μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Τη συνάντηση με την ετερότητα παλιότερα σηματοδοτούσε ο/η Ανατολικοευρωπαίος/α - που και στην Ελλάδα είχε καταλάβει αυτή τη θέση σε όλη τη δεκαετία του '90 - αλλά πλέον - και ιδιαίτερα μετά τις μεγάλες προσφυγικές ροές - υποστασιοποιεί ο εκτός Ευρώπης πρόσφυγας (Dalakoglou Dimitris 2016). Με τη νομοθετική επιβολή των νεοφιλελεύθερων προταγμάτων η κινητικότητα των μετακινούμενων ελέγχεται προσαρμοζόμενη στη σύγχρονη “ανάπτυξη” που πλέον χτίζεται σε ακόμη επισφαλέστερο οικονομικό περιβάλλον (Καψάλης Α. 2023). Η σύγχρονη συνοριακή συνθήκη διαμορφώθηκε αρχικά μέσα στις συμφωνίες κλεισίματος των συνόρων μεταξύ των Βαλκανικών και Ανατολικοευρωπαϊκών κρατών με την Αυστρία και άλλες χώρες της πυρηνικής Δύσης και πιο πρόσφατα με τις συμφωνίες II & III του Δουβλίνου.

I. ...έμεινα στην Αγγλία περίπου 2,5 χρόνια.. όταν ήταν να μου δώσει το πολιτικό άσυλο, μου είπαν ότι πρέπει να γυρίσεις πίσω στην Ελλάδα γιατί υπάρχει ένα νομοσχέδιο που λέγεται Δουβλίνο ...είναι ένα νομοσχέδιο που μέλη της Ευρωπαϊκής που το έχουν υπογράψει το 2003 και αναγκαστικά με συνοδεία αστυνομία με στείλανε πίσω στην Αθήνα..

Προσεγγίσεις του συνόρου II

Οι συνοριακές πολιτικές περιφρούρησης εν πολλοίς διαμορφώνουν, όπως υπογραμμίζει η Green (2011) “φαινόμενα που υποδεικνύουν μια κατανόηση των ιστορικών διαστάσεων και των εξουσιαστικών δυναμικών της κερδοσκοπίας σε βάρος των φτωχών, διαμέσου της παραγωγής της ευαλωτότητας τους κι εμπορευματοποίησης της ίδιας της ύπαρξής τους”.

Α. οι διακινητές τρώνε λεφτά, μας κορόιδεψαν... θέλαμε Σουηδία.. σε μια βδομάδα, πρέπει να δώσεις τα λεφτά ..μας τα φάγανε..Κι έτσι μείναμε και λέμε θα 'ρθούμε μετά και αυτό το μετά έγινε ποτέ..Ο αδερφός μου.. έχει μεγαλώσει από 8 χρονών τώρα είναι 35 στην Ολλανδία. Δηλαδή..πρώτα, έφυγε με το θείο μου στην Ολλανδία.. Και μετά αυτό λέμε να πάμε Σουηδία για να έρθει ο αδερφός μου σε εμάς. Ε μετά δεν έγινε αυτό, μετά ο αδερφός μου δεν μπορούσε να έρθει σε μας μέχρι που να γίνει ενήλικος και μετά μπορούσε να ταξιδεύει. Τώρα αυτός έχει υπηκοότητα ολλανδική. Εμείς εδώ κάτσαμε. εγώ πριν 3 χρόνια πήρα.. ελληνική υπηκοότητα..

Προσεγγίσεις του συνόρου ΙΙΙ

Οι ευρωπαϊκές συνοριακές πολιτικές φαίνεται να στοχεύουν στο νεοφιλελεύθερο άκρο τους “να εξυπηρετήσουν την προσωρινή μετανάστευση ως ένα μέσο να καλύψουν τα κενά στην αγορά εργασίας και να αυξήσουν την οικονομική ανάπτυξη” ενώ στο νέο-εθνικιστικό άκρο “να αποκλείσουν τους μετανάστες στο χώρο του κράτους υπερασπιζόμενοι την εθνική ταυτότητα και “προστατεύοντας” τα υλικά συμφέροντα δυσαρεστημένων εργατών ψηλά και χαμηλά στην οικονομική σκάλα” (Feldman 2011), Οι συνοριακές πρακτικές, που εξυπηρετούν αυτά τα προτάγματα, έχουν ως στόχο “την επέκταση του ομοιόμορφου χώρου του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού προκειμένου να διευκολύνει τη ροή αγαθών και κεφαλαίου από τη μια πλευρά ενώ οριοθετεί την κυκλοφορία ανθρώπων μέσα σε αυτό το χώρο από την άλλη” (Feldman 2011).

Ν. ..για όσους είχαν αποτυχημένη προσπάθεια και δεν ήθελαν να μείνουν στην Ελλάδα, αλλά πιάστηκαν από την αστυνομία στο αεροδρόμιο..καταγράφηκε στο φάκελο τους...δεν μπορείς να λάβεις τα ταξιδιωτικά σου έγγραφα για 5 χρόνια και πρέπει μείνεις για 5 ακόμη χρόνια στη φυλακή... Οπότε..τι μας παρέχει αυτή η χώρα για να μείνουμε... Εγώ δεν έχω λάβει ούτε μια μέρα στέγαση από την κυβέρνηση, οτιδήποτε από το 2019 έως τώρα δούλενα, πλήρωνα τους φόρους, την ασφάλεια, μόνος μου, τη φορολογική δήλωση κάθε χρόνο, εντάξει; και μετά δεν δούλενα κι έκανα αίτηση για επίδομα ανεργίας, πήρα την κάρτα... που μου δίνει τη μετακίνηση στο μετρό 27 ευρώ το μήνα... παρά το γεγονός ότι πλήρωσα ΙΚΑ για 2 χρόνια και ΕΦΚΑ για 6 μήνες, δεν είχα επίδομα ανεργίας και κανένα πρόγραμμα για να βρεις δουλειά ή να έχεις πρόσβαση σε κάτι που θα σου επιτρέπει να επιβιώσεις οικονομικά

Ρ. Πρώτο πράγμα που ρώτησα ήταν που μπορούσα να μάθω τη γλώσσα, δεύτερο πράγμα αν είναι δωρεάν η εκπαίδευση, μου λένε δωρεάν, μετά το κατάλαβα ότι δεν είναι δωρεάν, ήταν αργά , όταν κατάλαβα φροντιστήρια κλπ Ειδικά στην κρίση που ήμασταν απλήρωτοι 14-15 μήνες. Σε όλο τον κόσμο ήταν, αλλά ειδικά τα προγράμματα με πρόσφυγες κι εκεί που έτρωγαν πολύ. (Γελάει και λέει ειρωνικά) Είναι από τα πράγματα που μου αρέσει γιατί είμαστε η Ανατολή της Ευρώπης.

Προσεγγίσεις του συνόρου IV

Η δυνατότητα ενός επιχειρήματος που μπορεί να διαβάσει τον μετακινούμενο πληθυσμό σε ένα συνεχές με τον αυτόχθονα ανοίγει κριτικές οπτικές των πολιτικών που διαμορφώνουν το συνοριακό χώρο. Ο Παπαταξιάρχης (2016) αναφέρεται στην ελληνική προσφυγική κρίση μέσα στην ελληνική οικονομική κρίση που είχε συνέπειες στη ζωή των μετακινούμενων και των ντόπιων, καθώς εμφανίζονταν προβλήματα στην υποστήριξη όλων, λόγω περιορισμένων οικονομικών πόρων των τοπικών αρχών και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Από μια άλλη οπτική και στο σήμερα ο Καψάλης (2023) υπογραμμίζει ότι "πρόσφατες μεταρρυθμίσεις αποσκοπούν στην περαιτέρω απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων των μεταναστών εργατών γης, στη βάση ακριβώς αυτού του στοιχείου της αλλοδαπότητας, αλλά συνεκδοχικά και των εργαζόμενων - Ελλήνων και αλλοδαπών- σε άλλους κλάδους... με βάση την επίκληση της προσωρινότητας ή της εποχικότητας της απασχόλησης τους".

Συνεπώς, όπως ανέφερε σε συνέντευξη του, ότι ισχύει για τους μετανάστες σήμερα θα ισχύει για όλους τους εργαζόμενους αύριο. Η Cabot (2019) υποστηρίζει ότι όσοι περνούν τα σύνορα και όσοι δεν μετακινούνται τόσο έντονα βρίσκονται σε ένα συνεχές που αφορά και τους δυο - στο βαθμό που οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές επηρεάζουν τις ζωές όλων.

Μ. Αυτό ήτανε από την αρχή. Ότι χρειάζεται ένας Έλληνας εδώ, τι πρέπει να κάνει, και οι μετανάστες που έρχονται (αυτό) χρειαζότανε, αλλά λόγος που δεν ήξεραν γλώσσα, εμείς τους μεταφράζαμε

Προσεγγίσεις του συνόρου V

Η συμμετοχή των νεοφιλελεύθερων πολιτικών στη δημιουργία της ανθρωπιστικής κρίσης αναδεικνύεται μέσα από την αγορά εργασίας που άνοιξε με την προσφυγική κρίση, δηλωτική “της εκμετάλλευσης του εκτοπισμένου διαμέσου της ευαλωτότητας του” (Green 2011). Αποκαλύπτεται ότι η ανθρωπιστική βοήθεια συστήνει μια ανθρωπιστική βιομηχανία και “ο ανθρωπιστικός λόγος διέπει επισφαλείς ζωές, τις ζωές των ανέργων, των αιτούντων άσυλο και όσων εμπλέκονται” (Cabot 2019).

I. Εγώ δούλευα στο ξενοδοχείο πρωινές ώρες, είχα οικονομικά προβλήματα και για αυτό το λόγο έψαξα μια δουλειά και πήγα σε ένα πρόγραμμα που λέγεται Ήλιος που είναι με τα διαμερίσματα. Εκεί χρειαζόνταν security ... αλλά την ώρα που πήγα εκεί: βρήκαμε security έχουμε, αλλά χρειαζόμαστε διερμηνέας.

Προσεγγίσεις του συνόρου VI

Η εξυπηρέτηση της κινητικότητας ή ο περιορισμός της έχει ως κοινό στόχο τον έλεγχο των πληθυσμών στο πλαίσιο μιας κινητικής κυβερνητικότητας (Baerenholdt 2013). Οι συνοριακές πολιτικές θεσπίζουν συγκεκριμένες πρακτικές ως “χώρους διεθνούς βοήθειας και ανάπτυξης, ως τόπους, όπου παγκόσμιες πολιτικές πραγματώνονται” (Pascucci 2019) και περιγράφουν “την εργασία και την επισφάλεια στις γεωγραφίες της σύγχρονης ανθρωπιστικής βοήθειας” (στο ίδιο).

“Τα σύνορα έλκουν και οργανώνουν κινητικότητες γύρω από συγκεκριμένες διαδρομές και κανονικότητες υποστηριζόμενες από σχέδια που εργάζονται σύμφωνα με τις προθέσεις τους να αποκλείσουν, να ρυθμίσουν, να κατευθύνουν ή να εξυπηρετήσουν την κινητικότητα συγκεκριμένων συνόλων ομάδων ανθρώπων, υλικών και πληροφοριών” (Baerenholdt 2013). Στο πλαίσιο της κινητικής κυβερνητικότητας η δυνατότητα της μετακίνησης αλλάζει σύμφωνα με την ταυτότητα του μετακινούμενου.

A. Και μετά ζητάγανε άτομα και μέσω facebook να στείλεις το βιογραφικό σου κι έτσι έστειλνα κι είχα πάει και το καλοκαίρι στο εξωτερικό στη Λιθουανία, ζητάγανε διερμηνέα, αγγλικά ήταν όμως, αγγλικά και ιρακινά.

Ήταν πολύ..(διστακτικά) καλά ήταν πολύ διαφορετικά, δηλαδή και σαν χώρα δεν μου άρεσε (αλλάζει ο τόνος της φωνής, η διήγηση γίνεται σε ένα πρόσχαρο τόνο) και είμαστε σε κλειστό camp ήτανε, οι άνθρωποι ήτανε ψυχολογικά δηλαδή πολύ χάλια και γενικά το περιβάλλον δεν άντεξα, έκατσα το πολύ ένα

μήνα κι έφυγα (γελάει) γύρισα πάλι Ελλάδα, γιατί (αλλάζει ο τόνος) ψυχολογικά με έριξε πάρα πολύ αυτή η δουλειά

N. Μετά από αυτό για 2-3 μήνες δεν δούλευα και πήγα στο Βέλγιο για 2 μήνες Αύγουστο και Σεπτέμβριο, πάλι σαν σαν διερμηνέας για Κουρδικά, Περσικά, Sorani, Radini. Ήταν τελείως διαφορετικά συγκρινόμενα με την ελληνική κυβέρνηση, το σύστημα, το φόρτο εργασίας, τις παροχές, τον τρόπο που αντιμετώπιζαν τη διαδικασία, ήταν διαφορετικός, καλύτερος σίγουρα γιατί ο πληθυσμός των προσφύγων ήταν μικρότερος.

I. .. έχω κι άλλες πόρτες ανοιχτές. Μπορώ να μην το κάνω στην Ελλάδα, μπορώ να πάω στην Αφρική, να πάω στη Συρία, να πάω στο Υεμένη, στη Λιβύη, για μένα πάλι το ίδιο είναι μπορώ να το κάνω και είναι οι γλώσσες που ξέρω και μπορώ να το χρησιμοποιήσω και στη Δύση και στην Ανατολή οπότε, δυστυχώς σε αυτό τον κόσμο που ζούμε αυτά τα πράγματα τα έχουμε ακόμα ανάγκη όπως τα είχαμε ανάγκη στη δεκαετία του '90 πόλεμο, καταστροφή, όλο αυτό και υπάρχουνε πόσες οργανώσεις που έχουν ανάγκη.

Ανθρωπιστική κυβερνητικότητα

Σε αυτή την ενότητα οι λόγοι των συνομιλητών μου διαβάζονται μέσα από τη θεωρητική έννοια της ανθρωπιστικής κυβερνητικότητας. Η εμπλοκή τους με τις ανθρωπιστικές πρακτικές, μέσα από την απασχόληση τους σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, έχει ως συνέπεια την εγγραφή τους στο ευρύ φάσμα τεχνολογιών ελέγχου του συνόρου και συγχρόνως στο διαφιλονικούμενο χώρο του ανθρωπιστικού λόγου. Μέσα από τους λόγους τους αναδεικνύονται διαστάσεις των εννοιών του ανθρωπισμού, της φιλοξενίας και της ανθρωπιάς ως διαφορετικές διαδρομές της εμπειρίας τους με αντίστοιχες συνέπειες στην ιστορία και στο βίωμα τους.

Ο πολλαπλασιασμός των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων τα τελευταία χρόνια υποδηλώνει την ενεργή εμπλοκή τους με ηγεμονικές πολιτικές βιοπολιτικού ελέγχου του πληθυσμού και της κινητικότητας του καθώς κρατικοί σχηματισμοί όπως η ΕΕ προσπαθούν στα πλαίσια του νεοφιλελεύθερου παραδείγματος να αναθέσουν σε τρίτους αυτές τις διαδικασίες (Narkunas 2015). Οι ΜΚΟ και οι ανθρωπιστικοί λόγοι από τους οποίους εμφορούνται, ενώ υποτίθεται ότι εκκινούν ανταποκρινόμενοι σε ένα ανθρωπιστικό ιδεώδες να σώσουν ζωές, τελικά εμπλέκονται σε βιοπολιτικές πρακτικές (Feldman, Tiktin 2010, Narkunas 2015, Piotuhk 2015), αλλά και πέρα από αυτές σε “πολιτικές ζωής” που αποφασίζουν για το

ποιες ζωές αξίζουν κι ως εκ τούτου πληρούν τις προϋποθέσεις να σωθούν (Fassin στο Feldman, Tiktin 2010).

Η πολυεπίπεδη αυτή διαδικασία αποτυπώνεται στη θεωρητικοποίηση της Αθανασίου (2007) ότι «ο λόγος και οι πρακτικές της «ανθρωπιστικής βοήθειας» και της «ανθρωπιστικής επέμβασης» αποτελούν στη σημερινή συγκυρία σημαίνουσα εκφορά του «νέου βιοπολιτικού σώματος της ανθρωπότητας».

Ο ανθρωπιστικός λόγος παλαιότερων ετών από ουδέτερος και οικουμενικός μεταβάλλεται έτσι ώστε οι ΜΚΟ να εντάσσονται πλέον σε φόρουμ χάραξης πολιτικών, που κατορθώνουν τελικά να επαναορίσουν την ανθρωπιστική πολιτική (Chandler, 2001). Το ιστορικοπολιτικό πλαίσιο της Συνθήκης της Γενεύης και η γαλλική παρέμβαση όρισαν τη δημιουργία του UNHCR κι εγκαινίασαν τον προσδιορισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως ανέλυσε η Arendt (2015) διαλύονται μέσα στην έννοια του «πολίτη» κι άρα καταστατικά ορίζουν την εξαίρεση της κατηγορίας του «πρόσφυγα» από αυτά. Οι ΜΚΟ αναλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη διαμεσολάβηση της απόφασης απονομής του τίτλου «πρόσφυγας», μέσα από την απονομή ασύλου και των δικαιωμάτων που αυτό επιτρέπει και τη διαμεσολάβηση της πρόσβασης σε αυτά τα δικαιώματα, συμμετέχοντας με αυτό τον τρόπο στη συγκρότηση όλων αυτών των διαδικασιών περικλείσις και αποκλεισμού των προσφύγων.

Η εμπλοκή των ΜΚΟ στη χάραξη μεταναστευτικών πολιτικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση σκιαγραφείται μέσα από συγκεκριμένες πολιτικές πρακτικές (Ofstad, Marin 2019). Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, επίσημος φορέας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εμφανίζεται στις ετήσιες εκθέσεις του, ως συμβαλλόμενο μέλος στο European Asylum Support Office, του European Union Agency for Asylum. Αυτό το περίπλοκο γραφειοκρατικό δίκτυο μεταξύ άλλων εποπτεύει την παροχή διερμηνείας, σε ένα ευρύ πλέγμα πυκνής συνεργασίας για τη λειτουργία των υπηρεσιών μεταναστευτικής πολιτικής και ασύλου στα κράτη μέλη. Ως επίσημος φορέας «συντονίζει και συνδράμει λειτουργικά, τεχνικά κι εκπαιδευτικά το δίκτυο Υπουργείων Εσωτερικών των Κρατών Μελών» κι έχει στο συμβουλευτικό του φόρουμ όπως γράφει στην επίσημη ιστοσελίδα του: το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, την ευρωπαϊκή συνοριοφυλακή FRONTEX καθώς κι ένα μακρύ κατάλογο ΜΚΟ στον οποίο εκπροσωπούνται και πολλές ελληνικές. Ο συγκεκριμένες ΜΚΟ αποτελούν στην πλειονότητα τους, τους εργοδότες των διερμηνέων συνομιλητών μου.

Ανθρωπισμός

Καθώς σκοπός της εργασίας είναι να αναφερθούμε στις φιλοσοφικές διαπραγματεύσεις του ανθρωπισμού, όπως διαμορφώθηκαν στις κριτικές του από τα ρεύματα σκέψης του αντι-ανθρωπισμού, μετα-ανθρωπισμού, και στις προτάσεις για ένα νέο-ανθρωπισμό, περιοριζόμαστε να αναδείξουμε την προβληματοποίηση της έννοιας του “ανθρώπου” ως οικουμενικού υποκειμένου, σταθερού, ολοκληρωτικού, εσωτερικευμένου (Wentzer, Mattingly 2018) και των συνεπειών στην κατανόηση της εξουσίας και της πολιτικής (Simonsen 2012).

Οι Feldman & Tiktin (2010) γράφουν για τη σημασία της έννοιας της ανθρωπότητας ως οικουμενικο-ποιητικής θεωρητικής κατασκευής “στην ανάδειξη νέων μορφών δια-εθνικής κυβερνητικότητας στην οποία μη κυβερνητικές οργανώσεις (NGOs), εταιρείες και άλλοι διεθνείς δρώντες είναι κομβικοί στη διακυβέρνηση των τοπικοτήτων ακόμη και των κρατών”. Οι ανθρωπιστικοί σκοποί, με αυτό τον τρόπο, έχουν ως αντικείμενο και στόχο τους μια “ανθρωπότητα” - μόνο κατ’ όνομα και στον κυρίαρχο λόγο – οικουμενική, συσκοτίζοντας τις ανισότητες και τις σχέσεις κυριαρχίας που την παράγουν. Νέες ιεραρχίες και σχέσεις εξουσίας εμφανίζονται να δημιουργούνται έτσι στο συνεχές των δια-περιφερειακών καπιταλισμών που εμπλέκουν ακριβώς τους φορείς αυτών των ανθρωπιστικών εγχειρημάτων.

Η εφαρμογή της ανθρωπιστικής κυβερνητικότητας στην Ελλάδα συναντήθηκε με την οικονομική κρίση της, διαμορφώνοντας έναν ιδιαίτερο κινητικό χώρο εφαρμογής νεοφιλελεύθερων πολιτικών για τους μετακινούμενους και μετανάστες (στα σύνορα της ΕΕ) και τους διαμένοντες (δυνητικούς μετανάστες εντός της ΕΕ). Όπως γράφει ο Παπαταξιάρχης (2016), από το ξεκίνημα της κρίσης το 2015 η τότε ελληνική κυβέρνηση παρέδωσε σημαντικές πλευρές της διαχείρισης του προσφυγικού σε περισσότερες από 100 ΜΚΟ στο νησί της Λέσβου, με την εποπτεία του UNHCR. Καθώς σύμφωνα με τις νεοφιλελεύθερες πρακτικές οι προνοιακές υπηρεσίες του κράτους μεταφέρονται στον ιδιωτικό τομέα, ενώ παράλληλα στην Ελλάδα της κρίσης όλα οργανώνονται γύρω από τις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις, όλες οι επιταγές της νεοφιλελεύθερης ή κενσιανής κυβερνητικότητας ενσωματώνονται στην διαδικασία της ανθρωπιστικής βοήθειας (Gkintidis 2018). Οι ΜΚΟ αναλαμβάνουν να διεκπεραιώσουν ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο έργο καθώς ο ανθρωπισμός γίνεται επάγγελμα και οι ανθρωπιστικοί εργαζόμενοι σταδιακά όπως παρατηρεί ο Παπαταξιάρχης αναλώνονται στην αναπαραγωγή των σκοπών του εκάστοτε οργανισμού. Μέσα από συνεδριάσεις, οργάνωση στόχων που αποκαλούν σίτιση, στέγαση κλπ

καταγράφουν τον προσφυγικό πληθυσμό δικαιολογώντας πρακτικές βιομετρικής παρακολούθησης των εισερχομένων, που συμβάλλουν τελικά στην περιφρούρηση των συνόρων της ΕΕ.

Ο κόσμος της διερμηνείας στο προσφυγικό διέπεται από τις κανονιστικές πρακτικές της κυβερνητικότητας σε μια διαδικασία απόλυτα βιοπολιτική : καταγραφή, αίτηση ασύλου, στρατόπεδο προσφύγων και όπου χρειάζεται δικαστήριο, κοινωνικές δομές, νοσοκομείο.

Όπως έχει δείξει ο Παπαταξιάρχης (2022) οι ανθρωπιστικές οργανώσεις σταδιακά ανέλαβαν τη θέση θεσμού που στεκόταν αλληλέγγυος αρχικά και στη συνέχεια οργάνωνε ενεργές παρεμβάσεις στην “προσφυγική κρίση”, καθώς οι τοπικές κοινότητες και το επίσημο κράτος εμφανίζονταν να αποτυγχάνουν στην διαχείριση της. Σε αυτό το πλαίσιο η συνέργεια του ανθρωπιστικού εγχειρήματος με τις σκληρές πολιτικές περιφρούρησης των συνόρων αναδεικνύονται παρακάτω μέσα από ένα διπλό δεσμό: από τη μια πλευρά παρέχονται όλα τα μέσα πρόσβασης στο άσυλο σύμφωνα με τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η διερμηνεία, η υποστήριξη από τις ανθρωπιστικές οργανώσεις των αιτούντων , ενώ από την άλλη η χρονοβόρα γραφειοκρατική διαδικασία δεν επιτρέπει την επίτευξη αυτού του στόχου. Η συστηματοποίηση των διαδικασιών περιφρούρησης μέσα από διαδικασίες βιοπολιτικής κυβερνητικότητας (Foucault 2012) με την οργανική συμμετοχή ανθρωπιστικών οργανώσεων αποτυπώνει στο σήμερα τη συνάφεια οικουμενοποιητικών εγχειρημάτων όπως η ανθρωπιστική βοήθεια και η νεοφιλελεύθερη διακυβέρνηση στο σύνορο της ΕΕ. Για την εμπέδωση τους σε αυτό το “βιοπολιτικό σώμα”, είναι αναγκαία η μετάφραση τους μέσα από διαδικασίες και πρακτικές που εμπλέκουν ενεργά τα παραπάνω πολιτικά και κοινωνικά διακυβεύματα.

N. ..αυτό που ξέρω είναι ότι οποιοσδήποτε ως πρόσφυγας που έρχεται στην Ελλάδα είτε διαμέσου θαλάσσης ή στεριάς, έχουν δυο τρόπους να προσεγγίσουν για τη διαδικασία ασύλου. Ας πούμε για τη θάλασσα θα μεταφερθείς στο πλησιέστερο νησί που έχει κέντρο υποδοχής και ταυτοποίησης, Εκεί θα πάρουν τα δακτυλικά σου αποτυπώματα και θα καταγράψουν τις βιομετρικές σου πληροφορίες κτλ. και μετά θα σε κρατήσουν στο camp και μετά πρέπει να κάνεις αίτηση για άσυλο, γιατί ήρθες διαμέσου της θάλασσας, διαφορετικά έχουν το δικαίωμα να σε στείλουν πίσω γιατί στα νησιά δεν έχεις το δικαίωμα να πεις θα φύγω από τη χώρα. Οπότε μετά θα κάνουν την καταγραφή και κατά τη διάρκεια θα σε ρωτήσουν τις βασικές σου πληροφορίες και πως ήρθες, μόνο τα ονόματα των τοποθεσιών που πέρασες, τον κύριο λόγο που ήρθες και γιατί δεν μπορείς να πας πίσω και μετά θα σου δώσουν ένα ραντεβού. Το πιο πιθανό μετά από δυο χρόνια, μόνο γιατί.. δεν ξέρω γιατί, μάλλον για να σου τρώνε το χρόνο, αυτό είναι κάτι που ποτέ δεν έμαθα (η φωνή

αλλάζει τόνο). Για ποιο λόγο υπάρχει αυτός ο χρόνος αναμονής (ζαναγυρίζει στον προηγούμενο τόνο). Μετά σου δίνουν το ραντεβού για τη συνέντευξη, πολλές φορές θα το επαναπρογραμματίσουν τις τελευταίες δυο μέρες πριν σε ενημερώσουν κτλ μόνο για να υποφέρεις περισσότερο, για να τα ακούσουν οι άλλοι και να τους αποτρέψει από το να έρθουν, αυτή είναι η νοοτροπία δεν υπάρχει άλλος κινητοποιητικός στόχος για αυτό (εμφατικά). Οπότε ας πούμε μετά από αυτά θα περάσεις τη συνέντευξη και στη συνέντευξη εξαρτάται, κάποιες φορές κρατάει μια μέρα, κάποιες φορές δυο μέρες και κάποιες φορές θα την επαναπρογραμματίσουν τη μισή για άλλη μέρα γιατί μπορεί να μην είναι διαθέσιμος ο διερμηνέας ή λόγω του φόρτου εργασίας των υπαλλήλων κλπ.

Οι ΜΚΟ ως επιχειρήσεις με δικούς τους σκοπούς αναπτύσσουν δράση καταγράφοντας και συλλέγοντας στατιστικά στοιχεία, αναλαμβάνοντας με υπευθυνότητα το βιοπολιτικό τους ρόλο σύμφωνα με τα αιτήματα των ευρωπαϊκών πολιτικών. Αποφεύγοντας να φροντίσουν κανένα από τα αιτήματα των αιτούντων άσυλο, αποδεικνύουν ακριβώς ότι η φροντίδα των αιτημάτων από τα κάτω δεν εμπίπτει στο ρόλο τους.

Μέσα από το λόγο και τη λειτουργία τους εξυπηρετούν αυτό τον υβριδικό συνδυασμό σωτηρίας της ανθρώπινης ζωής με την αναγκαιότητα να υπάρχουν ιδιαίτεροι μηχανισμοί που αποφασίζουν τα κριτήρια αξιολόγησης κι απονομής αυτής της σωτηρίας. Είναι ακριβώς αυτή η διαδικασία οικειοποίησης της ανθρωπιάς, ως προνομιακού χώρου δραστηριοποίησης τους, “που καθιστά τους ανθρωπιστικούς οργανισμούς αποτελεσματικούς σε πρακτικό και συμβολικό επίπεδο” (Fassin 2010).

P. Πολλές περιπτώσεις που έχω ακούσει που έχουν τους διερμηνείς που χρησιμοποιούν στα δικαστήρια δεν είναι έτοιμοι για αυτή τη δουλειά. επειδή στην αναμονή που περιμένω και βλέπω τι γίνεται μέσα ε σκέτο απογοήτευση γιατί μπορεί να φάει ο άνθρωπος την ποινή που δεν του αξίζει έτσι δεν είναι ένα λάθος. Κι επίσης είναι η υπηρεσία ασύλου, αν πας παλιότερα, θα σας πω μια ιστορία που με έδιωξαν από αστυνομία μετά από 18 μήνες όταν εγώ έπιασα δουλειά στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες το '98 στο τέλος, τότε η αστυνομία δεν είχαν διερμηνείς και είχαν συνεργασία με το Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες και διερμηνείς ανάλογα με τις γλώσσες πηγαίνουν εκεί το πρωί 7-9. Πάω εγώ εκεί ως διερμηνέας μετά από λίγο καιρό, όμως μου είχανε κάνει αυτή τη ζημιά (γελάει). Αυτό γινότανε μέχρι σήμερα που νομίζω δεν υπάρχει κατάλληλο προσωπικό. Και παρόλο που έχει γίνει προσπάθεια από Μετάδραση το 2007, νομίζω μετά το 2010 δημιουργήθηκε ναι, και τη Λώρα Παππά που είναι υπεύθυνη της Μετάδρασης την είχα γνωρίσει μέσα στο ΚΕΚ πριν από αυτό που σε ένα σεμινάριο

είχα κάνει μετάφραση εγγράφων για αυτό το ΚΕΚ και από εκεί τη γνωρίζω. Στην αρχή και το λεξιλόγιο που είχαμε δεν ήταν πλούσιο και είχε θέματα και τα είχα διορθώσει τότε αλλά είχε ξεκινήσει από κάτι που ήταν πολύ πρόχειρα τότε και την εκπαίδευση που γινόταν και μέχρι τώρα που γίνεται στους διερμηνείς είναι 10 μέρες. Εγώ είκοσι κάτι χρόνια, που προσπαθώ, κάθε μέρα που ανοίγω το.. διαβάζω ελληνικά, πάλι βρίσκω λέξεις που δεν ξέρω, πάλι σημειώνω και μαθαίνω. Σε 10 μέρες δεν μπορείς να γίνεις διερμηνέας. 10 μέρες ήταν η εκπαίδευση, ήταν τότε το 2016 που ξεκινήσαμε. Αλλά εντάξει τα παιδιά που κάνανε αίτηση ξέρανε τη γλώσσα κτλ και πηγαίνανε από μια εκπαίδευση και δίνανε και μια εξέταση. Αλλά δεν είναι αρκετά. τικούς οργανισμούς αποτελεσματικούς σε πρακτικό και συμβολικό επίπεδο” (Fassin 2010) .

Ν. στο νησί, υπήρχαν 5000 πρόσφυγες σε ένα στρατόπεδο που η χωρητικότητα ήταν 800-1000. Πολλοί άνθρωποι ζούσαν σε σκηνές ενώ έβρεχε τρελά, υπήρχαν φίδια, σκορπιοί και ποντίκια... και διαμαρτύρονταν ότι το παιδί μου το δάγκωσε ποντίκι ή φίδι. Θέλουμε ένα container... πολλοί οργανισμοί ακόμη και το UNHCR- ισχυρίζονται ότι είναι εκεί για υποστήριξη αλλά είναι εκεί για στατιστικούς σκοπούς όχι για υποστήριξη. Υποστήριξη δεν είναι αυτό. Το UNHCR δεν είναι ένα φτωχός οργανισμός που δεν μπορεί -ίσως για πολιτικούς λόγους δεν μπορούν να το κάνουν – αλλά τότε γιατί είναι εκεί; ... μια από τις δηλώσεις που ποτέ δεν θα ξεχάσω από τους υπαλλήλους, μετά που άκουσαν την ιστορία του άλλου ανθρώπου, στο τέλος: λυπούμαστε, δεν μπορούμε να σας στηρίξουμε. Τότε γιατί είσαι εκεί για να ακούσεις; (έχει μπει στη διήγηση φανερά σε ένταση εσωτερική), γιατί να σου εξηγήσω ξανά και να ξαναπερνάει την εμπειρία του τι έκανε. Ποιο είναι το θέμα που τους ζητάνε να έρθουν να τους μιλήσουν, να γράψουν τα στατιστικά και στο τέλος να πούνε συγγνώμη δεν μπορώ. Το να ξεις και εργάζεσαι σε αυτό το πεδίο θα σε κάνει να αλλάξεις την άποψη σου σχετικά με πολλά πράγματα, σχετικά με τον ισχυρισμό της ανθρωπιάς. Είναι μια μεγάλη λέξη και είναι πραγματικά ευαίσθητη.

Ν. Πολλοί οργανισμοί, χρησιμοποιούν αυτή τη λέξη εκμεταλλεύονται αυτή τη λέξη με το επίπεδο της ανθρωπιάς θα κάνουν ότι θέλουν για τους δικούς τους σκοπούς και όσον αφορά την επιχείρησή τους...

Η μετάφραση των σκοπών των ανθρωπιστικών εγχειρημάτων από τους διερμηνείς συνομιλητές μου επιτρέπει μια διεισδυτικότερη κατανόηση των διακριτικά εξουσιαστικών δομών τους. Σε αυτό το πλαίσιο αναδύονται τεχνολογίες ανθρωπιστικής κυβερνητικότητας μέσα από μη θεσμοθετημένα κανονιστικά πλαίσια που δημιουργούνται για να προστατεύσουν, αλλά τελικά ελέγχουν και υποκειμενοποιούν τον διερμηνέα, καθώς πρέπει να ακολουθήσει συγκεκριμένους κώδικες προκειμένου να συνεχίσει να

εργάζεται. Παρακάτω διαφαίνονται οι τρόποι που η ιεραρχική εξουσιαστική δομή και λειτουργία των ΜΚΟ, ως θεσμικών φορέων βιοπολιτικών, φαίνεται να προστατεύεται (Papataxiarchis 2016, Rozakou 2019, Cabot 2013), όταν σύμφωνα με το ανθρωπιστικό αφήγημα, το δικαστικό σύστημα της Ελλάδας παρουσιάζεται να μην περιλαμβάνει τις υπηρεσίες του προσφυγικού. Τότε γίνεται καθήκον των εκάστοτε ΜΚΟ να αποφασίζουν να δημιουργήσουν έναν ελεγκτικό μηχανισμό “προστασίας” των διερμηνέων υπαλλήλων τους. Η εισαγωγή αυτής της ποιοτικής αλλαγής στον ορισμό της προστασίας των διερμηνέων και των εξυπηρετούμενων τους ανοίγει χώρο για το ερώτημα του ποιος προστατεύει ποιον και από ποιόν (Feischmidt, Pries, Cantat 2019). Με το πρόσχημα της προστασίας αφαιρείται η πολιτική υπόσταση των διερμηνέων προσφύγων, νομιμοποιείται ο έλεγχος της επαγγελματικής συμπεριφοράς τους, ενώ παράλληλα τους στερείται η δυνατότητα ανάπτυξης προσωπικής ή/και πολιτικής δράσης (Ροζάκου 2009) μέσα από την επαφή με τις διασπορικές κοινότητες τους.

P. ... όπως οι πρόσφυγες είναι αριθμοί σε άλλες χώρες έτσι είναι διερμηνείς. Εγώ ξέρω τους διερμηνείς που δουλεύουν σε άλλες χώρες ούτε έχουν καν δικαίωμα να αποκαλύψουν τα στοιχεία τους, όπως και ένας λόγος που δεν είχα συμφωνήσει ποτέ και με τη .. ΜΚΟ ήταν αυτό ότι ο διερμηνέας εκεί είχε έναν αριθμό. Ο διερμηνέας νούμερο 15 ούτε καν όνομα, Άουσβιτς, είναι τρόπος λειτουργίας copy paste από άλλες χώρες χωρίς να καταλάβουν τι σημαίνει αυτά τα νούμερα και για αυτό δεν έχω κάνει συνεργασίες γιατί δεν μου αρέσει. Και το άλλο είναι ότι ο διερμηνέας τους δεν πρέπει να έχει επαφή με κοινότητες. Καθόλου, Είναι αποκλεισμένος γιατί αν θα το μάθουν θα απολυθεί... Γιατί ..να μην υπάρχει θέματα με τα ρουσφέτια, εγώ πήγα κι έκανα διερμηνεία δώσε μου τόσο, υπάρχουν κι αυτά, αλλά εγώ δεν συμφωνώ γιατί δεν μπορούμε να είμαστε δικαστές γιατί υπάρχει δικαστικό σύστημα στην Ελλάδα

Οι κακές πρακτικές στη διαχείριση της προσφυγικής κρίσης στην ελληνική επικράτεια, αναγνωρισμένες ευρέως στη βιβλιογραφία ως συσχετιζόμενες με την οικονομική κρίση της τελευταίας 10ετίας (Rozakou 2012) μπορούν να κατανοηθούν από διαφορετικά εξηγητικά πλαίσια. Όπως αναφέρουν οι Αλεξανδρή Μ και συνεργάτες (2021) “η «ακινητοποίηση» των μετακινούμενων ανθρώπων πραγματώνεται... μέσα από ένα καθεστώς «ανθρωπιστικής φροντίδας» που συμβάλλει στη διαδικασία ακύρωσης του προσώπου, αλλά και στην αλλοτρίωση των ίδιων των εργαζομένων”.

Έτσι οι περιγραφόμενες από τους συνομιλητές μου πρακτικές, διοικητικών και ανθρωπιστικών εργαζομένων αλλά και οργάνωσης του διερμηνευτικού πλαισίου από τους θεσμικούς και ανθρωπιστικούς οργανισμούς, φαίνεται να εξηγούνται καλύτερα από τις αντιφάσεις στην ανθρωπιστική

κυβερνητικότητα, όταν αναλαμβάνει να ελέγξει τον προσφυγικό πληθυσμό μέσα από ανθρωπιστικές δράσεις που διεκπεραιώνονται σε συγκεκριμένες συνθήκες παραγωγής ανισοτήτων και ιεραρχιών (Fassin 2010). Έτσι εμφανίζονται στη μεταφραστική πρακτική δυο φαινομενικά αντίθετες διαδικασίες - παροχής δικαιωμάτων ενώ δεν τηρείται καμία προϋπόθεση που θα επέτρεπε αυτή την παροχή - που αποκαλύπτουν την κυβερνητική διαχείριση ως εγγενές χαρακτηριστικό των ανθρωπιστικών εγχειρημάτων πέρα από τις προθέσεις των δρώντων.

P. Πολλές περιπτώσεις που έχω ακούσει που έχουν τους διερμηνείς που χρησιμοποιούν στα δικαστήρια δεν είναι έτοιμοι για αυτή τη δουλειά. επειδή στην αναμονή που περιμένω και βλέπω τι γίνεται μέσα ε σκέτο απογοήτευση γιατί μπορεί να φάει ο άνθρωπος την ποινή που δεν του αξίζει έτσι δεν είναι ένα λάθος. Κι επίσης είναι η υπηρεσία ασύλου, αν πας παλιότερα, θα σας πω μια ιστορία, που (εννοεί όταν) με έδωξαν από αστυνομία, μετά από 18 μήνες όταν εγώ έπιασα δουλειά στο (κάποια ανθρωπιστική οργάνωση) για τους πρόσφυγες το '98 στο τέλος, τότε η αστυνομία δεν είχαν διερμηνείς και είχαν συνεργασία με το (την προαναφερόμενη ΜΚΟ) και διερμηνείς ανάλογα με τις γλώσσες πηγαίνουν εκεί το πρωί 7-9. Πάω εγώ εκεί ως διερμηνέας μετά από λίγο καιρό, όμως μου είχανε κάνει αυτή τη ζημιά (γελάει). Αυτό γινότανε μέχρι σήμερα που νομίζω δεν υπάρχει κατάλληλο προσωπικό.

P. Στην αρχή και το λεξιλόγιο που είχαμε δεν ήταν πλούσιο και είχε θέματα και τα είχα διορθώσει τότε αλλά είχε ξεκινήσει από κάτι που ήταν πολύ πρόχειρα τότε και την εκπαίδευση που γινόταν και μέχρι τώρα που γίνεται στους διερμηνείς είναι 10 μέρες. Εγώ είκοσι κάτι χρόνια, που προσπαθώ, κάθε μέρα που ανοίγω το.. διαβάζω ελληνικά, πάλι βρίσκω λέξεις που δεν ξέρω, πάλι σημειώνω και μαθαίνω. Σε 10 μέρες δεν μπορείς να γίνεις διερμηνέας. 10 μέρες ήταν η εκπαίδευση, ήταν τότε το 2016 που ξεκινήσαμε. Αλλά εντάζει τα παιδιά που κάνανε αίτηση ξέρανε τη γλώσσα κτλ και πηγαίνανε από μια εκπαίδευση και δίνανε και μια εξέταση. Αλλά δεν είναι αρκετά.

Παρακάτω ο Ν. αναλαμβάνει να μεταφράσει σε μια ευγενική γλώσσα, την ενδιάμεση ύπαρξη του πρόσφυγα στο σύνορο, ανάμεσα στην πολιτική συνθήκη του homo sacer (Agamben 2006) και του πολιτικού υποκειμένου (Παπαταξιάρχης 2022). Η συνθήκη αυτή, όπως γράφει ο Παπαταξιάρχης, δεν μπορεί να αποδοθεί μόνο σε αστοχίες των υπαλλήλων, αλλά στη δομική εμπλοκή της με πολιτικές τεχνολογίες που επιτρέπουν τη δημόσια επίκληση στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενώ καταπατάται ο οποιοσδήποτε σεβασμός σε αυτά στην πράξη. Χωρικά, αναδύεται ένας κενός ουσιαστικά ανθρωπίνων δικαιωμάτων συν-οριακός χώρος. Χρονικά, ο Ν. - πρόσφυγας και ο ίδιος - κινείται, σε αυτή

την αδύνατη να μεταφραστεί μέσα σε όλα της τα νοήματα στιγμή, όπου αναρωτιέται για την απουσία σεβασμού. Η προσπάθεια να μεταφράσει τη στάση του υπαλλήλου σημαίνει ότι αναλαμβάνει στην ουσία να αναγνωρίσει και να εκπροσωπήσει το δικαίωμα στο σεβασμό, αποκαλύπτοντας την υπονόμηση του από όλους τους υποτιθέμενους ανθρωπιστικούς θεσμικούς υπερασπιστές του.

Μπλεγμένος σε δίκτυα σχέσεων εξουσίας δι-ερμηνεύει κάτι πολύ περισσότερο από το λόγο του υπαλλήλου και του πρόσφυγα, διασώζοντας και διακινδυνεύοντας και τις δικές του διεκδικήσεις.

Ν. Θα έλεγα ότι το πιο προκλητικό είναι ότι εμείς είμαστε ενήμεροι και για τις δυο κουλτούρες, πλευρές, καταστάσεις αλλά δεν έχουμε την εξουσιοδότηση να πούμε οτιδήποτε. Πολλές φορές όταν ξέρεις ότι κάποιος άλλος κάνει κάτι λάθος μπροστά σου κι επηρεάζει τη ζωή κάποιου άλλου και την κατάσταση του είναι πραγματικά επώδυνο. Θα το έλεγα έτσι δυνατά, ότι έχω δουλέψει με πραγματικά χωρίς εμπειρία, χωρίς επαγγελματισμό ανθρώπους, υπαλλήλους ακόμη και από το UNHCR που δεν μπορούσαν να διαχειριστούν τον εαυτό τους, δεν μπορούσαν να ελέγξουν το θυμό τους. Όταν έχεις ένα πρόβλημα στο σπίτι δεν μπορείς να έρχεσαι και να φωνάζεις στον πρόσφυγα. Μπορείς να το κάνεις, κανένας δεν θα είναι εκεί να σε παρατηρήσει αλλά εμείς είμαστε εκεί και ο πόνος έρχεται σε εμάς. Έχω παρέμβει πολλές φορές όταν είδα ότι τα πράγματα έβγαιναν εκτός ελέγχου, για να ηρεμήσω τον πρόσφυγα και να πω ότι “να τι γίνεται” μόνο με σεβασμό και φυσιολογικά, με πολύ ευγενικό τρόπο, μόνο να αποσαφηνίσω ότι εξαιτίας αυτού, ότι δεν είναι θυμωμένος με εσένα αλλά να τι γίνεται κτλ Πολλοί -τουλάχιστον σε εμένα – διαφορετικοί και παράξενοι κανονισμοί, που δεν υπάρχει καμία λογική πίσω από αυτούς ή αν υπάρχει είναι εναντίον των προσφύγων. Δεν θα είναι για να είναι με το μέρος τους και να διευκολύνουν τη ζωή τους είναι εναντίον τους.

Ρ. Όταν παλιότερα πήγαινα στο Αλλοδαπών κι έβλεπα τη συμπεριφορά των υπαλλήλων απέναντι από τους κρατούμενους απέναντι από τους.. είναι μεγάλο τραύμα κάποιος που δεν προσέχει γιατί βλέπεις τον συνάνθρωπο σου και συμπεριφέρεται σαν ζώον. Εκείνα τα χρόνια ήταν χειρότερα δεν ξέρανε τι ήταν πρόσφυγας, μετανάστης, νομίζανε ότι όλοι είχαν ένα κομμάτι ψωμί. Ένας πρόσφυγας δεν προγραμματίζει το ταξίδι του, βιάζεται να φύγει αλλά ένας μετανάστης μπορεί να οργανώσει και να φύγει μπορεί να έχει και μια θέση εκεί που πάει

Οι φωνές των προσφύγων μεταφράζονται σε μια κυρίαρχη διοικητική γλώσσα, μέσα σε ένα πλαίσιο ασυμμετρίας εξουσίας μεταξύ διαφορετικών πρακτικών γνώσης και θεσμικής εξουσίας. Οι διερμηνείς

συνομιλητές μου υποκειμενοποιούνται μέσα από την προσπάθεια να μεταφράσουν τις αναντιστοιχίες (incommensurations) αυτών των κόσμων. Σε αυτή την προσπάθεια αποκαλύπτουν το πως οι διοικητικοί υπάλληλοι στο προσφυγικό αντιμετωπίζουν την ετερότητα των αιτούντων άσυλο και συγχρόνως εργαλειοποιούνται από τις εθνικές και δια-εθνικές πολιτικές περιφρούρησης των συνόρων. Η διαμόρφωση της στάσης τους αντλεί από τη γνώση των κοινωνικών, πολιτισμικών και γλωσσικών αξιών της κυρίαρχης “κοινής λογικής”, προκειμένου οι ίδιοι να κατασκευάσουν, να επεξεργαστούν και τελικά να αποφασίσουν την εγκυρότητα κάθε αιτήματος (Jacquemet 2009). Η μετάφραση δεν αντιστοιχεί σε μια διαδικασία όπου εμπλέκονται “αυτόνομα συστήματα γλωσσών που αναπαριστούν ξεχωριστούς κόσμους αλλά γίνεται κατανοητή μόνο μέσα στο πλαίσιο μιας κοινωνικής σκηνής ή ιστορικής στιγμής, όπου απαιτείται η εξερεύνηση των γλωσσικών ιδεολογικών, μετασημειωτικών λόγων και πρακτικών” (Gal 2015).

Παρακάτω, ο συνομιλητής μου Ν. μεταφράζει μέσα από μια ολόκληρη δέσμη κανόνων που του φαίνονται χωρίς λογική για τον αιτούντα άσυλο, όλες τις λογικές πρακτικές στο πλαίσιο της κυβερνητικότητας που θα επαναορίσει την ύπαρξη του ως πρόσφυγα. Φαίνεται ότι ως διερμηνέας καλείται να μεταφράσει στον αιτούντα άσυλο, την θεσμική εξουσία που το σύστημα -για το οποίο και ο ίδιος εργάζεται - δύναται να εξασκήσει πάνω του. Αυτή η μετάφραση γίνεται κατανοητή στο πλαίσιο “της κοινωνικής σκηνής και ιστορικής στιγμής” που συστήνεται από τις επίσημες εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Δίκτυου Μετανάστευσης (2018-2019), που αναφέρονται στον εκτοπισμό ως τη διαδικασία “παράτυπης μετανάστευσης” μέσω “κακής χρήσης των νόμιμων οδών μετανάστευσης”. Ο εκτοπισμένος μεταφράζεται ως το υποπροϊόν, αυτό που περισσεύει (Prem Kumar Rajaram, Carl Grundy-Warr, 2004) από τη διαδικασία περίκλεισης και αποκλεισμού από την “ανθρωπινότητα”, που η δυτική εδραίωση της πολιτικής ως βιοπολιτικής διαγράφει στο πλαίσιο διευρυμένων κρατικών σχηματισμών όπως η ΕΕ. Έτσι παρακάτω, από τη μια πλευρά παρουσιάζεται η αδυναμία μετάφρασης του οικουμενικοποιητικού ανθρωπιστικού λόγου καθώς το πλαίσιο της διερμηνείας καταλαμβάνεται από σχέσεις κυριαρχίας και υποτίμησης καθιστώντας αδύνατη την εκπροσώπηση του. Ενώ από την άλλη, αναδεικνύονται οι αναντιστοιχίες στη μετάφραση των ιστοριών και των βιωμάτων των προσφύγων, σε μια επίσημη γραφειοκρατική γλώσσα (Giordano 2014) και ταυτόχρονα σε μια ανεπίσημη εκδοχή της που κατοικείται από όλες τις προβληματικές αντιμετώπισης της ετερότητας (Blommaert 2009).

Ν. ήταν πολύ προκλητικό να το βλέπω και να μη μπορώ να το χειριστώ και να παρέμβω να το κάνω καλύτερο. Αυτό ήταν πολύ προκλητικό και επίσης να ακούς ιστορίες βασανιστηρίων, βιασμών, πολέμου,

αυτό είναι κάτι που ...και όταν βλέπεις ότι οι υπάλληλοι δεν ξέρω από περιέργεια, ειλικρινά αυτό έρχεται από τις αρχές; να ρωτάνε πραγματικά διαστροφικές και άβολες ερωτήσεις: “γιατί ήσουν εκεί όταν έγινε αυτό;” Αυτό ακούγεται τελείως ηλίθιο και δεν πιστεύω ότι υπάρχει κάπου ότι πρέπει να ρωτήσεις έναν άνθρωπο γιατί ήσουν εκεί όταν αυτό έγινε. Αυτό είναι η έλλειψη γνώσης και πολιτιστικής ενημερότητας αυτού που περνάνε αυτοί στη ζωή τους και επίσης να κρίνουν ήταν κάτι που έκαναν πολύ γρήγορα... ..πολλοί υπάλληλοι θυμώνουν και ουρλιάζουν χωρίς λόγο και δεν είμαστε σε ένα επίπεδο να τους ενημερώσουμε ή να τους κάνουμε να καταλάβουν ότι αυτό που κάνουν δεν είναι επαγγελματικό και δεν είναι σωστό... Πέρασαν τόσες δυσκολίες ήδη και τώρα κάποιος χωρίς λόγο τους κατηγορεί για κάτι που δεν καταλαβαίνουν και δεν μπορούν να επηρεάσουν.

I. εσύ είσαι αυτή που θα κρίνεις το μέλλον της στην Ελλάδα, πρέπει να σου τυπώνω αυτό που λέει γιατί έχει στάδια η συνέντευξη. Εσύ χρειάζεται να ξέρεις και στην κατανόηση αυτόν που βρίσκεται, πως είναι. Γιατί μερικές φορές από αυτό καταλαβαίνεις τι ισχύει σε αυτό που μου λέει. Γιατί όπως σας είπα γίνανε πολλά λάθη στο προσφυγικό. Ήρθαν άνθρωποι να κρίνουν μέλλον κάποιων ανθρώπων πουδεν είχανε βγει ακόμη από το αυγό τους, από το κουτάκι τους. Δεν είναι εύκολο, με όλο το σεβασμό το λέω δεν είναι εύκολο να φέρεις κάποιος που δεν έχει δει δυο πράγματα στη ζωή της επειδή είναι κοινωνιολόγος, κοινωνική λειτουργός, να κρίνει ένας Σύριος που έχει ζήσει 9 χρόνια μέσα στον πόλεμο.

Τότε αυτό έπρεπε να το τυπώνω για να καταλάβει η άλλη ότι δυσκολεύομαι ότι δεν.. εκεί θα έμπαινα εγώ ότι είναι φυσιολογικό που δυσκολεύεσαι γιατί δεν είναι απλό αυτό που ακούς, αλλά είναι κι αληθινό γιατί έχεις και στοιχεία έχεις κι έγγραφα έχεις κι όλο αυτό.

Υπάρχουν μέρες που έχω έρθει όχι ακριβώς σε σύγκρουση αλλά σε διαφωνία. Έχω κάνει μετάφραση για την κυρία που ήταν θυμωμένη, ο γκόμενος δεν απαντούσε στα μηνύματα της και μέσα στη συνάντηση να πει “περίμενε με τη Σύρια σου, να δω ο άλλος που είναι”. Υπάρχουν, υπήρχαν και τέτοια πράγματα... Εγώ όπου έχω δουλέψει με όποιον έχω δουλέψει πρώτη φορά, έχω κάνει μια γρήγορη συζήτηση μαζί του/της κι επειδή τώρα σου μιλάω για το κομμάτι το άσυλο τη συνέντευξη.

Οι στάσεις των υπαλλήλων, που αναφέρονται από τους διερμηνείς συνομιλητές μου, τοποθετούνται στο συνεχές των δημόσιων λόγων που καθιστά τους πρόσφυγες ύποπτους απέναντι στο νεοφιλελεύθερο πρόταγμα και τα ανθρωπιστικά του εγχειρήματα. Όπως μας θυμίζουν οι Fassin και Rechtman (2009) οι πρόσφυγες αντιμετωπίζονται με καχυποψία γιατί προκαλούν με την ύπαρξη τους την αμφισβήτηση του

κυρίαρχου υποκειμένου που ανήκει και προστατεύεται από ένα έθνος κράτος. Σε αυτό το πλαίσιο όπως επιχειρηματολογούν οι Kirktsoglou & Tsimouri (2018) “αποκαλύπτεται η ανάγκη να αναστοχαστούμε πάνω στα νεοφιλελεύθερα οράματα της “νεωτερικότητας”, της “προόδου” και της “ενσωμάτωσης” ως αποφασιστικούς παράγοντες στην εννοιολόγηση (υπέρ)κρατικών πολιτικών και δημόσιων στάσεων απέναντι στους μετανάστες”. Έτσι η θέση του Bahktin ότι “η διαδικασία κατασκευής του εαυτού περιλαμβάνει το άκουσμα και την αφομοίωση των λόγων των άλλων (συγγενών, φίλων, εκπροσώπων πολιτικών, θρησκευτικών ομάδων και μέσων μαζικών ενημέρωσης)” (Buxter 2014) έχει σημαίνουσες συνέπειες στη διαμόρφωση της γλώσσας του διοικητικού υπαλλήλου, στην οποία η ιστορία του πρόσφυγα καλείται να μεταφραστεί.

Ι...Υπήρχαν άνθρωποι που είχαν την εικόνα του προσφυγικό όπως τους το πασάρανε στην τηλεόραση “πέστα, πέστα, πέστα”, και δεν “το πιστεύω” κι “αν στη χώρα μου είχε γίνει πόλεμος και θα είχανε φύγει 5.000.000 Έλληνες τότε ποιος θα έμενε στη χώρα;”, έχω έρθει σε διαφωνία με αυτούς τους ανθρώπους..

Εν κατακλείδι, αν το καθήκον του διαμεσολαβητή/διερμηνέα είναι όπως γράφει ο Kata (1999) “να μεταφράζει πολιτισμούς και να βοηθάει τους ξένους να καλωσορίζουν νέα κείμενα /πλαίσια”, οι παραπάνω αναντιστοιχίες είτε καθιστούν αυτό το έργο αδύνατο ή ανάμεσα σε όσα άλλα που είδαμε, εξυπηρετούν και τη μετάφραση στους πρόσφυγες των πραγματικών όρων που διέπουν τη διακυβέρνηση των συνόρων της ΕΕ.

Φιλοξενία

Σε αυτή την ενότητα αναλύεται το πλαίσιο της διερμηνείας που ανοίγεται από τις πολιτικές της φιλοξενίας, καθώς ακολουθούν τις διαδικασίες ομοιογενοποίησης που ερμηνεύουν τη διαφορά ως κίνδυνο. Η στερεοτυπική αναπαράσταση της φιλοξενίας ως ελληνικής εθνικής “αξίας” έχει αντιμετωπιστεί κριτικά, συσχετιζόμενη με τον τρόπο που η αγγλοσαξονική ανθρωπολογική ματιά την έχει κατασκευάσει ως γενναιοδωρία απέναντι στον ξένο. Η κριτική ανάγνωση της φιλοξενίας έθεσε ζητήματα πολιτικών της φιλοξενίας στην Ελλάδα, οι οποίες σχετίζονται ιστορικά με τον τρόπο συγκρότησης του έθνους κράτους. Οι Νεοέλληνες αναγνωρίζουν τον εαυτό τους ως απευθείας απόγονο των αρχαίων Ελλήνων με τους οποίους μοιράζονται το πρόταγμα του Ξένιου Δία για την παροχή βοήθειας και προστασίας του ξένου. Συσκοτίζεται έτσι η πρακτική του *milet* της Οθωμανικής περιόδου, όπου ο άλλος παρέμενε ξένος αλλά σε μια ανοιχτή συνθήκη κοντινότητας που επέτρεπε τη δυνητική

συμμαχία, σε αντίθεση με τους ‘σκληρούς όρους’ του έθνους κράτους (Παπαταξιάρχης 2016). Η σύγχρονη πολιτική συνέπεια αυτής της ιστορικής διαμόρφωσης είναι - όπως αναφέρει ο Παπαταξιάρχης (2022) - ο όρος “φιλοξενία” να συνδυάζει δυο αντίθετες πλευρές, την ξενοφιλία και την ξενοφοβία. Η φιλοξενία συνιστά “παροχή βοήθειας και συγχρόνως μέσο αντιμετώπισης της ετερότητας” (Ροζάκου Κατερίνα 2006, που αναφέρει τον Papataxiarchis). Το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο καλείται να λειτουργήσει ο διερμηνέας συνομιλητής μου, αποκαλύπτει μέσα από την εγγενή του λειτουργία, τον τρόπο με τον οποίο “το πλαίσιο της φιλοξενίας ενεργοποιεί απαιτήσεις πολιτισμικού αυτοπεριορισμού και υιοθέτηση δημόσιας στάσης συμμόρφωσης με τις πολιτισμικές νόρμες του οικοδεσπότη” (Παπαταξιάρχης στο Kousis M. et al 2022).

Μ. εμείς πολλές φορές κλείσαμε ραντεβού για να πάει στο ΚΕΠ να κάνει μια δουλειά και ήξερε γλώσσα αγγλικά και δεν έκανε δουλειά τους γιατί του είπαν ή να μιλήσεις ελληνικά ή να φέρεις κάποιον μαζί σου να μιλήσει ελληνικά. Και μας πήρε τηλέφωνο, εδώ μιλάω και δεν μιλάνε δεν μας εξυπηρετεί κανείς και μιλήσαμε γιατί είπα άνθρωπος μιλάει αγγλικά λέει όχι να φέρεις διερμηνέας εδώ να μιλήσει ελληνικά. Δεν μπορούμε. Τέλος. Κι έκλεισε το τηλέφωνο.

Η ελληνική φιλοξενία μεταφράζεται ως οδύνη και στέρηση ελευθερίας από τον διερμηνέα συνομιλητή μου, και απέχει μακράν από το να επιτρέπει την αναγνώριση ενός πολιτικά ενεργού υποκειμένου που ο ίδιος αξιώνει για τον εαυτό του στο λόγο του ως πρόσφυγας. Έτσι αναδεικνύει την πολυπλοκότητα της μεταφραστικής αναφοράς καθώς αναδύεται όλο το πλέγμα ιστορικοπολιτικών συνθηκών που πρέπει να προσδιοριστούν για να επαναπλαισιωθεί η έννοια της φιλοξενίας στη γλώσσα του (Gal 2015). Η φιλοξενία “φωτίζει τις πολιτικές του ανθρωπισμού... και συνδέει το επίπεδο της καθημερινής ανθρώπινης αλληλεπίδρασης και την ιστορική και πολιτισμική διαχείριση της ετερότητας, με ευρύτερες τεχνολογίες εξουσίας και τη σύγχρονη βιοπολιτική διαχείριση των αιτούντων άσυλο-προσφύγων” (Ροζάκου 2012). Η προσέγγιση της έννοιας της φιλοξενίας σε αυτό το πλαίσιο, αναδεικνύει δυο αναλυτικές διαδρομές στο λόγο του συνομιλητή μου. Στη μια αναλύεται ως πρακτική εξουσίας και ελέγχου πάνω στον ξένο αποκαλύπτοντας πως σχετίζεται με τη δυνατότητα εγγραφής του ξένου στους όρους του οικείου.

Στην άλλη αναλύεται μέσα από τη σύνδεση της με τις πολιτικές του ανθρωπισμού και με τον τρόπο που “η αποπολιτικοποιητική νοοτροπία του ανθρωπισμού: πως το ηθικό πρόταγμα του “να κάνεις το καλό”

συσκοτίζει τις πολιτικές του αποκλεισμού και ακόμη και της βίας που βρίσκεται ενσωματωμένη στις ανθρωπιστικές πρακτικές” (Cabot 2013).

N. Και όταν λέμε εμείς σαν χώρα θα φιλοξενήσουμε κάποιον αυτή η φιλοξενία δεν θα πρέπει να είναι οδύνη. Η φιλοξενία είναι καλή στο επίπεδο που δεν παίρνεις το δικαίωμα της ελευθερίας, η ελευθερία είναι ο λόγος που έφυγαν μακριά. Αν είχα ελευθερία, είχα τα πάντα οικονομικά, είχα την επιχείρησή μου, είχα το σπίτι μου, είχα το αυτοκίνητο μου, σπούδαζα στο πανεπιστήμιο σε ένα επίπεδο διδακτορικού, τι άλλο θα έπρεπε να έχω για να μπορώ να μείνω εκεί; ένα πράγμα : ελευθερία και να είμαι ο εαυτός μου. Τίποτα άλλο.

Ανθρωπιά - όχι ανθρωπισμός (Papataxiarchis (2016)

Η πολυπλοκότητα της συνάντησης των ανθρωπιστικών βιοπολιτικών πρακτικών με την ανθρωπιά -όπως την αποκαλούν οι συνομιλητές μου - και τη δράση του διερμηνέα, προκαλεί τη συζήτηση της έννοιας του ανθρώπου και της δυνατότητας του δρώντος υποκειμένου. Οι λόγοι και οι δράσεις των διερμηνέων συνομιλητών μου αναλύονται εγγεγραμμένες στις συζητήσεις του νεο- ανθρωπισμού “που επιτρέπει να απευθυνθούμε στους ανθρώπους ως ανθρώπους, και να διερευνήσουμε αν υπάρχει κάτι, όπως η ανθρώπινη κατάσταση, χωρίς να προϋποτίθενται ποιότητες ή χαρακτηριστικά που έχουν αποδειχθεί αδικαιολόγητα ή αμφισβητήσιμα” (Wentzer, Mattingly 2018). Παράλληλα, οι λόγοι και οι δράσεις τους εγγράφονται σε ένα χώρο όχι απλώς αντίστασης του δρώντος υποκειμένου, αλλά όπως γράφει η Τζελέπη Ε., “των δυνατοτήτων που αναδύονται από την αναπόφευκτη διαπλοκή του αντιστασιακού λόγου με αυτόν της εξουσίας” (εισαγωγή στη Butler 2000). Η διαδικασία της διερμηνείας εμπεριέχει δράσεις των διερμηνέων που δεν ακολουθούν τους όρους των ανθρωπιστικών οργανώσεων. Έτσι εισέρχονται σε μια περιοχή αμφισβήτησης, όπου η διερμηνεία περιέχει καινούριες νοηματοδοτήσεις της “ανθρωπιάς” την οποία επικαλούνται. Όπως σημειώνει η Butler (2000), «εκείνο που δίνει σε αυτές τις λεκτικές πράξεις τη δύναμή τους είναι η κανονιστική λειτουργία της εξουσίας την οποία ενσαρκώνουν χωρίς να μετατρέπονται ακριβώς σε αυτή».

Η διερμηνέας συνομιλήτρια μου δημιουργεί το χώρο της νομιμοποίησης της δράσης της. επικαλούμενη την αναφορά στα οικουμενικά ιδεώδη που και ο κυρίαρχος λόγος επικαλείται για να καθυποτάξει, Οι οργανώσεις απαγορεύουν την επαφή με τους εξυπηρετούμενους- αιτούντες άσυλο και η συνομιλήτρια μου ανοιχτά “εγκληματεί” μιμούμενη όπως λέει η Μπάτλερ τον εξουσιαστικό λόγο.

Α. ...Γιατί τότε ανταλλάξαμε αριθμό γιατί το ζήτησα εγώ (κατεβάζει τον τόνο ενοχικά) και συμφώνησε κιόλας η κοινωνική λειτουργός γιατί παράδειγμα (ανεβάζει τον τόνο διαμαρτυρόμενη) κάποια χαρτιά έπρεπε να της τα πω από το βράδυ να μην τα ξεχάσει για να μας τα φέρει, για να τα έχει αύριο, δηλαδή όλα αυτά , δεν ήταν ότι δούλευα και α! 8 ώρες και ξεμπερδεύω και μετά δεν με ενδιαφέρει, πήγαινα σπίτι και απαντούσα και στα τηλεφωνήματα κι εντάξει δεν μπορούσα να πω ότι δεν θα απαντήσω..

Α. ήτανε μια οικογένεια πραγματικά ήτανε πολύ χάλια...εγώ ρώτησα...coordinator.... χρειαζότανε πως το λένε ρούχα και τέτοια και είπε ότι απαγορεύεται, να δίνουμε....κι επειδή είχαμε πολλά πράγματα κι εγώ εκεί επέμενα και η αλήθεια είναι δεν ρώτησα και το πήγα, πήγα στην οικογένεια γιατί το παιδάκι δεν είχε τίποτα, ούτε καν ρούχα και ήτανε μικρό και σαν οικογένεια και εγώ είπα δεν με ενδιαφέρει αν είναι να βρω το μπελά μου σε αυτό το πράγμα ας τον βρω, γιατί η δουλειά μας δεν είναι, οκ καταλαβαίνω η δουλειά μας είναι διερμηνεία, αλλά κάποιες φορές πρέπει να έχεις και κάποια ανθρωπιά μέσα σου, δηλαδή του άλλου το παιδί να βλέπεις να μην έχει ρούχα, δηλαδή και η συνείδηση σου δεν θα είναι οκ, δηλαδή εγώ το έκανα και εντάξει τα άκουσα λίγο (διακυμάνσεις στον τόνο της φωνής και στις εκφράσεις του προσώπου που τονίζουν όσα λέει) λέω αν είναι να με διώξετε για αυτό διώξτε με (γελάει ξέπνοα) δεν έκανα κάτι κακό (διαμαρτύρεται ειρωνικά) δεν έκανα καμία κίνηση, δεν παραβίασα τους νόμους, οκ να μην ερχόμαστε σε επαφή με τους πρόσφυγες, δεν έρχομαι, όταν ο άλλος, δηλαδή κι εσύ έξω να βρεθείς, το ίδιο πράγμα θα κάνεις...

Ο διερμηνέας συνομιλητής μου αναδεικνύει την αλλοτρίωση των προσφύγων εργαζομένων ως διερμηνέων σε ανθρωπιστικούς οργανισμούς, μέσα από τη δομική τους εμπλοκή με πρακτικές αναπαραγωγής ασυμμετρικών σχέσεων εξουσίας με τους εξυπηρετούμενους τους (Αλεξανδρή και συνεργάτες 2021). Ο ίδιος παράγει ασυνέχειες σε αυτή τη συνθήκη ανοίγοντας το πεδίο της ενσυναίσθησης, υπενθυμίζοντας τις απαρχές της συγκρότησης όλων σε πολιτικά υποκείμενα μέσα στην πολιτική συνθήκη του προσφυγικού.

Ρ. Υπάρχει η έκφραση να μπεις στα παπούτσια το άλλου και εμείς το λέμε. Πάντα εγώ το έλεγα όταν ήμουν συντονιστής στο τμήμα υποδοχής στο (ανθρωπιστικό οργανισμό) διερμηνέων εκεί στα χρόνια της κρίσης κατέβαινα στην υποδοχή κι έλεγα σκέψου ότι 10 χρόνια πριν εσύ ήσουν πίσω από αυτή την πόρτα πως θέλεις να συμπεριφέρεσαι. Πίστεψε ότι οι άνθρωποι έρχονται με πολύ δύσκολη ιστορία ζωής και να μην

μπορείς να προσφέρεις τίποτε άλλο υλικά και οικονομικά και με ένα χαμόγελο θα φύγει ευχαριστημένοι. Μια καλή συμπεριφορά και να δώσεις σωστά πράγματα ως πληροφορίες.

Η επίκληση της ανθρωπιάς, στη διερμηνευτική πρακτική της συνομιλήτριας μου, με όρους ανθρώπινης ευθύνης, προβληματοποιεί την εννοιολόγηση της, από τους φορείς των ανθρωπιστικών εγχειρημάτων, που διεκδικούν την αυθεντία του ορισμού της. Έτσι ο Guillermo Díaz de Liaño (2021) αναφέροντας τον Fassín (2019) και τις κριτικές του ανθρωπισμού ανοίγει τη συζήτηση σε έναν “μετα-μετά- ανθρωπισμό” που “μας υπενθυμίζει ότι πολλά από αυτά που συμβαίνουν στα ανθρώπινα όντα και στον κόσμο που κατοικούν είναι αποτέλεσμα ανθρωπίνων πράξεων και για αυτό εμπλέκουν την ανθρώπινη ευθύνη – παρά το αμφιλεγόμενο της λέξης άνθρωπος”.

Λ...δηλαδή εγώ αυτό σαν διερμηνεία δεν μ’ αρέσει , έχω ένα συγκεκριμένο ρόλο ok έχω συγκεκριμένο ρόλο ως διερμηνέας από κει και πέρα δεν θα μου μάθεις να μην κάνω ανθρωπιά, δηλαδή ο καθένας πιστεύω, δηλαδή πρέπει να είναι πολύ σκληρός δεν ξέρω (γελάει) να μην μπορείς να το κάνεις..

Η συνομιλήτρια μου διαπραγματεύεται την νοηματοδότηση της δράσης και της ανθρωπιάς της ανάμεσα στις αντιφάσεις της επιβολής της ανθρωπιστικής κυβερνητικότητας. Η κοινωνική της τοποθέτηση “στην άρρηκτη σχέση που συνδέει το υποκείμενο με τους άλλους και τις κοινωνικές νόρμες που ρυθμίζουν αυτή τη σχέση” (Αθανασίου επίμετρο στη Butler 2009) από τη μια τη συγκροτεί ως υποκείμενο και από την άλλη τη θέτει σε δράση καθώς συν- αισθάνεται αυθεντικά την συνθήκη του άλλου. Έτσι παραμένει εργαζόμενη των ανθρωπιστικών εγχειρημάτων που διαχειρίζονται τον προσφυγικό πληθυσμό, συγχρόνως όμως ανταποκρίνεται, όπως η ίδια λέει, με ανθρωπιά.

Λ. είχαν έρθει πολλές οικογένειες και κάναμε τέντες, είχαμε πάει το πρωί μέχρι το βράδυ είχαμε κάτσει, δηλαδή έβλεπες καταστάσεις, άνθρωποι μένανε στα container, άνθρωποι μένανε στις τέντες με οικογένειες με παιδιά ... τότε που ήταν πολύ βροχή και χιόνι πέρυσι ή πρόπερσι ... όλα αυτά βλέπεις κι εσένα σε ρίχνει ψυχολογικά, όχι επειδή είναι από τη χώρα μου παράδειγμα γιατί υπάρχουν από διαφορετικές χώρες αλλά επειδή είναι ανθρωπιά.

Η αποφυγή των θεωρητικών συγκεκριμένων του ανθρωπισμού συνιστά πρόκληση όταν μιλάμε για ανθρωπιά. Η ανθρωπιστική ματιά αποκρύπτει τις διαφοροποιήσεις στις ταξικές, φυλετικές κι έμφυλες τοποθετήσεις και στις ιστορίες των προσφύγων. Ο συνομιλητής μου προκαλεί μια τέτοια διαφοροποίηση

μέσα από την αναφορά του στην υποστήριξη ανθρώπων. Η ανάπτυξη της δράσης του πραγματοποιείται μέσα από ένα συγκεκριμένο σετ δεξιοτήτων και δυνατοτήτων που η ταξική μορφωτική κι έμφυλη τοποθέτηση του επιτρέπει. Η παρακάτω αναφερόμενη άντληση προσωπικού νοήματος από την προσωπική του κινητοποίηση και δράση, εμπλέκει τις ιδιότητες του ως πρόσφυγα και διερμηνέα. Ταυτόχρονα δημιουργεί αποστάσεις από συγκεκριμένες αναπαραστάσεις των προσφύγων ως τραγικές φιγούρες, γεγονός “που αποτρέπει από το να κατανοήσουμε την εμπειρία του αποκλεισμού από την πλευρά των υποκειμένων που τη βιώνουν” (Ειρήνη Αβραμοπούλου 2009). Οι πολιτικές τοποθετήσεις του για το προσφυγικό, η ταξική ένταση που διέπει τις θέσεις του και την ανάληψη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών εκ μέρους του, υπογραμμίζει την απουσία πολιτικών αποχρώσεων και κοινωνικών διαφοροποιήσεων στις ουσιοκρατικές εννοιολογήσεις του πρόσφυγα. Ο α-πολιτικός, κενός διαφοροποιήσεων χώρος της εννοιολόγησης του πρόσφυγα ως ανθρώπου που χρήζει ανθρωπιστικής βοήθειας (Rozakou 2009, Giordano 2014) αποκλείει τη διερεύνηση τέτοιων ενδο-γλωσσικών πολιτικών μεταφράσεων της ανθρωπιάς όπως αυτή του συνομιλητή μου. Η απόκριση στο κάλεσμα του άλλου γίνεται από το σημείο εκκίνησης του καθενός. Για τη Λ ήταν η ενσώματη βοήθεια, για το Ν είναι το δίκτυο πληροφοριών και το μοίρασμα της εμπειρίας του εκτός του ανθρωπιστικού λόγου, αλλά μέσα στην πραγματικότητα της καθημερινότητας που βιώνει τον αποκλεισμό.

Ν. Δεν σταμάτησα εκεί έφτιαξα μια ομάδα και υποστηρίζω ανθρώπους να βρουν δουλειά παρά το γεγονός ότι εγώ ψάχνω για δουλειά αλλά μπορώ να βοηθήσω άλλους να βρουν άλλου είδους δουλειά που δεν είναι του τύπου μου αλλά είναι κάτι που μπορώ να κάνω για αυτούς.

Ν. Και το έκανα με όρους παροχής πληροφορίας να τους οδηγήσω τι να κάνουν από τη δική μου οπτική, στο τέλος της μέρας θα αποφασίσεις εσύ τι θα κάνεις αλλά βλέπω το κενό της κοινωνικής ενσωμάτωσης, της απασχόλησης, το νομικό, πολλές πλευρές χρειάζονται βελτίωση που σαν διερμηνέας ή πολιτιστικός διαμεσολαβητής είμαστε οι πρώτοι μανάτζερ ή line operator που χειριζόμαστε και ξέρουμε και τις δυο πλευρές. Όχι όλοι μας, κάποιοι είναι μόνο για τα λεφτά να τα πάρουν να φύγουν αλλά για τους άλλους που νοιάζονται.. κι αυτός είναι ένας από τους λόγους που ήθελα να κάνουμε αυτή την κουβέντα γιατί θα ήθελα να κάνω κάτι για το προσφυγικό γενικά για αυτούς που θα έρθουν ή για αυτούς που είναι ήδη εδώ και δεν περιμένω τίποτα σε αντάλλαγμα

Η ανάληψη προσωπικής δράσης των διερμηνέων συνομιλητών μου επιτρέπει αυτή τη θεμελιώδη συνθήκη κοινωνικότητας, όπου το υποκείμενο γίνεται ο εαυτός του μόνο μέσα στη σχέση του με τους

άλλους (Αθανασίου επίμετρο Butler 2005). Η ανάληψη προσωπικής δράσης αναγνωρίζεται ως καταλυτική του συναισθήματος τους για τον εαυτό και το ρόλο τους, κινούμενη μέσα στο μοίρασμα των κοινωνικών σχέσεων πέρα από τη γραφειοκρατική διαδικασία της ανθρωπιστικής οργάνωσης, που τελικά είχε ως συνέπεια να ενισχύει “τον τρόπο που ο ίδιοι βλέπουν τον εαυτό τους, αλλά και τον τρόπο που οι πρόσφυγες αντιλαμβάνονται την αξία τους” (Ροζάκου 2009). Έτσι η διαδικασία της διερμηνείας μετατρέπεται σε πολιτισμική διαμεσολάβηση που τελικά ενισχύει το συμβολικό τους κεφάλαιο (στο ίδιο).

Ι. ..υπήρχαν μέρες που τους έπαιρνα κάποιους μουσικούς να κάνουνε κανένα πάρτι, έβλεπα το παιδάκι που δεν κοιμάται εδώ και μια εβδομάδα, εδώ και 4 ώρες χορεύει..με ικανοποιούσε μέσα μου ότι μου αρέσει αυτό που κάνω.

Ι. στην αίθουσα που ήταν το γραφείο των γιατρών.. είχανε μια πίνακα, κάπως.. δίνω λίγο προσοχή βλέπω το αριθμό μου. Και λέω στην κοπέλα.. Μου λέει αποκλείεται. Λέω αλήθεια σου λέω αυτό είναι το αριθμό μου θέλω να το δω...δεν έγραφε το όνομα μου γιατί ποτέ δεν τους έδινε στους γιατρούς..αλλά είχαν γράψει ότι για όποια γλώσσα τον χρειάστηκες. Ήταν ένα στιγμή που χάρηκα ότι ωραίο είναι αυτό. Γιατί πολλές φορές στη ζωή η δυσκολία μας φέρνει εκεί που κολλάμε και δεν ξέρουμε. Αυτό που το είδα ότι όποια γλώσσα – δεν είναι λες και μιλάω 15 γλώσσες- απλά μου άρεσε αυτό, μπορεί να είναι λίγο εγωιστικό αλλά είμαι εγωιστικός άνθρωπος..

Ρ. Εγώ έχω χαρεί μια οικογένεια. μια μαμά με δυο παιδάκια από το Αφγανιστάν και πέθανε η μαμά από καρκίνο και μένανε τρία παιδάκια μόνα τους. Χάρηκα πολύ όταν είδα ότι μια κόρη της σπούδασε νοσηλευτική, ο μεγαλύτερος γιος επειδή δούλεψε και τον είχα βοηθήσει να μπει στην οργάνωση DOM ... πήγε αυτό το παιδί και μέχρι σήμερα νομίζω εκεί πρέπει να είναι. Αλλά αυτά δίνουν δύναμη και τώρα που έχουμε κι εδώ στο Πολυδύναμο παιδικό σταθμό για τα παιδάκια ή κέντρο ημέρας για τα παιδιά που μαθαίνουν και βλέπεις ότι προχωράνε, στην αρχή δεν μιλάνε τη γλώσσα και μετά έχουν κάνει και σχέση με τους υπαλλήλους, δίνει δύναμη, εκεί είναι όλα.

Ρ. ..δεν ξεχνάω.. ένα κύριο.. το είχε πιάσει η ιντερπόλ .. και τον είχαν βάλει στο κρατητήριο Κορυδαλλό για να τον παραδώσουν στις αρχές του Τατζικιστάν, λόγω ήταν πολιτικό κόμμα μέλος... Μια μέρα έρχεται στο γραφείο με το παραδοσιακό ψωμί και φαγητό του Τατζικιστάν, “θέλω να σας κεράσω”. Αυτή είναι που μας δίνει δύναμη, πίστεψε ότι τις πίτες που κάνουν στο Τατζικιστάν το είχε φτιάξει η γυναίκα του και το είχε

στείλει από Ευρώπη που έμενε η γυναίκα του, εδώ, για να μας κεράσει. Είναι ένας τρόπος να σε ευχαριστήσει ότι ok ήσουν.. αυτά μένουν..

Εν κατακλείδι, οι διερμηνείς συνομιλητές μου δημιουργούν νέες δυνατότητες κινούμενοι μέσα στον περιοριστικό χώρο του ανθρωπιστικών εγχειρημάτων κυβερνητικότητας, κατορθώνοντας κάποτε να τον υπερβούν, μιμούμενοι τον εξουσιαστικό του λόγο. Οι δράσεις τους τοποθετούνται έξω από τα εγχειρήματα του ανθρωπισμού ενώ τοποθετούνται μέσα από τη θέση του διερμηνέα και του πρόσφυγα. Κατορθώνουν να παίρνουν ισότιμα άμεσα και ανοιχτά αναγνώριση, μισθό, ανακούφιση, δικαίωση του ρόλου, τελικά αυτό που δίνουν χωρίς υπονοούμενα χρέη. Από την άλλη αυτή η δικαίωση του ρόλου που παίζουν στην ανθρωπιστική κυβερνητικότητα, επιτρέπει την άντληση νοήματος από τις προσπάθειες τους να βοηθήσουν και τη διαμόρφωση μιας διαφοροποιημένης ταυτότητας - που απηχεί ιεραρχήσεις - από αυτή των προσφύγων εξυπηρετούμενων τους, που χρήζουν βοήθεια. Η τοποθέτηση τους ταυτόχρονα στην κριτική και στην αναπαραγωγή των ανθρωπιστικής εγχειρημάτων, αποκαλύπτει συγχρόνως τη βία του ομοιογενοποιητικού ανθρωπιστικού λόγου και τη συνύφανση του σε δίκτυα παραγωγής ιεραρχικών σχέσεων κι εξουσίας.

Η θεατρική σκηνή του προσφυγικού

Οι πρόσφυγες διερμηνείς που πληροφορούν αυτή την έρευνα ενσαρκώνουν με ιδιαίτερα λεπτό τρόπο τη συνθήκη του θεάτρου του προσφυγικού. Συμμετέχουν σε αυτό ως επισφαλείς εργαζόμενοι Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, ενεργών φορέων των ανθρωπιστικών βιοπολιτικών, ως πρόσφυγες διερμηνείς με τις ίδιες συνθήκες επισφάλειας στη χώρα υποδοχής όπως οι εξυπηρετούμενοι τους, ως πρόσφυγες με τα ίδια βιώματα μετακίνησης με τους πρόσφυγες για τους οποίους διερμηνεύουν. Μαζί τους συμμετέχουν οι υπάλληλοι των υπηρεσιών, οι υπάλληλοι των ΜΚΟ και βέβαια οι αιτούντες άσυλο. Η Cabot (2013) αναδεικνύει στην οργάνωση αυτής της κοινωνικής συνθήκης “τους επιτελεστές και το κοινό τους, την εκτέλεση και τη (δι)ερμηνεία” αναφερόμενη “στο θέατρο του νόμου” όπου “τέτοιες συμβάσεις έχουν ένα εξουσιαστικό ρόλο: Διαφορετικοί συμμετέχοντες δρουν ταυτόχρονα ως επιτελεστές και κοινό που (δι)ερμηνεύουν, παίζουν, περιμένουν, αναλύουν, διαμορφώνουν ή προσαρμόζονται στις προσδοκίες των άλλων”.

Τα σημεία υποδοχής και καταγραφής αιτούντων άσυλο, οι διοικητικές υπηρεσίες, το αστυνομικό τμήμα, η υπηρεσία μετανάστευσης και ασύλου, το camp, οι στέγες ασυνόδευτων, το νοσοκομείο, “σαν θεατρική

σκηνή σκηνοθετούν συγκεκριμένους τρόπους απεικόνισης, κατανόησης και συμπερίληψης του άλλου” (Giordano 2014).

Η Giordano αναλύει αυτό “το θέατρο του μετανάστη”, ως τη “θεατρική δυνατότητα της κοινωνικής ζωής” που εμπνέει “τη θεατρικότητα των θεσμών, και των ρόλων και των υποκειμενικοτήτων που ενεργοποιούν”.

Η οργάνωση των ρόλων ακολουθεί “τα στερεότυπα και τα πρωτότυπα που παράγουν οι κωδικοποιητικές πρακτικές που συνδέονται με την υποστήριξη των προσφύγων διαπερνούν το πεδίο της νομικής πρακτικής αλλά και διαφόρων δημόσιων λόγων... εθνικές και διεθνείς πολιτικές” (Giordano 2014). Οι απλουστευτικές μονοσήμαντες αποτυπώσεις του Άλλου, στοχεύουν να καταστεί “γνωστός στα μάτια του Κράτους και του Νόμου” ώστε να μεταφραστεί σε μια οικουμενοποιητική αυτοβιογραφική αφήγηση που μπορεί να αντιστοιχηθεί σε οποιοδήποτε πρόσφυγα. Έτσι σημειώνει ο Jacquemet (2009) “η ίδια η ακρόαση δομείται γύρω από την ανάγκη να παραχθεί ένα γραπτό κείμενο ταιριαστό με τη γλωσσική ιδεολογία και τις κειμενικές πρακτικές των κυριάρχων τάξεων”. Σε αυτή τη λογική οι υπάλληλοι στις υπηρεσίες διαχείρισης του προσφυγικού “τυπικά μειώνουν τις σημειωτικές αμφισημίες και τις πολλαπλές φωνές” (Jacquemet, Marco 2009) των προσφύγων προκειμένου να καταγραφεί μια κυρίαρχα κωδικοποιημένη δήλωση.

Η κοινωνική ετερογλωσσία των ρόλων στο θέατρο του προσφυγικού

Οι λόγοι των διερμηνέων συνομιλητών μου προσεγγίζονται παρακάτω ως διάλογοι στο θέατρο του προσφυγικού, μέσα από τη χρήσιμη αναλυτική έννοια της κοινωνικής ετερογλωσσίας του (Bahktin 1994). “Η κεντρομόλος δύναμη της οδηγεί προς μια ενοποίηση διαφορετικών φωνών μιας ομάδας σε μια. Ενώ η φυγόκεντρος αναδεικνύει πως κάθε γλώσσα σε κάθε στιγμή διαστρωματώνεται και παρακινείται σε πολλαπλές κοινωνικο- ιδεολογικές υπογλώσσες: γλώσσες και φωνές κοινωνικών ομάδων” (Buxter 2014). Η ανάλυση εδώ επικεντρώνεται στη διερεύνηση των τρόπων που οι πέντε διερμηνείς συνομιλητές μου διευκολύνουν την αποκάλυψη των προσφυγικών φωνών ως φορέων πολλαπλών κοινωνικοιδεολογικών υπογλωσσών, ως μελών κοινωνικών ομάδων, ως ατόμων με ιστορικοπολιτικά πλαίσια διαφορετικής διαστρωμάτωσης, ως συμμετεχόντων συναισθηματικά, ενσώματα στις συνθήκες εκτοπισμού τους. Ενώ παράλληλα αναδεικνύεται ο τρόπος που οι εκπρόσωποι των ελεγκτικών μηχανισμών ενοποιούν τις διαφορετικές φωνές επιβάλλοντας το χρονικό πλαίσιο, τους όρους του πλαισίου -πολιτικά διαμορφωμένες ερωτήσεις - και τη στίξη της συνέντευξης στην αφήγηση

των ιστοριών των αιτούντων άσυλο (Pillen 2016). Η διαδικασία αποκαλύπτει πολιτικές διακυβεύσεις, αιωρήσεις των ρόλων και της διερμηνείας ανάμεσα στη φυγόκεντρο και την κεντρομόλο λειτουργία της κοινωνικής ετερογλωσσίας.

Η σκηνή του P

Ο υπάλληλος της υπηρεσίας, εκπρόσωπος του κυρίαρχου λόγου ελέγχου των συνόρων, ενοποιεί τη φωνή του με μια κυρίαρχη ομάδα που τον ενστερνίζεται, καθώς προσπαθεί να αξιολογήσει και αντίστοιχα να ενοποιήσει τις φωνές των Άλλων με δυτικούς κυρίαρχους όρους, προκειμένου να χωρέσει η υπόθεση που διαχειρίζεται σε κάποια νομική ή νοσογραφική κατηγορία. Ο διερμηνέας συνομιλητής μου, εκπροσωπώντας την κοινωνική ετερογλωσσία, προσπαθεί να ακουστεί η φωνή της προσφύγισσας. Η προσπάθειά του να αναδείξει την πολιτισμική διαφορά ταυτόχρονα αναδεικνύει τον κυρίαρχο ομοιογενοποιητικό λόγο του υπαλλήλου. Ο ρόλος του διερμηνέα εμπεριέχει εντάσεις καθώς ταλαντεύεται ανάμεσα στην εκπροσώπηση της ανθρωπιστικής κυβερνητικότητας και της εκπροσώπησης του κοινωνικού πολιτιστικού πλαισίου του πρόσφυγα μέσα στο οποίο αναδύεται ο λόγος του. Ενώ ο καθένας μέσα από αυτό το πρίσμα θα παίζει το ρόλο του, διαφαίνεται στη λεκτική δράση του διερμηνέα το “active double voicing” του Bahktin (1984) καθώς αποφεύγει την αντιπαράθεση “προσαρμόζοντας τις λέξεις του στην ατζέντα του συνομιλητή, ενώ κατορθώνει τους δικούς του στόχους” (Baxter 2014).

P. Συμβαίνει. Ένα παράδειγμα αν είναι μια κυρία αρραβωνιασμένη από την Ανατολή. Ο επαγγελματίας ρωτάει “ζεις με το σύντροφο σου;” είναι προσβολή, μπορεί να μπλοκάρει, μπορεί να παρατήρει την αίθουσα και να φύγει. Γιατί εκεί δεν υπάρχουν αυτά είναι διαπολιτισμικά, άμα γίνει γάμος μπορεί να πάει να μείνει στο σπίτι του συντρόφου. Εκεί μπορεί ο διερμηνέας να κάνει στοπ, να πει “να κάνουμε αυτή την ερώτηση, να σου πω τι γίνεται στη χώρα μου σχετικά με αυτό” θα πει τη γνώμη του. Ο επαγγελματίας μπορεί να συμφωνήσει ok δεν θα κάνουμε αυτή την ερώτηση. Μπορεί να σου πει “ναι γνωρίζω τι γίνεται αλλά θέλω να προχωρήσω όπως το είπα, να κάνεις αυτή την ερώτηση”/ Θα την κάνεις γιατί είναι κομμάτι της δουλειάς. Γιατί μπορεί μέσα σε αυτό, να μάθει κάποια πράγματα που χρειάζεται για να τον βοηθήσει τον ωφελούμενο πιο καλά, πιο εξειδικευμένα. Ο διερμηνέας έκανε τη δουλειά και ο επαγγελματίας τη δική του

E. Πόσες φορές έχει υπάρξει βοηθητικό αυτό;

P. Πολλές φορές. πολλές φορές έχω προσέξει όταν δεν έχει υπάρξει αυτή η παρέμβαση έχει γίνει χαμός μέσα στα γραφεία. Εκνευρισμούς, τσακωμούς, σπάσανε ξέρω εγώ τα πράγματα, γίνονται και αυτά. Αλλά

θέλει προσοχή όταν μιλάμε για ψυχολογική υποστήριξη, ψυχιατρικές περιπτώσεις που θέλει ιδιαίτερη προσοχή.

Η σκηνή του Ι

Ο “πρόσφυγας” είναι μια απλουστευτική κατηγορία που ομογενοποιεί διαφορετικές εμπειρίες εκτοπισμού (Malkki 1995) και που αξιοποιείται σε νομικά και κυβερνητικά πλαίσια που υποτάσσουν τους αιτούντες άσυλο (Blommaert 2001; Kobelinsky 20 στην Cabot). Αυτό αποκαλύπτεται στις συνθήκες που χρειάστηκε να προσαρμοστεί για να διερμηνεύσει ο διερμηνέας συνομιλητής μου, καθώς οι ζωές των προσφύγων ομογενοποιούνται με βάση οικονομικές και διοικητικές αναγκαιότητες.

Ι. .. μπορώ να πω 95% από τις οργανώσεις, από το κράτος από το υπουργείο μεταναστευτικό, αστυνομία.. όλοι, τους βλέπανε ένα πακέτο, οι πρόσφυγες..όταν ξεκινήσανε να τα διαχωρίζουνε είδανε και το μέγεθος το θέμα που υπάρχει. Γιατί.. ερχόντουσαν χιλιάδες ανθρώπους δεν ήξερε κανένας ποιος είναι αυτός, όλοι πρόσφυγες..

Ο διερμηνέας συνομιλητής μου βρίσκεται στο όριο μιας αδύνατης μετάφρασης που γίνεται δυνατή παίρνοντας υπόψη τη θεατρική σκηνή του κοινωνικού κόσμου του συνόρου. Ο ανιστορικός, α-πολιτικός πρόσφυγας ως μια κωδικοποιητική πρακτική γνώσης που δεν παίρνει επί της ουσίας υπόψη τον Άλλο εμφανίζεται να αποτυγχάνει.

Ι. Δυστυχώς πολλά πράγματα ελληνική κυβέρνηση αργεί να τα καταλάβει, ναι μετά για τους γεζίντ υπήρχε δικό τους κοινότητα, γιατί οι μουσουλμάνοι τους μισούνε. Αυτό που είχαν περάσει τόσο φρέσκο που ήτανε, το είχαν περάσει στους μουσουλμάνους. Και μη νομίζεις όλοι αυτοί που ήρθαν ήταν πρόσφυγας. Φαντάσου στο camp στις τουαλέτες των γυναικείων νύχτα, τους ζωγραφίζανε τη σημαία των τζιχαντιστών. Οι γυναίκες που είχαν βιαστεί από αυτούς. Τότε σε κάποια φάση από υπουργείο το καταλάβανε. Εντάξει, θέλουμε να τους διώξουμε, θέλουμε να τους διώξουμε, αλλά δεν γίνεται με αυτό τον τρόπο. Τους χωρίσανε κάπως..

Η διαχείριση των φωνών των προσφύγων που εθνικές και διεθνικές πολιτικές χρειάζονται να ομοιογενοποιήσουν αποδεικνύεται περίπλοκη. Ανακινείται το θέμα των πολιτικών αναγνώρισης, διαμέσου της κατηγορίας: πρόσφυγες, καθώς “συγκρατούν τις ταυτότητες κοινωνικά και ιστορικά τοποθετημένων υποκειμένων” (Cabot 2014) σε ομοιογενοποιητικό πλαίσιο. Η αναγνώριση των

προσφύγων μόνο ως φορέων της προσφυγικής ταυτότητας ακυρώνεται στην πράξη όταν αναδύονται οι πολλαπλές ταυτοτικές τους αναφορές στην ιστορικοπολιτική συνθήκη του εκτοπισμού τους. Η θεατρική σκηνή του στρατοπέδου διευρύνεται κι ανατρέπεται με τη συμμετοχή των από κάτω και τη νέα βιοπολιτική επιβολή των από πάνω.

Ι. .τσακωθήκανε γεζίντι με τους μουσουλμάνους τσακωθήκαν. Οι γεζίντι βγήκανε από το camp τότε αναγκαστικά και το αλλάζανε εδώ...μετά πήρανε απόφαση στις Σέρρες που δημιουργήσανε αυτό το camp ότι θα στείλουνε γεζίντι μόνο εκεί και μέχρι τελευταία που το αδειάσανε για τους Ουκρανούς αυτό γινότανε..

Η σκηνή της Λ

Οι φωνές των προσφύγων μεταφράζονται και μεταβάλλονται και προσαρμόζονται καθώς “οι συναντήσεις με το νόμο δεν έχουν σαν αποτέλεσμα μόνο εκ των άνω προς τα κάτω υποκειμενοποίηση αλλά είναι βαθιά διαλογική” (Cabot 2013). Έτσι τα ίδια τα στερεότυπα αποτελούν χώρους από όπου αντλούν οι πρόσφυγες προκειμένου “να επαναρθρώσουν τις διεκδικήσεις τους και να δημιουργήσουν την ταυτότητα τους ή από όπου αναπτύσσουν τακτικές ελιγμών” (Cabot 2016).

Η διερμηνέας συνομιλήτρια μου εμπλέκει τη διαδικασία της μετάφρασης σε αυτές τις διεκδικήσεις καθώς αποσιωπάται κάτι από το πρωτότυπο. Η αποσίωψη αυτή συνιστά μια πολιτική επιλογή, σύμφωνη με το ρόλο που της έχουν δώσει να μην παρεμβαίνει στη διαδικασία της συνέντευξης ή όπως επιβεβαιώνουν τα ευρήματα της Ομάδας Προφορικής Ιστορίας Λέσβου για την ιεραρχική δομή οργανώσεων ΜΚΟ στο σύνορο, να συμμετέχει σε “καθορισμένες αρμοδιότητες και καθήκοντα” τα όρια των οποίων “υπαγορεύονται από μια «οργανωμένη ασάφεια”. Η διερμηνέας συνομιλήτρια μου καταλαμβάνει έναν ιδιαίτερο ρόλο στη μετάφραση της φωνής των προσφύγων ως πολιτικών δρώντων καθώς ενσαρκώνει όλες τις αντιφάσεις της εκπροσώπησης του κυρίαρχου και του υπεξούσιου στη συνομιλία. Πραγματώνει αυτό που επισημαίνει η Gal (2015) ότι, “οι μεταφράσεις δεν είναι απλές επαναλήψεις, προσθέτουν το ηθικό βάρος των φωνών των άλλων στη δική σου ή εναλλακτικά, αποδίδουν ευθύνη για την εκφορά σε άλλους”.

Α. πιο πολύ λέγανε δεν είμαστε καλά γιατί για να παίρνουνε άσυλο, εντάξει εγώ είχα μιλήσει και είχα καταλάβει γιατί ξέρω και πολλοί το κάνουν αυτό κι εντάξει είναι λογικό να θέλουν να πάρουν χαρτιά να φύγουν, γιατί κανένας δεν ήθελε να μείνει εδώ, όλοι φεύγανε στο εξωτερικό κι εγώ δεν το έλεγα. Γενικά

μου 'λεγε ψυχολόγος πως βλέπεις τη γνώμη σου αν λέει αλήθεια κι όλα αυτά, λέω δεν ξέρω τώρα αν λέει αλήθεια ή όχι ενώ εντάζει μέσα μου ήξερα ότι δεν λέει αλήθεια, λέω αφού μου λες ότι είμαι διερμηνέας τι με ρωτάς τη γνώμη μου λέω (γελάει) για να πω και δηλαδή είναι ήταν πολύ παράξενο δηλαδή σε κάποιες φάσεις δούλευα επαγγελματικά σε κάποιες φάσεις ένιωθα λες και ήμουνα στο καφέ (γελάει), ήτανε πολύ παράξενο (γελάει) ή κάποιες φορές ένας ψυχολόγος μου 'λεγε: αυτή μωρέ λέει ψέματα κι εντάζει αυτό, ότι λες μέσα πρέπει να το διερμηνεύεις, εγώ δεν ήξερα τι να κάνω εκείνη τη στιγμή και μου λέει α άσε καλύτερα μην το μεταφράζεις μην το διερμηνεύεις αυτό, κι ο άλλος μου έλεγε τι είπε η ψυχολόγος κι εγώ αναγκαστικά σε τέτοια φάση με έβαζαν να πω ψέματα, δεν μπορούσα να πω αυτό αλλά από την άλλη έπρεπε να πω την αλήθεια ή κάποιες φορές το αντίθετο μου έλεγε ο ωφελούμενος θα σου πω αυτό αλλά μην το πεις, εκεί λέω δεν γίνεται πρέπει να το πω.

Στο θέατρο του προσφυγικού ο λόγος πρέπει πάντα να προκαλεί το συναίσθημα και να αποδεικνύει ότι η δυστυχία είναι τέτοια που αξίζει προστασίας. Η Giordano (2014) υπογραμμίζει “την επιτελεστική όψη του κράτους” καθώς δημιουργεί εικόνες της ετερότητας που προβάλλονται στον άλλο. Οι κατηγορίες που σκηνοθετούνται από τη διακρατική δομή της ΕΕ και το Ελληνικό Κράτος και διατίθενται μέσω των θεσμών οργανώνουν το θεατρικό “ποιος αξίζει να προστατευτεί”. Σε αυτές τις σκηνές, η διερμηνέας συνομιλήτρια μου δεν μεταφράζει απλώς μια ιατρική πάθηση αλλά αγωνίζεται να αναγνωριστεί μια κατάσταση που χρήζει προστασίας:

Α. Δηλαδή κι αν αυτό μου έβαλε σε τόσο στρες. Εγώ και η κοινωνική λειτουργός δηλαδή, και μου έλεγε.. αν δεν ήσουν εσύ δεν ξέρω αν θα τα καταφέρναμε. Δηλαδή έβαλα πραγματικά όλα τα δυνατά μου για να το κάνω, για να πάρει κάτι, έστω κάτι να έχει, γιατί το άξιζε, γιατί ήτανε άρρωστο, και πόσες φορές βρισιές έχω φάει, πηγαίναμε στο πως το λένε στο ΚΕΑ (εννοεί ΚΕΠΑ) εκεί, δεν θυμάμαι που κάναμε, πόσες φορές μας έχουνε πει για να μην το πάρει, πάρα πολλά χαρτιά, από δω από κει και τις δυο πλευρές και το παιδάκι και τη μαμά μας απορρίψανε τα χαρτιά, δηλαδή ήτανε πάρα πάρα πολύ... εγώ πραγματικά ήμουνα στα όρια, λέω δεν αντέχω άλλο και.. αλλά στο τέλος πάλι καλά το καταφέραμε, δεν πήγε άδικα το τρέξιμο

Η σκηνή του Ν

Η Giordano (2008) αναδεικνύει με τις “διασταυρώσεις ανάμεσα στις πρακτικές γλωσσικών και πολιτισμικών μεταφράσεων και μορφών πολιτογράφησης” πως οι πρόσφυγες προσαρμόζουν τις αφηγήσεις τους ώστε να είναι συμβατές με τις απαιτήσεις των ευρωπαϊκών γραφειοκρατιών.

Ν. Πολλοί πρόσφυγες θα έρχονταν και θα έλεγαν ψέματα επειδή γιατί , ποιος είναι ο λόγος, πρώτα πρέπει να πάμε στον πρώτο λόγο και να βρούμε το κίνητρο. Γιατί πρέπει. Γιατί αν δεν πουν ψέματα δεν θα πάρουν τίποτα.

Η σκηνή του Μ

Η αναγνώριση ότι ο πρόσφυγας ανήκει σε μια ορατή ομάδα Άλλων αναθέτει ένα ρόλο στη διερμηνεία που της επιτρέπει να κινείται αέναα στο σύνορο και να το αναπαράγει. Η εγγραφή του πρόσφυγα στην ευάλωτη ομάδα του Ξένου που χρειάζεται βοήθεια επιτρέπει ταυτόχρονα την υπέρβαση των κανονιστικών πλαισίων περιορισμού της κινητικότητας μέσα στο πλαίσιο της αναπαραγωγής τους.

Μ. Εγώ πιστεύω ότι υπάρχει κόσμος στις τράπεζες που δεν βλέπει νόμο. Κάνουνε ότι θέλουνε. Αλλά υπάρχει και κόσμος που βοηθάει παραπάνω από το νόμο ένας πήγε -έχασε τα χαρτιά του- ποτέ στην τράπεζα δεν δίνει κάρτα χωρίς διαβατήριο και άδεια παραμονής που έχουνε. Εμείς τους είπαμε έχει αλλά δεν σας λέμε ψέματα το έχει χάσει. Μέχρι να το βγάλει ο άνθρωπος θα μείνει στο δρόμο αν δεν παίρνουν χρήματα από το πρόγραμμα. Πρέπει κάτι να τους βοηθήσεις μέχρι.. κάτι να κάνετε για να πάρει κάρτα για να μείνει στο σπίτι του. Χωρίς κάρτα και με φωτογραφία στο κινητό έβλεπε και του έφτιαζε την κάρτα του και του την έδωσε

Η πολυφωνία των ρόλων στο θέατρο του προσφυγικού

Παρακάτω ο ερευνητικός φακός εστιάζει σε ένα διερμηνέα συνομιλητή μου προκειμένου να αναδείξει την πολυφωνία των φωνών των εξυπηρετούμενων του, παρόλο που αντίστοιχες αφηγήσεις εμφανίζονται σε όλους. Η φωνή του επιλέχθηκε από τη μια λόγω πλουσιότερης αποτύπωσης των θεμάτων ανάλυσης και από την άλλη για λόγους αναλυτικής οικονομίας.

Ο Bakhtin (1981: 276) θεωρούσε ότι κάθε εκφορά “που έχει πάρει νόημα, και μορφή σε μια συγκεκριμένη ιστορική στιγμή σε ένα κοινωνικά συγκεκριμένο περιβάλλον, δεν μπορεί παρά να ακουμπήσει σε χιλιάδες διαλογικά νήματα δεν μπορεί παρά να αποτελέσει ενεργό συμμετόχο στον κοινωνικό διάλογο”. Ο συνομιλητής μου σκιαγραφεί τις ιδιαιτερότητες μιας ομάδας αιτούντων άσυλο.

Η περιγραφή του αποκαλύπτει το πως η κατασκευή της “φωνής του πρόσφυγα” μέσα στον ομογενοποιητικό βιοπολιτικό λόγο δεν επιτρέπει την ανάδειξη της ιστορικότητας τους και των πολιτικών συνθηκών εκτοπισμού τους. Συνακόλουθα συσκοτίζει τη διαμόρφωση των στάσεων τους μέσα σε συγκεκριμένες υλικές και πολιτικές συνθήκες κατά τη διάρκεια της ζωής τους (Gatrell P., Ghoshalb A., Nowaka K. and Dowdallc A., 2021).

Η πολυφωνία ως συνύπαρξη μιας ποικιλίας φωνών, που δεν συγχωνεύονται σε μια μοναδική συνείδηση (Buxter 2014), περιλαμβάνει, εδώ, τις φωνές του διερμηνέα συνομιλητή μου και των εξυπηρετούμενων του. Οι φωνές τους σκιαγραφούνται μέσα στα ιστορικοπολιτικά και πολιτισμικά πλαίσια που τις διαμορφώνουν, καθώς αλλάζουν αλληλεπιδρώντας μεταξύ τους. Αναδύονται έτσι ως ενεργοί σχεσιακοί δρώντες που διαπραγματεύονται σημαντικά για τους ίδιους πολιτικά διακυβεύματα, πολιτισμική διαφορά και ζητήματα ταυτότητας.

Ι. ..Γεζίντ έχουν μια άποψη, έχουν δικό τους θρησκεία, πιστεύουν εντελώς σε κάτι άλλο που οι περισσότεροι Κούρδοι δεν τους συμπαθούνε γιατί αυτοί στη θρησκεία τους ο διάβολος δεν είναι διάβολος, ο διάβολος είναι άγγελος από τους άλλους κτλ. Οι Κούρδοι περισσότεροι είναι μουσουλμάνοι. Αυτοί θεωρούσαν εγώ είμαι μουσουλμάνος οκ; Και νομίζανε ότι εγώ είχα μια άποψη για αυτούς αλλά εγώ εκμεταλλεύτηκα μια ευκαιρία, που μια μέρα για να τους δώσουμε κάτι κατασρόλες κτλ που όλοι ήτανε μαζεμένοι, τους εξήγησα όλο αυτό, τους λέω: ούτε είμαι μπαντίνι, οι Κούρδοι που κοντά τους είναι γιατί δεν θέλανε ότι είχαν τρέξει από τους τζιχαντιστές εκείνη περιοχή τους είχαν κλείσει τους δρόμους, τότε είχαν ένα θυμό κτλ. ούτε είμαι από εκεί, ούτε πιστεύω στο θεό, ούτε με ενδιαφέρει τι πιστεύει κάθε ένα εδώ μέσα, εγώ είμαι εδώ για να σας κάνω μετάφραση και να μπορέσω να σας βοηθήσω σε ότι περνάει από τα χέρια μου. Και αυτό κάπως το πήρανε το μήνυμα και το βλέπανε.

Όπως γράφει η Buxter (2014) “διαφορετικές μορφές γλωσσικής αλληλόδρασης μέσα και μεταξύ κοινωνικών ομάδων και ο τρόπος που αυτές αλλάζουν στο χρόνο, προσφέρουν ένα ζωτικό και αντικειμενικό σημείο αναφοράς για να επισημανθούν μεταβολές στις σχέσεις εξουσίας και στις ιδεολογίες.”

Παρακάτω η δυνατότητα της ενδογλωσσικής και ταυτόχρονα ιδιαίτερης πολιτισμικής μετάφρασης, με όρους ανάδειξης-πρόκλησης ηγεμονικών ταυτοτήτων (Conway 2022), της λέξης-σημείου: φύλο (που δεν χωράει να αναλυθεί περισσότερο εδώ) επιτρέπεται μέσα από τα κοινά πολιτισμικά σημεία της

εμπιστοσύνης και της εχεμύθειας από την πολιτισμικά αναγνωρισμένη ως προνομιά θέση του άντρα. Έτσι μεταφράζεται η διαφοροποιημένη φωνή του διερμηνέα στους εξυπηρετούμενους του, με σημαντικές συνέπειες – τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή και στη συγκεκριμένη συνθήκη - στην πολιτισμική μετακίνηση τους. Όπως γράφει η Buxter για τη λέξη, σημείο “παρέχει μια διαλογική βάση κατανόησης ταυτόχρονα της ατομικής συνείδησης και της μορφοποίησης μακρο, κοινωνικο-οικονομικών και ιδεολογικών δομών” (στο ίδιο)

Ι. Γενικά εγώ σαν άνθρωπος δεν πιστεύω στο φύλο. Εσύ είσαι γυναίκα, εγώ είμαι άντρα. Εγώ όταν μιλάω με σένα έτσι μιλάω και με έναν άντρα οκ; Έτσι έχω μεγαλώσει, είναι κάτι που μέσα στην κουλτούρα μου το έχουμε και είμαι περήφανος για αυτό και τους έδειξα αυτό ότι για εμένα είναι αυτό. Για εμένα η γυναίκα σου που την βλέπω γυμνή στο νοσοκομείο και να τη βλέπω με την μπούργκα το ίδιο είναι, δεν με ενδιαφέρει. Δεν με νοιάζει. Βασικά αυτό μου δημιούργησε και πρόβλημα γιατί μετά έπρεπε να πάω και στους γυναικολόγους μαζί τους. Έχω μπει στο χειρουργείο στη γέννηση, έχω κρατήσει 4 γυναίκες χέρι μέχρι που έχουν γεννήσει το παιδί τους. Υπήρχε ένας από αυτούς που η γυναίκα της είχε.. η γυναίκα του είχε μεγάλο πρόβλημα στη μήτρα της, στα γυναικολογικά της, αυτός ήταν πολύ αστείος ήταν ένας τύπος που έκανε πλάκα με πάντα, πολλές φορές φώναζε μπροστά σε όλους έλεγε ότι όσες φορές η Αρι έχει δει τη γυναίκα μου γυμνή και τα γυναικολογικά της έχω κάνει 7 παιδί μαζί της, στο ορκίζομαι δεν την έχω δει εγώ τόσες φορές. Ναι αυτό μετά μου έκανε αυτή την τέτοια.. γιατί όλοι ξέρανε, ότι δεν ακούω, δεν μιλάω καταλαβαίνεις πώς το λέω και αυτό είναι ένα κομμάτι που σαν άνθρωπος το έχω. Όταν σαν άνθρωπο με εμπιστεύεσαι το έχω αυτό και το έδειξα εκεί και το κατάφερα να κάνω.. βασικά να κάνουμε πολλά περισσότερα πράγματα που οι άλλοι δεν θα μπορούσαν να το κάνουν,

Ο διερμηνέας συνομιλητής μου διεκδικεί μια δική του διαφορετική φωνή, καθώς αμφισβητεί την απόκτηση μιας απόλυτα εθνικής ταυτότητας και αναλύει με ενάργεια την κοινωνική και πολιτισμική διάσταση της κατασκευής της. Η φωνή του είναι μια πολιτική φωνή που συγχρόνως εκπροσωπεί όλους όσους βρίσκονται να παίζουν τους ρόλους του πρόσφυγα, του υπαλλήλου, ενώ τους δι-ερμηνεύει. Σε μια μόνιμα διαλογική σχέση με τους εμπλεκόμενους συμμετέχει μαζί τους στην πολυφωνία που εμπλουτίζει και αλλάζει τους στερεοτυπικούς ρόλους τους στο θέατρο του προσφυγικού. Ως πρόσφυγας που αναγνωρίζει ως δικούς του τους εξυπηρετούμενους του αλλά και ως οικείους τους Έλληνες, μέσα από τη γνώση της νοοτροπίας τους, αναδεικνύεται ως φορέας γλωσσικών ιδεολογιών κατασκευασμένων στη συνομιλία του με ιστορικό-πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που στο σήμερα διαμορφώνουν το ρόλο που γράφει για τον εαυτό του ως διερμηνέας στο προσφυγικό. Όπως γράφουν οι Bradatan, Popan &

Melton (2010) “ αν η εθνική ταυτότητα μπορεί να ειπωθεί ως ρόλος, μια δια-εθνική θα ήταν αυτή που παίζει διαφορετικούς ρόλους μπροστά σε διαφορετικά κοινά, ένας ευέλικτος κοινωνικός δρών που έχει εσωτερικεύσει τους κανόνες και τους περιορισμούς διαφορετικών κοινωνικών πλαισίων”.

Αμφισβητείται με αυτό τον τρόπο “ η εθνο-πολιτισμική ομοιογενοποίηση που ιστορικά χαρακτηρίζει τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους” (Ροζάκου 2009, Παπαταξιάρχης 2006) και προβληματοποιείται η κοινωνική πολιτισμική ενσωμάτωση. Ενώ η δυνατότητα τοποθέτησης της ταυτότητας σε αυτή την κινητική διαδικασία συνομιλίας με τους περιορισμούς διαφορετικών κοινωνικών πλαισίων τοποθετεί τον εαυτό “σε ένα συνεχές δια- εθνικότητας.” (Bradatan,et al 2010).

Ι. ξέρεις εγώ δεν πιστεύω στο ελληνοποίηση το λέτε, ότι αυτός έχει γίνει Έλληνας, αυτός σκέφτεται σαν Έλληνας, εγώ δεν πιστεύω, εγώ πιστεύω στην νοοτροπία, κι όταν ζεις πολλά χρόνια σε μια χώρα ξέρεις τη νοοτροπία τους, ξέρεις τον τρόπο που σκέφτονται ξέρεις τα γνωστά πράγματα, ναι στην νοοτροπία και τα μικρά τέτοια.. οι περισσότεροι μεταφραστές δεν είχαν αυτό. Για αυτό είχαν δυσκολία. Οι περισσότεροι είχαν κωλύματα με κάποια άλλα δικά τους που εγώ νομίζω ότι ήμουν 15 χρονών που το άφησα αυτό. Γιατί και εγώ κάποια στιγμή έπρεπε να αποφασίσω ότι τι θέλω, θέλω να είμαι ένας Κούρδος στην Ελβετία, ποιος Κούρδος στην Ελβετία, δεν έχω γονείς για να μου περάσουν αυτή την Κουρδική νοοτροπία, αν να μην προλαβαίνω τώρα τον εαυτό μου μετά θα γίνει ένα χάος, θα μεγαλώσω με μια χαοτική χαρακτήρα θα πω, η γνώμη, Τότε έμαθα πολύ εύκολα να τα διαχωρίζω και βέβαια να τα σκεφτώ, Και κάτι άλλο που για μένα ήταν ένα όπλο στη δουλειά μου, ήταν οι γλώσσες που ήξερα. Αυτό το έβλεπα στους συνάδελφους που είχαν δυσκολία γιατί ήξεραν 2 γλώσσες. Αλλά εγώ μπορούσα μια λέξη ταυτόχρονα να το ερμηνεύσω στο μυαλό μου σε 5 και αυτό μου έδινε τη δυνατότητα να περάσω το μήνυμα πιο καθαρό και να πετύχει το στόχο του. Ι. έχω επιβιώσει σε 14 εκατοντάδες ανθρώπους που σε κάποια φάση καταλαβαίνεις ότι δεν μπορείς να σκεφτείς με τον ίδιο τρόπο που είναι η καταγωγή σου, μαζί τους γιατί δεν θα βγάξει συνεννόηση όλο αυτό κάπως έτσι

Στο πλαίσιο αυτής της δια- εθνικής τοποθέτησης γράφει για τον εαυτό του ένα ρόλο του διερμηνέα διαλογικά τοποθετημένο μεταξύ προσφυγικής διοικητικής δομής και του ίδιου ως πολιτικού όντος και δρώντος υποκειμένου.

Ι... μετά που μπήκα στη διαδικασία να δουλέψω με τους άλλους Πακιστανούς, Σύριους κτλ έψαχνα αυτά που λέγανε. Η Συρία δεν είναι μια χώρα πολύ μακριά από μένα, είναι δίπλα, οι μισοί αυτοί που γίνανε

πρόσφυγες ήταν άνθρωποι δικοί μου, τότε το άκουγα καθημερινά social media, στις ειδήσεις το τι γίνεται, τότε είχα μια γνώμη προσωπική και μια γνώση γενική για ότι συμβαίνει που αυτό με βοηθούσε εύκολα να μεταφράσω τις συνεντεύξεις που έκανα... ελπίζω

I. όταν ξεκινάω να μεταφράζω. Εμένα δεν με νοιάζει τι χρώμα είναι απέναντι, τι πίστη έχει, τι νομίζει ούτε οι άλλοι. Εγώ θα δημιουργήσω μια γέφυρα να μπορώ να τους συνδυάσω αυτούς τους δυο να μπορούν να μιλήσουν μεταξύ τους κι από κει και πέρα η προσωπική μου γνώμη είτε θα το κρατήσω για τον εαυτό μου, ή μετά θα το συζητήσω με κάποιον άλλο.

Όμως έχει δυσκολία,έ έχει δυσκολία και σε αυτό το κομμάτι δυστυχώς, οι περισσότεροι μεταφραστές που δεν μπορούν να εξελιχθούν καλύτερα είναι αυτό. Ότι στο κομμάτι τη σύνδεση έχουν θέμα. Δεν μπορούν να συνδέσουν γιατί δεν είναι κι εύκολο. Και μετά μπαίνει και το εγωιστικό κομμάτι, μπαίνει ότι κι εγώ ξέρω, όλο αυτό.

Η σκηνή του τραύματος ως σκηνή του ανείπωτου: τι μαρτυράται, τι μοιράζεται.

Το εύρος των τραυματικών πραγματικοτήτων στη νεωτερική και μετα-νεωτερική εποχή είναι τέτοιο ώστε να απαιτούνται πρόσθετες ερωτήσεις πάνω στη μετάφραση μεταξύ κόσμων ((Pillen 2016). Οι κλινικοί ορισμοί του τραύματος ορίζουν επείγουσες αντιμετώπισεις από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και εμπλέκονται σε ανθρωπιστικά εγχειρήματα ΜΚΟ (Danieli et al, 1996). Τοποθετημένο στη θεατρική σκηνή της διερμηνευτικής διαδικασίας το τραύμα αποκαλύπτεται ως “περισσότερο ένα χαρακτηριστικό του ηθικού τοπίου, που εξυπηρετεί την αναγνώριση νόμιμων θυμάτων ” (Fassin, Rechtman 2009). Παρόλα αυτά όπως σημειώνει ο Pillen συντριπτικές καταστάσεις συμβαίνουν και παραλύουν από τρόμο, αφήνοντας άφωνους, όσους τις έχουν βιώσει, Είναι σε αυτό τον χωρίς λέξεις χώρο που η μετάφραση αυτής της ενσώματης εμπειρίας αδυνατεί να βρει λεκτικά σχήματα για να χωρέσει. Παρακάτω η διερμηνεία του τραύματος αναδεικνύει “την ανείπωτη και μη μεταφράσιμη φύση του πόνου και της εχθρότητας,” του αδιεξόδου στο να μιληθεί η απανθρωπιά και “της συμπερίληψης του από νεωτερικές μορφές του ανθρωπισμού” (Pillen 2016).

Στο θέατρο του προσφυγικού οι αιτούντες άσυλο πρέπει να αποδείξουν ότι αξίζουν την προστασία και την πρόσβαση σε υπηρεσίες και δικαιώματα που απονέμει η ιδιότητα του πρόσφυγα. Οι ιστορίες των ανθρώπων, οι φωτογραφίες βασανισμών στα κινητά τους, οι υλικότητες που μεταφέρουν,

επανατοποθετούνται στο πλαίσιο της ανθρωπιστικής συνοριακής διακυβέρνησης της ΕΕ ως ποια ιστορία αξίζει να πάρει άσυλο, ποια ζωή αξίζει να σωθεί (Fassin 2010). Έτσι η αναγκαιότητα να αποδειχθεί αξιόπιστα η βία που έχουν υποστεί, οδηγεί σταδιακά στην ανάδυση του τραύματος “ως ενός συνδέσμου μεταξύ βίας και οδύνης, πολιτικής και ψυχιατρικής εμπειρίας και φροντίδας, μνήμης και αλήθειας” (Fassin, Rechtman 2009). Όταν οι αφηγήσεις των αιτούντων άσυλο καθίστανται αναξιόπιστες, αναλαμβάνει η μαρτυρία του σώματος να αποδείξει τη θυματοποίηση τους.

Ι... κάποια πράγματα που εμείς το θεωρούμε αποκλείεται να συμβούν, δεν γίνεται να γίνει αυτό ή το βγάζει από το μυαλό του, εγώ τα έβλεπα μπροστά μου, τους ανθρώπους που είχανε βιώσει, μου δείχνανε βιντεάκια, μου δείχνανε φωτογραφίες,

Υπάρχει μια πολυπλοκότητα στην πολιτισμική μετάφραση του βιώματος των αιτούντων άσυλο, που προκαλεί τις αντιλήψεις των σχέσεων εξουσίας και τις αντιλήψεις της ηγεμονικής ταυτότητας (Conway 2022). Η μετάφραση δεν αφορά εδώ μόνο την πιστή μεταφορά ενός “τραυματικού” γεγονότος σε άλλη γλώσσα, αλλά την αναγνώριση του ονόματος του σε συγκεκριμένους “γλωσσικούς ιδεολογικούς και μετασημειωτικούς λόγους και πρακτικές” (Gal 2015) που αντανακλούν πολιτικές πρακτικές ενός πολιτισμικού πλαισίου και τη μεταφορά του στις αντίστοιχες ενός άλλου, ώστε να γίνει αναγνωρίσιμο.

Ρ. Ειδικότερα από δύσκολες περιπτώσεις.....θα δυσκολευτεί πολύ να ανοίξει και κάποια στιγμή θα πετάζει μια λέξη και εκεί θα καταλάβεις ότι ο άνθρωπος έχει περάσει βασανιστήριο. Παράδειγμα φάλαγγα, σε εμάς εδώ είναι βασανιστήριο, μπορεί στο Αφγανιστάν ή αλλού που έχει γίνει αυτό στον άνθρωπο να μετράει σαν απλό χτύπημα και μόνο ένας μεσολαβητής μπορεί να το ανακαλύψει και να το πει στο συνάδελφο ότι εννοεί αυτό...μπορεί να πει με χτύπησαν στα πόδια μου.

Ο τυποποιητικός μηχανισμός αναγνώρισης της κατηγορίας του “πρόσφυγα” ταλαντεύεται ανάμεσα στην απλή ύπαρξη και στην κοινωνική πολιτική οντότητα (Rozakou 2012). Η απουσία αναφοράς στις πολιτικές πλαισιώσεις των ιστοριών των αιτούντων άσυλο που περιέχουν οικογένεια, δεσμούς, πολιτική ύπαρξη, ιστορικότητα συσκοτίζει τα γεγονότα που στοιχειοθετούν τη φωνή τους (Cabot 2016). Σε ορισμένες περιπτώσεις η απόδειξη του κινδύνου της ζωή τους δεν μπορεί να αποκαλυφθεί, γιατί θα διακινδυνεύσουν όσοι έχουν μείνει πίσω. Τότε είναι αυτό το ανείπωτο, “ανάμεσα στο συλλογικό και στο ατομικό τραύμα” (Fassin Rechtman 2009) που ο διερμηνέας αγωνίζεται να μεταφράσει σε μια γλώσσα κατανοητή για το διοικητικό μηχανισμό.

P...θέματα που είναι πολύ σημαντικά να ξέρει ένας διερμηνέας πχ μαφία είναι από τις δύσκολες περιπτώσεις που διαφέρει από χώρα σε χώρα. Χώρες της Ανατολικής Ευρώπης μπορεί πιο εύκολα να σου πει παρόλο που υπάρχει μαφία κτλ από χώρες της Αφρικής πχ Νιγηρία με τίποτα δεν θα σου πει μια λέξη γιατί υπάρχει πόλεμος υπάρχουν αιχμάλωτοι στη χώρα τους και σε περίπτωση θα εκτελέσουν τα πάντα εκεί δεν υπάρχει προστασία άρα το ξέρουνε και δεν θα σου πούνε τίποτα. Θέλει ειδική μεταχείριση, ειδική συζήτηση πολλούς μήνες μπορεί να διαρκέσει αυτό κι αν θα σου πει κάτι κι αν θα μπει σε αυτή τη διαδικασία για να δικαιωθεί και να προστατευτεί.

Στο πλαίσιο της ανάδειξης του τραύματος ως αποδεικτικού στοιχείου που τεκμηριώνει την αίτηση ασύλου, οι διερμηνείς της έρευνας μου καλούνται ξανά και ξανά να μεταφράσουν τραυματικές εικόνες, γεγονότα που και οι ίδιοι έχουν περάσει. Οι εμπειρίες των προσφύγων δεν αποτελούν για τους ίδιους ιστορίες που καταγράφονται για να κριθούν στο γραφειοκρατικό πλαίσιο της απονομής ασύλου. Οι εμπειρίες τους είναι κοινές, τα μονοπάτια του εκτοπισμού κοινά. Είναι μόνο αφού καταφέρουν να διαχωρίσουν την προσωπική εμπειρία από την επαγγελματική ζωή που καταφέρνουν να πάρουν απόσταση από αυτά προκειμένου να υπάρξουν ως διερμηνείς της γραφειοκρατικής διαδικασίας.

Παραμένει ερώτημα τι αποσιωπάται από τη δική τους εμπειρία καθώς πείθουν τον εαυτό τους ότι είναι πλέον ασφαλείς, σε ένα περιβάλλον απόλυτης ανασφάλειας, προκειμένου να υπάρξει η επανεγγραφή τους στην κυβερνητική διαδικασία ως διερμηνείς που “υποστηρίζουν”. Όπως γράφει ο Pillen A. (2016) “τραυματισμένα άτομα έχουν την εντύπωση της ζωής σε δυο διαφορετικούς, παράλληλους κόσμους: τον κόσμο της βίας και της καταστροφής και τον κόσμο της καθημερινής ζωής.”

N. .. πολλές φορές ξυπνούσα κατά τη διάρκεια της νύχτας με εφιάλτες και κλάματα γιατί πέρασα ένα τραύμα και όλη αυτή τη δυσκολία και καθώς άκουγα και διερμήνευα... πολλές φορές ένιωθα ... στην ίδια θέση, σαν να είμαι εκτός ρόλου για μερικά δευτερόλεπτα, καθώς στο μυαλό μου ακολουθούσα ότι “ουάου αυτός ή αυτή πέρασε ακριβώς το ίδιο πράγμα που συνέβη και σε μένα” γιατί αυτό είναι το ταξίδι. Σε πολλούς από εμάς είναι πολλά πράγματα κοινά και όλοι πρέπει να περάσουν αυτό το μονοπάτι, διαμέσου αυτού του δρόμου και ήταν δύσκολο. Και μίλησα σε κάποιους από τους συναδέλφους μου. Και είπα “παιδιά έχω αυτό το θέμα, ξέρω ότι είναι φυσιολογικό στην αρχή αλλά θα πρέπει να βρω ένα τρόπο και τη δύναμη για να μην επηρεάζομαι συναισθηματικά” γιατί σίγουρα θα επηρεάσει τη δουλειά σου. Μιλούσα στον εαυτό μου ότι τώρα είμαι ασφαλής, όλα έχουν τελειώσει, για να μπορέσω να τους υποστηρίξω, θα πρέπει να πάρω τη

συναισθηματική πλευρά και να μείνω επαγγελματίας για να μπορέσω να τους υποστηρίξω με ένα καλό τρόπο κι ένα ακριβή τρόπο να μεταφράσω χωρίς να προσθέτω κάτι από την πλευρά μου. Οπότε για να σου πω την αλήθεια δεν ήταν εύκολο αλλά τα κατάφερα, μιλώντας στον εαυτό μου, μιλώντας σε κάποιους συναδέλφους που ένιωθα άνετα μαζί τους και μετά από 3 μήνες ήταν εντάξει, Βρήκα τον εαυτό μου σε θέση να διαχωρίζει μεταξύ της προσωπικής μου ζωής και της επαγγελματικής...

Η Krasny (2016) γράφει αναφερόμενη στο Volosinov (1973²) ότι “ο εσωτερικός διάλογος κάποιου είναι το παράγωγο της αμοιβαίας σχέσης μεταξύ του ομιλητή και του ακροατή, αυτού που απευθύνεται και του απευθυνόμενου”. Δεν είναι στόχος της έρευνας μου να αναλυθεί η ενσυναίσθηση των διερμηνέων της έρευνας, αλλά περισσότερο να αναγνωριστεί ο χώρος της διαλογικότητας μεταξύ διερμηνευόμενου και διερμηνέα όταν το τραύμα καταλαμβάνει τη σκηνή της εμπειρίας και των δυο. Σε αυτή τη σκηνή εγείρονται ερωτήματα σε σχέση με το “ενσυναισθητικό φόντο της αντίληψης που έχει ο απευθυνόμενος για το λόγο μου” (Krasny, 2016, για τον Bakhtin). Το μοίρασμα της κοινής τραυματικής εμπειρίας ανοίγει ένα διαφορετικό χώρο ενσυναίσθησης του τραύματος και της εκπροσώπησης αυτού του ανείπωτου, στο βαθμό που γίνεται κάτι που αφορά διερμηνείς και αιτούντες άσυλο, μέσα στις βιοπολιτικά υπαγορευμένες συνθήκες της διερμηνείας. Διαμεσολαβείται έτσι η αντίληψη ενός διαφορετικού δυνατού κόσμου, που είναι μη γλωσσική, δεν υπάρχει σε αφηγηματική μορφή και ορίζει την επιβίωση (Pellin 2016).

I. ...ήρθα στην Ευρώπη για να είμαι μακριά από πόλεμο...

I. Αλλά πάλι για να το χωνέψω όλο αυτό ναι, για κάτι μήνες έπινα, μετά σε κάποια φάση που...με επιλέξανε για 15 άτομα ότι μόνο εγώ θα τους μεταφράζω και ξεκινήσαμε με διαφορά πράγματα , διάφορους τρόπους και μάθαινα κάθε μέρα διάφορα πράγματα, περισσότερα από αυτούς, είχα πρόβλημα ύπνια, δεν μπορούσα να κοιμηθώ...μετά με έπιασε σε κάποια φάση ότι δεν με ένοιαζε πως είναι το μούσι μου, πως είναι τα μαλλιά μου, που ήταν κάτι που κάθε βδομάδα ήμουν στο κομμωτήριο, δεν ήταν φυσιολογικό για μένα.. με χτύπησε διαφορετικά, το φαγητό δεν είχε νόημα για μένα, δηλαδή δεν είχα όρεξη... Τότε για αυτό κάναμε.. είχαμε επίτροπους ψυχολόγους και ψυχιάτρους, εκτός από αυτό εγώ άμεσα ξεκίνησα παράλληλα να δω κάποια εκτός του έργου...

² Υπάρχει ευρεία διαφιλονικούμενη αρθρογραφία για το αν πρόκειται για ψευδώνυμο του Μπακτίν Μιχαήλ (1895-1975) ή αν πράγματι έχει γραφτεί από το στενό του φίλο.

Ι. Δεύτερη μέρα μια ψυχίατρος.. λέει ότι υπάρχει ένα παιδί.. δεν έχει βγει για 1,5 μήνα, Απλά δώσε μου τα πρώτα 5 λεπτά να κάνω εγώ τη γνωριμία γιατί να πας να μιλήσεις με έναν άνθρωπο που ξέρεις ότι υπάρχει αυτή η φήμη ότι αυτός είναι τρελός κτλ δεν μπορώ από την πρώτη στιγμή να σου κάνω μετάφραση. Ωραία μου λέει. Ξεκινήσαμε. Στην αρχή με εμένα, γεια σου εγώ είμαι ο τάδε, απλά κοιτούσε, μου είπε το όνομα του. Μου λέει τι θες από μένα; Του λέω δεν θέλω τίποτα από σένα. Απλά έχω ένα ειδικό που νομίζει ότι μπορεί να σε βοηθήσει, αν σου πρότεινα να του δώσεις μια ευκαιρία, να το γνωρίσεις. Μου λέει ότι νομίζεις εσύ. Αν εσύ νομίζεις ότι θα του μιλήσω φέρτον μέσα. Καθίσαμε, ξέρεις αρχίσαμε στη συνεδρία τα πρώτα βασικά που κάνει κάποια, και κάτι που δεν το ξεχνάω ποτέ στη ζωή μου: Εγώ μετάφραζα. Και με πολύ ηρεμία με κοιτάει στα μάτια καρφωτά, μου λέει πες την ξέρω που έχω πρόβλημα, ευχαριστώ που θέλει να με βοηθήσει, εγώ δεν είμαι σε μια κατάσταση να μπορέσει κάποιος να με σώσει, αν θέλει να με βοηθήσει να με στείλει πίσω στη χώρα μου ή να με αφήσουν να πεθάνω. Μέχρι εκεί ο άνθρωπος μιλούσε σωστά, μιλούσε κανονικά, και μετά όταν ξεκινήσαμε με ερωτήσεις, δηλαδή ρωτούσαμε τον τελευταίο τόπο πριν τον πόλεμο που ήσουν, ξεκίνησε κάποιες απαντήσεις που είχα απορία για το μυαλό μου για την ικανότητα μου στην κατανόηση για να καταλάβεις. Σαν να μιλάς τόση ώρα με εμένα, που τόση ώρα σου μιλάω κανονικά, και ξαφνικά να ξεκινήσω να σου πετάω άσχετα πράγματα, όπως ωραίο γήπεδο είχαμε πηγαίναμε στο ποδόσφαιρο. Ήταν φίλος μου από μικρός έπρεπε να ήμουν εγώ εκείνη τη στιγμή στη θέση του. Η μάνα μου δεν έφταιγε. Όχι όλα μαζί, απλά απαντήσεις σε διάφορες ερωτήσεις που εγώ μετά από 20 λεπτά ξεκίνησα να ιδρώσω και ήμουν σε φάση ότι δεν μπορούσα να πάρω ανάσα, δεν μπορούσα να αναπνεύσω, απλά κοιτούσα και έλεγα πρέπει να βγω, πρέπει να βγω, βγήκα έξω έστριψα ένα τσιγάρο και ήρθε να με πλησιάζει, λέω σε παρακαλώ άφησε με, άφησε με (αγανακτισμένος) δηλαδή εκείνη τη στιγμή που χτυπάει η καμπάνα, καταλαβαίνω που έχω έρθει και καταλαβαίνω με τι ανθρώπους έχω να κάνω, να κάνω ένα τσιγάρο. Αυτό ήταν ένα από τα πιο δύσκολα πράγματα που έχω, ναι έχω μεταφράσει, τελείωσε με αυτόν, ευτυχώς είναι καλά, είναι στη Γερμανία, καλά, είναι καλύτερα με πολλά φάρμακα βέβαια .

Ι. Αλλά τώρα έχω μπει και σε αυτό: άνθρωπος έχει βιώσει αυτό, αυτό τον έχει κάνει έτσι, το δέχομαι.

P....οι ιστορίες που ακούει – αυτό που αναφέρετε εσείς- από τον κόσμο όταν έρχεται στην υπηρεσία, μπορεί να είναι ιστορίες που ο ίδιος ο διερμηνέας έχει περάσει τέτοιες ιστορίες αυτό σημαίνει ότι μπορεί να του επηρεάζει και ψυχολογικά μπορεί να φρεσκάρεται κάποια μηνύματα κάποια γεγονότα που μπορεί να έχει περάσει και να μην αισθάνεται καλά. Αυτό το θέμα εγώ θυμάμαι από το '98 που ξεκίνησα ως διερμηνέας. Στην αρχή τότε δεν υπήρχαν υπηρεσίες που θα μπορούσαν να κάνουν εποπτεία στους διερμηνείς για να μην κρατάνε αυτά που έχουν μέσα τους και να τα κουβαλάνε στα σπίτια τους, μετά είναι άλλα θέματα. Ήταν

πάρα πολύ δύσκολο εκείνη την εποχή. Μιλάμε για εποχή '98 εποχή του Τάλιμπαν πρώτη εποχή του Τάλιμπαν στο Αφγανιστάν, Σκεφτείτε ότι όλα τα γεγονότα που άκουγα από τους ανθρώπους που ερχότανε, στην αρχή τα κουβάλαγα μαζί μου.

Μ. Ρωτήσαμε τι φαγητό τρώτε και η κυρία η απάντηση του ήταν πάρα πολύ βαρύ και δύσκολο για μένα. Αυτή τη στιγμή άρχισε κλάματα και αλήθεια δεν μπορούσα, μου είπε από τα σκουπίδια μαζεύω, λόγος που ντρέπομαι, το βράδυ πάω μαζεύω από τα σκουπίδια και φέρνω στα παιδιά μου. Πολύ δύσκολο εκείνη τη στιγμή, τότε που ήρθαν οι Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν δεύτερη φορά είχαμε πολλά προβλήματα στη χώρα. Σκεφτόμουν συνέχεια για την εντάξει τον πατέρα μου αλλά ο αδερφός και η αδερφή μου που ήταν εκεί με τα παιδιά, το μυαλό μου ήταν χάλια. Αυτή τη μέρα δυο φορές σταμάτησα τη δουλειά μου (κλαίει) και πάλι ξεκίνησα.

Α. Εγώ το μόνο που θυμάμαι το μόνο πράγμα, είναι να ακούω πυροβολισμούς και ο πατέρας μου έλεγε ότι φτιάχνουνε γάμο και τέτοια για να μη φοβηθώ (γελάει) αυτό το θυμάμαι μέχρι και τώρα (γελάει ξέπνοα) και πολύ ο μπαμπάς μου δηλαδή μου έλεγε το τι είδαν τα μάτια τους, πόσο κακοί ήτανε μαζί τους στην Τουρκία...

Α. Ζητάγανε διερμηνείς... στη Λιθουανία.. είμαστε σε κλειστό camp ήτανε, οι άνθρωποι ήτανε ψυχολογικά δηλαδή πολύ χάλια και γενικά το περιβάλλον δεν άντεξα, έκατσα το πολύ ένα μήνα.. γύρισα πάλι Ελλάδα.. ψυχολογικά με έριξε πάρα πολύ αυτή η δουλειά.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί στο κλείσιμο αυτής της ανάλυσης η διαπίστωση του Pillen A. (2016) ότι “η εικόνα του τραύματος και της μη μεταφρασσιμότητας του, παραμένει στο φόντο των παρεμβάσεων και υποδεικνύει το ζωτικό και διακινδυνευμένο δεσμό μεταξύ γλώσσας και ανθρωπιάς”.

Συμπεράσματα

Η έρευνα μου μετέφρασε μέσα από κοινωνικοπολιτικά πλαίσια περιορισμού και διευκόλυνσης της κινητικότητας την ενσώματη, υλική εμπειρία του συνόρου, μέσα από τις αφηγήσεις των διερμηνέων προσφύγων συνομιλητών μου. Οι ίδιοι αφηγήθηκαν διαστάσεις του συνόρου μέσα από την οργάνωση τους από την ανθρωπιστική βιοπολιτική διαχείριση της προσφυγικής κινητικότητας, τις αντιφάσεις του κυρίαρχου αφηγήματος περί φιλοξενίας και την προσωπική τους δράση ανθρωπιάς που διαχωρίζεται από τον ανθρωπισμό. Οι συνομιλητές μου σκιαγράφησαν τρόπους με τους οποίους : Οι φωνές των κρατικών

υπαλλήλων και των ανθρωπιστικών εργαζομένων παράγουν πολιτικό νόημα στην αλληλεπίδραση με τους αιτούντες άσυλο καθώς τοποθετούν τις φωνές και τις ιστορίες τους σε συγκεκριμένα κωδικοποιητικά πλαίσια. Οι αιτούντες άσυλο προσαρμόζουν τις αφηγήσεις τους ώστε να ταιριάζουν σε αυτές τις κωδικοποιήσεις του κυρίαρχου ανθρωπιστικού λόγου. Οι ίδιοι οι διερμηνείς αιωρούνται στο όριο μεταξύ του κυριαρχούμενου και του υπεξούσιου κόσμου. Ενημερώνουν μέσα από τη διερμηνεία τον υπεξούσιο για τις απαιτήσεις του κυρίαρχου και παράλληλα κατορθώνουν να διαμεσολαβήσουν, να αποσιωπήσουν, να υπερασπιστούν τις φωνές των εξυπηρετούμενων τους, με τους οποίους ταυτίζονται στο επίπεδο του εκτοπισμού και της κοινής τραυματικής μετακίνησης και διάβασης των συνόρων.

Τι είναι αυτό που τελικά διερμηνεύεται.

Σύμφωνα με τους συνομιλητές μου, η διερμηνευτική διαδικασία εξηγεί στους αιτούντες άσυλο όλες τις διοικητικές διαδικασίες πρόσβασης στο άσυλο, καθώς τους συνοδεύει σε μια γραφειοκρατική αναμονή, που οδηγεί ταυτόχρονα στο να μην έχουν πρόσβαση σε αυτό. Ο στόχος, όπως ερμηνεύουν οι συνομιλητές μου, είναι να αποτραπούν από το να ενθαρρύνουν τους επόμενους. Η διερμηνευτική διαδικασία μεταφράζει στους αιτούντες άσυλο τη λειτουργία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ως βιοπολιτικών διαχειριστών, καθώς φροντίζεται η καταγραφή των στοιχείων που θα τους δώσει πρόσβαση σε βιοπολιτικά προδιαγεγραμμένες ανθρωπιστικές διαδικασίες, αλλά δεν φροντίζονται τα αιτήματά τους. Η διερμηνευτική διαδικασία αναλαμβάνει να εξηγήσει στους αιτούντες άσυλο την ενδιάμεση κατάσταση τους ανάμεσα στη φυσική ύπαρξη (*homo sacer*) και την πολιτική οντότητα, καθώς σε μια “ευγενική γλώσσα” οι συνομιλητές μου τους εξηγούν τις “άστοχες συμπεριφορές, ερωτήσεις, αντιδράσεις” των κρατικών κι ανθρωπιστικών υπαλλήλων. Η διερμηνευτική διαδικασία μεταφράζει στους αιτούντες άσυλο από μια πλευρά τη στάση των θεσμικών οργάνων απέναντι στην ετερότητα και από την άλλη το γεγονός ότι οι αιτούντες άσυλο εκπροσωπούν αυτή τη στερεοτυπικά κατασκευασμένη ετερότητα. Η διερμηνευτική διαδικασία επίσης αναλαμβάνει κάποτε να πληροφορήσει τους άπειρους από εμπειρίες γενικά και πολέμου κι εκτοπισμού ειδικότερα, νέους εργαζομένους στο προσφυγικό, για τις συνθήκες του πολέμου. Κάποτε αναλαμβάνει να πληροφορήσει για το πολιτισμικό πλαίσιο των αιτούντων άσυλο μέσα στο οποίο κάποιες ερωτήσεις προσβάλλουν. Και κάποιες φορές αναλαμβάνει να διαμεσολαβήσει την ελεγκτική διαδικασία επανατοποθετώντας τα υποκείμενα σε νέες θέσεις αλληλεπίδρασης.

Η διερμηνευτική διαδικασία ενημερώνει τους νεοεισερχόμενους στην ελληνική επικράτεια για την ιδιαίτερη “φιλοξενία” της, που πραγματώνεται μέσα σε απαιτήσεις αυτοπεριορισμού της ετερότητας και

της πολιτισμικής συμμόρφωσης με τις νόρμες του οικοδεσπότη. Έτσι διερμηνεύονται οι τρόποι περιστολής της ελευθερίας του φιλοξενούμενου ξένου καθώς αυτός εγγράφεται στη σφαίρα του οικείου. Γενικότερα αυτό που διερμηνεύεται στους αιτούντες άσυλο είναι οι όροι και οι συνθήκες των “πολιτικών ζωής”. Η απόδοση ανθρωπίνων δικαιωμάτων πραγματοποιείται μέσα από ανθρωπιστικά κριτήρια που αποφασίζουν για το ποια ζωή είναι άξια να σωθεί. Οπότε διερμηνεύεται η εντολή να αποδείξουν ότι μπορούν χωρέσουν στο γραφειοκρατικό ανθρωπιστικό αφήγημα. Ως εκ τούτου η διαδικασία της διερμηνείας περιγράφει το χώρο που συγκεκριμένες γραφειοκρατικές κι επιστημονικές πολιτικές πρακτικές διαμορφώνουν τις “φωνές των προσφύγων”. Αυτό που διερμηνεύεται από τους αιτούντες άσυλο, που συμμετέχουν σε αυτή την αλληλόδραση, είναι η προσαρμογή της ιστορίας τους ώστε να αποδείξουν ότι μπορούν να χωρέσουν στο επιθυμητό αφήγημα, που θα τους προσφέρει το άσυλο και τη μετακίνηση σε άλλη Ευρωπαϊκή χώρα. Λέγοντας ψέματα, ζητώντας από τους διερμηνείς να αποσιωπήσουν κομμάτια της ιστορίας, προσπαθώντας μαζί με τους διερμηνείς να αποδείξουν την νόμιμη ιστορία, γνωρίζουν ότι αν δεν το κάνουν δεν θα πάρουν τίποτα.

Τελικά η διερμηνευτική διαδικασία αναλαμβάνει μέσα από όλα αυτά να μεταφράσει στους αιτούντες άσυλο τους, όρους που διέπουν την διακυβέρνηση στο νοτιοανατολικό ελληνικό σύνορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να μεταφέρει στους ελεγκτικούς μηχανισμούς τις ανάλογα προσαρμοσμένες απαντήσεις τους.

Το πλαίσιο της διερμηνείας

Η ανάλυση της περιγραφής του πλαισίου της διερμηνευτικής διαδικασίας ανέδειξε ένα χώρο ανθρωπιστικής κυβερνητικότητας, που βιώνεται από τους διερμηνείς συνομιλητές μου ως αντιφατικός και συγχρόνως αποτελεσματικός στην πραγμάτωση συγκεκριμένων προταγμάτων. Οι ανθρωπιστικές οργανώσεις δεν είναι φτωχές, όπως σημειώνουν οι συνομιλητές μου, αλλά τα χρήματα τους διατίθενται για συλλογή στατιστικών στοιχείων και όχι για την ουσιαστική βοήθεια των ανθρώπων. Εξυπηρετούνται τα αιτήματα από τα πάνω, που είναι και οι βασικοί χορηγοί τους κι αναπτύσσονται ανθρωπιστικές βιοπολιτικές στρατηγικές, καθώς σίτιση στέγαση αποτελούν πλέον σκοπούς της οργάνωσης, αλλά δεν εξυπηρετούνται τα αιτήματα από τα κάτω των ανθρώπων που ζητάνε βοήθεια. Επιπλέον κάποιες ανθρωπιστικές οργανώσεις αναπαράγουν την εξουσιαστική δομή τους αναλαμβάνοντας ρόλο ελεγκτικού μηχανισμού που επιβάλλει την τάξη στα του οίκου του. Με το πρόσχημα της προστασίας των διερμηνέων από τους εξυπηρετούμενους και το αντίθετο, για την αποφυγή εκβιασμών και δωροδοκιών ανάμεσα

τους, δεν επιτρέπουν την πρόσβαση των διερμηνέων στους συμπατριώτες και στις κοινότητες τους γενικά.

Αυτή η επίκληση στην ασφάλεια για χάρη της οποίας ο διερμηνέας θα πρέπει να θυσιάσει την πολιτική του ύπαρξη, αναδεικνύει επικίνδυνα την ανθρωπιστική κυβερνητικότητα, καθώς όπως λένε οι συνομιλητές μου, η βιοπολιτική κυβερνητικότητα ασκείται ήδη από τους ελεγκτικούς μηχανισμό του κράτους, οπότε ποιος είναι ο ρόλος που διεκδικούν για τον εαυτό τους οι ανθρωπιστικές οργανώσεις;

Οι ανθρωπιστικές οργανώσεις και οι πολυεθνικές εταιρείες παροχής διερμηνέων προσλαμβάνουν διερμηνείς ανειδίκευτους, με δεκαπενθήμερη αν είναι τυχεροί, εκπαίδευση, λόγω της πανσπερμίας αφρικανικών και ασιατικών γλωσσών με πολλές διαλέκτους που δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν από επαγγελματίες. Το αποτέλεσμα είναι φτωχές και πολλές φορές άδικες για τον αιτούντα άσυλο καταγραφές του αιτήματος του ή εξέτασης της υπόθεσης του. Η συνθήκη αυτή φαίνεται να εγγράφεται στη δομική εμπλοκή της με πολιτικές τεχνολογίες που ομογενοποιούν τον προσφυγικό πληθυσμό κι έχουν ως στόχο την περιστολή της κινητικότητας του. Τέλος οι κρατικές υπηρεσίες σε συνεργασία με τις ανθρωπιστικές οργανώσεις επιλέγουν συγκεκριμένες ερωτήσεις που θα οδηγήσουν σε αντιστοίχιση με συγκεκριμένα κριτήρια για την απονομή ασύλου. Περιορίζοντας τις ιστορίες σε στερεοτυπικές αφηγήσεις που μπορούν να αποτυπωθούν με συγκεκριμένες γραφειοκρατικές κειμενικές πρακτικές, δεν παίρνουν καθόλου υπόψη ατομικές, πολιτισμικές, κοινωνικές, μορφωτικές, φυλετικές κι έμφυλες διαφοροποιήσεις. Καθώς οι διαδικασίες αυτές τυποποιούνται παράγουν αντίστοιχα τυποποιημένες αναπαραστάσεις του πρόσφυγα ως ουσιοκρατική κατηγορία, στερημένης πολιτικών και πολιτισμικών διαφοροποιήσεων. Αυτή η διαδικασία συνιστά την αντίφαση του να πραγματοποιείται και να μπορεί να λειτουργήσει η μετάφραση, ενώ όλα τα παραπάνω παραμένουν μη μεταφραστά ανάμεσα στις μεταφράσιμες λεκτικές εκφορές των αιτούντων άσυλο. Το διακύβευμα της πολιτικής τους ύπαρξης δημιουργείται στις ρωγμές της ανθρωπιστικής κυβερνητικότητας και των πολιτικών πρακτικών περιφρούρησης των συνόρων.

Ο ρόλος των διερμηνέων

Οι διερμηνείς συνομιλητές μου αναλαμβάνουν να δημιουργήσουν αυτές τις ρωγμές και να δουλέψουν μέσα από αυτές. Θεωρούν σημαντικό να κάνουν ορατές όλες τις πτυχές της ταυτότητας των αιτούντων άσυλο, να σχετιστούν με τα πρόσωπα και τις ιστορίες τους, προτού τους εκπροσωπήσουν στη μετάφραση, αποφεύγοντας να προχωρήσουν σε μια διεκπεραιωτική όπως λένε διερμηνεία. Στόχος τους

είναι να αποτυπώσουν στους υπαλλήλους, κοινωνικούς επιστήμονες, ειδικούς, τις συνθήκες του πολέμου, τις οικογενειακές συνθήκες, τις προσωπικές ιστορίες προκειμένου να πάρουν κάτι οι εξυπηρετούμενοι τους (σε σχέση με το άσυλο, με οικονομική στήριξη), να γίνουν κατανοητοί και να μην αδικηθούν στο δικαστήριο, να πάρουν βοήθεια υγειονομική, ψυχολογική. Η αποφυγή μιας στερεοτυπικής αναπαράστασης των αιτούντων άσυλο εξυπηρετείται περαιτέρω και συμπληρωματικά από το γεγονός ότι και οι ίδιοι έχουν βρεθεί στο περιγραφόμενο πλαίσιο βιοπολιτικής διακυβέρνησης ως αιτούντες άσυλο ή ως μετανάστες από χώρες που συνεχίζουν να βρίσκονται σε εμπόλεμες συνθήκες.

Οι διερμηνείς συνομιλητές μου έρχονται σε επαφή, βοηθάνε φτιάχνοντας σκηνές, δίνουν τα προσωπικά τους τηλέφωνα, δουλεύουν πέρα του δωρου τους, δεσμεύονται με τους αιτούντες άσυλο που εκπροσωπούν, ταυτιζόμενοι με τις ιστορίες και τις εμπειρίες τους είτε γιατί είναι δικοί τους άνθρωποι είτε γιατί “είναι ανθρωπιά”.

Με αυτό τον τρόπο “εγκληματούν” σε σχέση με την απαγόρευση που έχουν από τους εργοδότες τους να πράξουν κάτι τέτοιο. Η αντίσταση τους μιμείται τον εξουσιαστικό λόγο επικαλούμενη τα ανθρωπιστικά ιδεώδη. Παράλληλα αποφεύγουν την αντιπαράθεση με τον τον ελεγκτικό μηχανισμό στον οποίο και οι ίδιοι συμμετέχουν, προσαρμόζοντας τις προτάσεις τους στην ατζέντα του συνομιλητή, ενώ προσπαθούν να διακόψουν τη ροή των τυποποιημένων ερωτήσεων για να υπερασπιστούν την πολιτισμική διαφορά του αιτούντα άσυλο. Στο ίδιο πλαίσιο αγωνίζονται να μεταφράσουν το ανείπωτο της εμπειρίας των βασανιστηρίων που κάποιοι από τους αιτούντες άσυλο έχουν υποστεί στη διοικητική γραφειοκρατική γλώσσα των κρατικών υπηρεσιών ή στην επιστημονική γλώσσα των ειδικών. Σε αυτή τη διαδικασία επανατραυματίζονται και οι ίδιοι καθώς προσπαθούν να ζήσουν ανάμεσα στην τραυματική εμπειρία, αυτή που έχουν βιώσει και αυτή που διερμηνεύουν και στην νοσηματοδότηση της καθημερινότητας τους. Οι διαδικασίες αυτές επιτρέπουν να κατανοηθεί σε βάθος αυτό που συσκοτίζεται και αυτό που διαφωτίζεται στο διερμηνευτικό τους λόγο, καθώς το μη μεταφράσιμο του τραύματος παραμένει “στον διακινδυνευμένο χώρο μεταξύ γλώσσας και ανθρωπιάς”.

Οι διερμηνείς πρόσφυγες συνομιλητές μου, ενώ ακολουθούν και συμμορφώνονται με το κανονιστικό εξουσιαστικό πλαίσιο της ανθρωπιστικής κυβερνητικότητας ταυτόχρονα το χρησιμοποιούν για να εκφράσουν τις πολιτικές τους αξιώσεις σε σχέση με αυτό που οι ίδιοι αντιλαμβάνονται ως σεβασμό, ελευθερία, ανθρωπιά. Εκπροσωπούν στη μετάφραση τον εαυτό τους ως πρόσφυγες και τους εξυπηρετούμενους τους, “παραβαίνοντας” τον ανθρωπιστικό κυβερνητικό νόμο και αξιοποιώντας τις

αντιφάσεις του συστήματος, αντλώντας ικανοποίηση, περηφάνια και ταυτότητα από τις δράσεις τους, έξω από λογικές φιλανθρωπίας αλλά ενσυναισθητικής ταύτισης. Αυτή η συνθήκη θα μπορούσε να εξυπηρετεί τη συζήτηση και τα προτάγματα του νέου ανθρωπισμού.

Ο ρόλος των διερμηνέων προσφύγων συνομιλητών μου παραμένει πράγματι σε μια αέναη αιώρηση μεταξύ χώρων. Τόσο μεταξύ των χώρων που καλούνται να μεταφράσουν όσο και μεταξύ των χώρων που βιώνουν, διαμορφώνοντας μια ρέουσα δια-εθνική ταυτότητα. Η αιώρηση τους ορίζει μια συνεχή προσαρμογή στα περιοριστικά πλαίσια του εκάστοτε κοινωνικού πλαισίου και οριοθετεί τις προβληματικές της κινητικότητας στο σύνορο.

Βιβλιογραφία

Αλεξανδρή Ελευθερία , Ρέππας Γιώργος , Χαμχαλέ Δέσποινα , Χαντζαρούλα Ποθητή (Ομάδα Προφορικής Ιστορίας Λέσβου), 2021, *Εργασιακές ταυτότητες και έμφυλες νοσηματοδοτήσεις της εργασίας σε δομές φιλοξενίας προσφύγων*, EIRINI/Μελέτες Νέων Ερευνη(τρι)ών για το Φύλο, Τεύχος 1

Αθηνά Αθανασίου, 2007, «Διαβάσεις και εξαιρέσεις: Αντινομίες της διεθνικότητας στις παρυφές του κοσμοπολιτικού», στο Ζωή στο Όριο: Δοκίμια για το Σώμα, το Φύλο και τη Βιοπολιτική,, σελ. 277-294

Αποστόλου Φ. Diriker E. - *Gramma: Journal of Theory and Criticism*, 2011 – ejournals.lib.auth.gr

Amira F. Al-Dasouqi 2016. "Refugee Industrial Complex," *Neoliberal Governance Within the Resettlement Industry and Its Effects: Is An Alternative Structure Possible?* Clark University

Anderson, H., & Goolishian, H. (1992). *The client is the expert: A not-knowing approach to therapy*. In S. McNamee & K. J. Gergen (Eds.), *Therapy as social construction* (pp. 25–39). Sage Publications, Inc.

Anthony C. Alessandrini 2009, *The Humanism Effect: Fanon, Foucault, and Ethics without Subjects*, *Foucault Studies*, No 7, pp. 64-80, September 2009

Bakhtin, M. M. (1994). *The Bakhtin reader: selected writings of Bakhtin, Medvedev, and Voloshinov*. New York: E. Arnold. Edited by V. N. Voloshinov, P. N. Medvedev & Pam Morris.

Baxter J., 2014 *Double-voicing at Work: Power, Gender and Linguistic Expertise*, Basingstoke: Palgrave Macmillan,

Behar Ruth, 1997, *The vulnerable observer; Anthropology that breaks your heart*, Beacon Press, Boston

Blommaert J, 2009, *Language, Asylum, and the National Order*, *Current Anthropology* volume 50, Number 4

Bradatan Cristina, Popan Adrian & Melton Rachel (2010) Transnationality as a fluid social identity, Social Identities, 16:2, 169-178

Buden Boris , Nowotny Stefan, Simon Sherry, Bery Ashok & Cronin Michael, (2009) Cultural translation: An introduction to the problem, and Responses, Translation Studies, 2:2, 196-219

Butler Judith 2009, Λογοδοτώντας για τον εαυτό, επίμετρο Αθηνά Αθανασίου

Cabot Heath 2013, The social aesthetics of eligibility: NGO aid and indeterminacy in the Greek asylum process, American Ethnologist vol 40, issue 3

Cabot Heath 2016, “Refugee Voices”: Tragedy, Ghosts, and the Anthropology of Not Knowing, Journal of Contemporary Ethnography Vol. 45(6) 645–672

Cabot Heath 2019, The business of anthropology and the European refugee regim, American Ethnologist, Volume 46 Number 3

Cabot Heath, 2019, The European Refugee Crisis and Humanitarian Citizenship in Greece, Ethnos Vol. 84, No. 5, 747–771

Chandler David , 2001, The Road to Military Humanitarianism: How the Human Rights NGOs Shaped a New Humanitarian Agenda, Human Rights Quarterly, Vol. 23, No. 3 (Aug., 2001), pp. 678-700, The Johns Hopkins University Press

Clifford J, Marcus G, 1986 Writing Culture, The poetics and politics of Ethnography, University of California Press

Conway Kyle Anthropology and Cultural Translation in Zanettin Federico, Rundle Christopher (2022) The Routledge Handbook of Translation and Methodology, Routledge

Dalakoglou Dimitris , 2016, Europe’s last frontier: The spatialities of the refugee crisis City analysis of urban trends, culture, theory, policy, action, VOL. 20, NO. 2, 180 –185

- Derrida Jacques, 1996, Μαρτυρία και Μετάφραση, Επιβιώνοντας Ποιητικά, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών*
- Díaz de Liaño Guillermo and Fernández-Götz Manuel, 2021, Posthumanism, New Humanism and Beyond. Cambridge Archaeological Journal 31:3, 543–549*
- Didier Fassin, 2010, Inequality of Lives, Hierarchies of Humanity, Moral Commitments and Ethical Dilemmas of Humanitarianism, in In the name of Humanity*
- Ειρήνη Αβραμοπούλου, 2020, Αρχειακή βία, η βιοπολιτική του συνόρου και το αίτημα για ελευθερία μέσα από το παράδειγμα της Λέρου*
- Ετήσια Έκθεση 2018 και 2019 του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μεταναστευσης*
- Fassin Didier; Rechtman Richard, 2009, The empire of Trauma, An Inquiry into the condition of victimhood, Princeton University Press*
- Gal Susan, 2015, Politics of translation, Annual Review of Anthropology*
- Gatrell Peter, Anindita Ghoshalb, Katarzyna Nowaka and Alex Dowdallc, 2021, Reckoning with refugeedom: refugee voices in modern history, SOCIAL HISTORY, VOL. 46, NO. 1, 70–95*
- Giordano Cristiana, 2008, Practices of translation and the making of migrant subjectivities in contemporary Italy, American Ethnologist, vol 35, no 4, pp 588-606*
- Giordano Cristiana 2014 Caring and the Logics of Difference in Contemporary Italy, University of California Press*
- Hardwick Lorna, 2001, Translating Words, Translating Cultures, Cambridge Quarterly*
- Hanks William F. and Severi Carlo, 2015, Translating worlds, The epistemological space of translation, Hau Books*

- Hanks William F. , 2014, *The space of translation*, *Hau: Journal of Ethnographic Theory* 4 (2): 17–39
- Ilana Feldman Miriam Tiktin, 2010, *In the name of Humanity: The government of threat and care*, Duke University Press
- Ingold Tim, 2017, *Anthropology contra ethnography*, *Journal of Ethnographic Theory* 7 (1): 21–26
- Jacquemet Marco 2009. *Transcribing refugees: the entextualization of asylum seekers hearings in a transidiomatic environment*
- KATA N, DAVID. *Translating Cultures. An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators*. Manchester: St Jerome Publishing, 1999. 271 pp. »25.50/\$44.50. ISBN 1^900650^14^2.
- Καψάλης Απόστολος, *Μετανάστες εργάτες γης, Καθεστώτα εξαίρεσης στην εργασία και στην κινητικότητα*, Αθήνα, Απαρσις, 2023
- Kirktsoglou Elizabeth, Tsimouris Giorigos 2018. *Migration, Crisis, Liberalism : the cultural and racial politics of “Islamophobia” and radical alterity in modern Greece*
- Krasny Karen A 2016, *Toward an embodied account of double-voiced discourse: The critical role of imagery and affect in Bakhtin’s dialogic imagination*, *Semiotica* 2016; 213: 177–196
- Michael C. Frank (2009) *Imaginative Geography as a Travelling Concept*, *European Journal of English Studies*, 13:1, 61-77
- Narkunas J. Paul (2015) *Human Rights and States of Emergency: Humanitarians and Governmentality*, *Culture, Theory and Critique*, 56:2, 208-227,
- Ofstad Sverre & Marin Andrei(2019) ‘What Exactly are We a Part of Now?’ *Norwegian NGOs’ Engagement with State Governmentality*, *Forum for Development Studies*, 46:3, 429-450

Papataxiarchis Evthymios, 2016, Being 'there' At the front line of the 'European refugee crisis' - part 1, Anthropology Today, VOL 32 NO 2, APRIL 2016

Papataxiarchis Evthymios, 2016, Being 'there' At the front line of the 'European refugee crisis' - part 2, Anthropology Today, VOL 32 NO 3, JUNE 2016

PAPATAXIARCHIS EVTHYMIOS FRIENDS OF THE HEART: MALE COMMENSAL SOLIDARITY, GENDER, AND KINSHIP IN AEGEAN GREECE in Loizos Peter, Papataxiarchis Evthymios Contested Identities Gender and Kinship in Modern Greece

Παπαταξιάρχης Ευθύμιος, 2006, Τα άχθη της ετερότητας: Διαστάσεις της πολιτισμικής διαφοροποίησης στην Ελλάδα του πρώιμου 21ου αιώνα, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Papataxiarchis Evthymios, 2022 An ephmeral patriotism: The rise and fall “ solidarity to refugees”, Kousis Maria, Chantzidaki Aspasia, Kafetsios Konstantinos, 2022, Challenging Mobilities in and to the EU during times of crisis, The case of Greece, Springer

Pascucci Elisa, 2019, The local labour building the international community: Precarious work within humanitarian spaces, Economy and Space Vol. 51(3) 743–760

Pillen Alex, 2016, Language, Translation, Trauma, Annual Review of Anthropology, 2016. 45:95–111

Piotukh Volha, 2015, Biopolitics, Governmentality, Humanitarianism, Caring for the population on Afghanistan and Belarus, Routledge

Polsson Gisli, 1994, Beyond Boundaries Understanding, Translation and Anthropological Discourse EXPLORATIONS IN ANTHROPOLOGY, A University College London Series

Ροζάκου Κατερίνα 2009, Ο απρόθυμος διερμηνέας: Μετανάστες ως πολιτισμικοί μεσολαβητές, Σύγχρονα Θέματα 107, 12

Rozakou Katerina (2012) The Biopolitics of Hospitality in Greece: Humanitarianism and the management of refugees

Rubel Paula G., Rosman Abraham, 2020, Translating Cultures, Perspectives on Translation and Anthropology, Routledge

Simonsen Kirsten, 2012, In quest of a new humanism: Embodiment, experience and phenomenology as critical geography, Progress in Human Geography, published online 7 December 2012

Spivak Gayatri Chakravorty (2004) Can the Subaltern speak? Routledge

Urry John 2007, Mobilities, Polity Press

Wentzer Schwarz Thomas, Mattingly Cheryl, 2018, Toward a new humanism An approach from philosophical anthropology, HAU: Journal of Ethnographic Theory 8 (1/2): 144–157